

UNIVERSITAT DE BARCELONA
DIVISIÓ DE CIÈNCIES DE L'EDUCACIÓ
DEPARTAMENT DE DIDÀCTICA I ORGANITZACIÓ
EDUCATIVA

INDIVIDUALITZACIÓ I CURRÍCULUM A L'EDUCACIÓ INFANTIL
L'ACTIVITAT A L'AULA I L'ATENCIÓ A LA DIVERSITAT
ESTRATÈGIES DIDÀCTIQUES

TÍTOL DE DOCTOR EN CIÈNCIES DE L'EDUCACIÓ

BEGOÑA PIQUÉ SIMÓN

Directora de tesi: IMMACULADA BORDAS I ALSINA

Des d'aquesta perspectiva, els aspectes necessaris per aconseguir una *intervenció educativa* que ajudi a avançar en les capacitats individuals que cadascú té, és a dir, capaç d'educar tots els infants, a de:

- a) Veure la diversitat com un valor a potenciar
- b) Entendre les dificultats que pot presentar un infant com a quelcom dinàmic i movable
- c) Confiar en les pròpies possibilitats -de l'ensenyant- d'ajuda
- d) Entendre que la tasca educativa és una tasca conjunta amb totes les persones que hi ha al voltant dels infants

3.4.- Estratègies didàctiques a l'aula.

L'atenció a la diversitat comporta formes d'ensenyar notablement complexes perquè han de respondre a moltes variables que estan estretament interrelacionades. Tot això porta a la necessitat d'utilitzar formes d'intervenció sumament flexibles que integrin tots aquells mitjants que potencialment ajuden a aprendre.

En la concepció constructivista, el paper actiu i protagonista de l'alumne no es contraposa a la necessitat d'un paper igualment actiu per part de l'ensenyant. Ell és qui posa les condicions per a que la construcció que fa l'alumne sigui més amplia o més restringida, s'orienti en un sentit o altre, a través de l'observació dels alumnes, de l'ajuda que els proporciona per a que aportin els seus coneixements previs, de la presentació que fa dels continguts, mostrant els seus elements nuclears, relacionant-los amb el que els alumnes saben i viuen, proporcionant-los experiències per que puguin explorar-los, contrastar-los, analitzar-los conjuntament i de forma autònoma, utilitzar-los en situacions diverses, avaluant la situació en el seu conjunt i reconduint-la quan es consideri necessari.

Això comporta actuar segons un pensament estratègic que fa que la pràctica educativa sigui coherent amb les intencions i el saber fer professional. Tal com s'ha dit s'ha de ser suficientment flexibles per anar adaptant la *intervenció educativa* per camins que portin al raonament, sense perdre els objectius de l'actuació. Aquesta qualitat de flexibilitat, apreciació i imaginació a que s'ha de recórrer sovint per conjuntar certes habilitats i tàctiques en resposta a un problema o situació conflictiva que es presenta a l'aula, és anomenada "mentalitat estratègica" (Nisbet, 1987), o la capacitat d'examinar les situacions, les tasques i els problemes i saber respondre en conseqüència, a partir de diversos recursos generadors d'esquemes d'acció o *estratègies d'ensenyament*.

Un exemple en són: adaptar el missatge al nivell de comprensió de l'alumne, recordar als nens idees i tòpics ja coneguts per ells i relacionar-los amb la tasca, centrar l'atenció dels nens en els fets rellevants i importants i ensenyar-los a deixar de banda el material irrellevant, controlar la comprensió de la tasca fent generalitzacions parcials, exemples contraris i verificant la realitat, ..., entre d'altres.

A partir dels principis de la concepció constructivista de l'E/A ens proporcionen uns paràmetres que permeten guiar l'acció educativa i aconseguir un aprenentatge significatiu per part dels alumnes.

Entre les variables de la pràctica a l'aula (Zabala, 1995), en les que són necessàries la incorporació d'estratègies didàctiques, es troben: les seqüències d'activitats d'aprenentatge, el paper del professorat i de l'alumnat, l'organització social de l'aula, la utilització de l'espai i el temps, la manera d'organitzar els continguts, els materials curriculars i altres recursos didàctics i el sentit i el paper de l'avaluació. Cadascuna d'elles es caracteritza per una forma d'actuar en un cert sentit i que tot seguit es precisa.

3.4.1.- Les seqüències d'activitats d'aprenentatge.

Es tracta d'un conjunt d'activitats que en alguns casos es concentra en una sola unitat didàctica i en d'altres casos s'estén al llarg de varies o inclús totes les unitats didàctiques. Per a fer possible un aprenentatge significatiu per part de l'alumne cal preveure activitats que contemplin els següents aspectes:

- els coneixements previs
- que plantegin continguts significatius i funcionals
- que siguin adequades al nivell de desenvolupament de l'alumne
- que representin un repte abordable
- que provoquin conflicte cognitiu i activitat mental de l'alumne
- que fomentin una actitud favorable (motivació)
- que estimulin l'autoestima i l'autoconcepte
- que ajudin a l'alumne a aprendre a aprendre

Des d'aquesta perspectiva, les *estratègies* a utilitzar en cadascuna de les activitats a desenvolupar han d'estar en coherència amb el tipus de contingut (conceptual, procedimental o actitudinal), però en general han d'anar dirigides a :

- Propiciar activitats diversificades
- Plantejar activitats motivadores
- Facilitar la participació dels alumnes
- Fer referència a temes tractats o que es tractaran
- Comprovar que s'ha entès la tasca
- Donar sentit a l'activitat. Definir l'objectiu.
- Explicitar el pla de treball
- Diversificar el tipus d'explicacions
- Mantenir l'interès i motivació en l'activitat

3.4.2.- El paper del professorat i de l'alumnat.

Ensenyar comporta establir una sèrie de relacions que han de conduir a l'elaboració, per part de l'alumne, de representacions personals sobre el contingut d'aprenentatge. El professor des d'una posició d'intermediari entre l'alumne i la cultura, l'atenció a la diversitat dels alumnes i les situacions requerirà a vegades retar, dirigir, proposar, contrastar. Cal doncs una organització que afavoreixi les interaccions a diferents nivells: en relació al grup classe, al grup d'alumnes i individualment. Aquestes interaccions han de permetre certa flexibilitat a l'hora de planificar la tasca oferint un ampli ventall de possibilitats d'actuació -distribució de grups, comunicació espontània, treballs de camp, atenció individualitzada-. També s'han de tenir en compte les aportacions dels alumnes facilitant situacions de diàleg i participació. Els infants han de sentir que el treball que se'ls hi proposa està al seu abast i que és interessant fer-lo. Caldrà fer atenció a l'ajust entre les propostes i les possibilitats de cada alumne, així com diversificar els tipus d'ajuda. És necessari partir de situacions properes al seu món experiencial. Recordem que l'aprenentatge es potencia quan convergeixen les condicions que estimulen el treball i l'esforç, i per això cal crear un entorn segur i ordenat. Promoure els canals de comunicació, potenciar l'autonomia i valorar les possibilitats dels alumnes, són altres aspectes a tenir en compte en les relacions interactives.

Daquí es desprèn la necessitat de recórrer a *estratègies* referides a:

a) Respecte al professorat:

- Diversificar el tipus d'intervenció individualitzada
- Afavorir la interacció mestre-alumne
- Diversificar el tipus d'intervencions referides a la tasca o no
- Introduir modificacions i ajustaments

b) Respecte a l'alumne:

- Ampliar el tipus d'intervenció de l'alumne envers al mestre
- Potenciar la interacció cooperativa entre els alumnes

3.4.3.- L'organització social de l'aula.

Tant a nivell de centre com de grup classe, el tipus d'organització o agrupament dels alumnes pot ser força variat. Podem indicar les següents tipologies: gran grup, petit grup o equips; grups fixes o mòvils. Al crear els grups de treball el professor ha de considerar no sols la tasca acadèmica i/o desenvolupament de capacitats humanes que vol dur a terme, sinó també l'aspecte social del grup i per tant la configuració que aquest ha de tenir: heterogeneïtat o homogeneïtat en relació a un aspecte determinat (nivell de desenvolupament, interessos, actitud de treball, ...); afinitat amical (grups dirigits, grups espontanis); la tipologia caracteriològica de cadascun i el seu paper en el grup (líder, treballador, optimitzador, organitzador, "deixar fer", responsable, creatiu). Cal no oblidar el treball individual.

Així doncs, s'han d'introduir *estratègies* per:

- Establir una normativa de classe
- Afavorir un clima general d'empatia
- Organitzar el grup classe. Tipus d'agrupaments.
- Mantenir l'actitud general del grup
- Controlar el grup. Disciplina.

3.4.4.- La utilització de l'espai i el temps.

La distribució espacial és molt important ja que pot generar accions positives o no. Aquesta pot ser diversa. Podem comptar amb una distribució d'espais fixe a l'aula, habilitar espais fora de l'aula, propiciar el treball d'aules de grup classe que convisquin amb aules especialitzades o utilitzar els serveis de la comunitat entre altres.

La distribució del temps també és important. Pot donar efectes de continuïtat o no, a més pot exercir certa pressió sobre les possibilitats d'actuació a l'aula. Per això cal establir un horari que pugui variar en funció de les activitats previstes al llarg de la setmana o jornada escolar.

El tipus d'*estratègies* en un i altre sentit han d'anar adreçades a:

- Organitzar i distribuir els espais a l'aula
- Informar i adequar el temps per fer l'activitat

3.4.5.- La manera d'organitzar els continguts.

Els continguts han d'organitzar-se en relació a la capacitació sincrètica de l'alumnat. La globalització és el sistema més adequat. La globalització es pot entendre com una forma d'organitzar els continguts en unitats temàtiques o unitats de sentit, la forma en que el nen aprèn (tipus d'activitat i participació) i una didàctica coherent entre ensenyar i aprendre. A Parvulari i a Cicle Inicial de l'ensenyament primari es considera a més la necessitat de realitzar els aprenentatges a partir d'experiències concretes. D'aquí que l'ensenyament es porti a terme a partir d'una situació pròxima a la realitat de l'alumne, que li resulti interessant i motivadora, i que li plantegi qüestions a les quals hagi de donar resposta (raonar, recordar, sintetitzar, ...). Entre alguns d'aquests mètodes podem trobar: els centres d'interès de Decroly, els complexes d'interès de Freinet, el sistema de projectes de Kilpatrick, la investigació del MCE, etc.

Les *estratègies* han d'anar referides a:

- Concretar el moment de la unitat didàctica
- Diferenciar els tipus de continguts
- Diversificar la forma de presentar i explicar els continguts

3.4.6.- Els materials curriculars i altres recursos didàctics.

Els materials curriculars són tots aquells instruments i mitjans que proporcionen al mestre pautes i criteris per a la presa de decisions, tant en la planificació com en la intervenció directa en el procés d'ensenyament i aprenentatge i en la seva avaluació.

Els podem tipificar segons l'àmbit d'intervenció -sistema educatiu, centre, aula-, segons la seva intencionalitat o funció -orientar, guiar, exemplificar, proposar, divulgar-, segons els continguts que desenvolupen -integradors, globalitzadors, disciplinars-, i segons el suport que utilitzen -pissarra, paper, llibres, quaderns, etc.-.

Els materials curriculars a l'EI han de ser molt variats i diversificables per a permetre que cada mestre elabori el seu propi projecte d'intervenció específic adaptat a les necessitats de la seva realitat educativa i al seu tarannà professional. Així com també caldrà que s'adapti a les diferències de l'alumnat i del propi grup, és a dir, a la diversitat.

En aquest sentit i des de l'àmbit de l'aula, les *estratègies* han d'anar encaminades a:

- Diversificar el tipus de material
- Variar la distribució del material
- Diferenciar la utilització del material
- Determinar el paper que s'otorga al llibre de text
- Utilitzar material no relacionat amb l'activitat

3.4.7.- El sentit i el paper de l'avaluació.

Quan la formació integral de la persona i l'atenció a la diversitat és la finalitat principal de l'ensenyança, l'avaluació centra la seva actuació en conèixer les possibilitats personals de cadascun dels alumnes per poder ajudar-lo en el seu procés d'aprenentatge. L'avaluació formativa precisa d'una primera fase denominada avaluació inicial per conèixer com aprèn l'alumne, posteriorment adaptar-se a les noves necessitats que es vagin plantejant a través de l'avaluació reguladora i finalment conèixer els resultats obtinguts, al mateix temps que es fa una valoració de tot el recorregut que ha seguit l'alumne, en l'avaluació final i integradora.

Cal dir però, que en l'avaluació dels processos d'aprenentatge com els d'ensenyança, aquesta té una doble finalitat: és un mitja per ajudar als alumnes en el seu creixement i alhora és un instrument que té que permetren's millorar la nostra actuació a l'aula.

El mitja més adient per a adquirir coneixement de l'aprenentatge dels alumnes, consisteix en l'observació sistemàtica. L'observació de l'actuació dels alumnes en situacions el menys artificials possibles, en un clima de cooperació i complicitat, és la millor manera per realitzar una avaluació que pretén ser formativa.

Des d'aquesta perspectiva s'han d'introduir *estratègies* que ens facilitin:

- Recollir informació dels coneixements previs dels alumnes
- Definir l'objectiu de l'activitat
- Comprovar si l'alumne ha entès la tasca
- Oferir atenció individualitzada
- Reflexionar sobre l'activitat realitzada
- Controlar els resultats de l'activitat

Ateses les diferents variables de la *pràctica educativa a l'aula*, es constata com aquesta precisa nodrir-se de diferents *estratègies didàctiques* per donar resposta a l'atenció a la diversitat i als principis de l'aprenentatge significatiu.

La consideració d'aquestes estratègies a l'aula estan estretament vinculades a la *planificació, aplicació i avaluació de l'activitat*, com unitat elemental del procés d'ensenyament i aprenentatge. Totes elles conformen la *intervenció educativa a l'aula*.

CONCLUSIONS

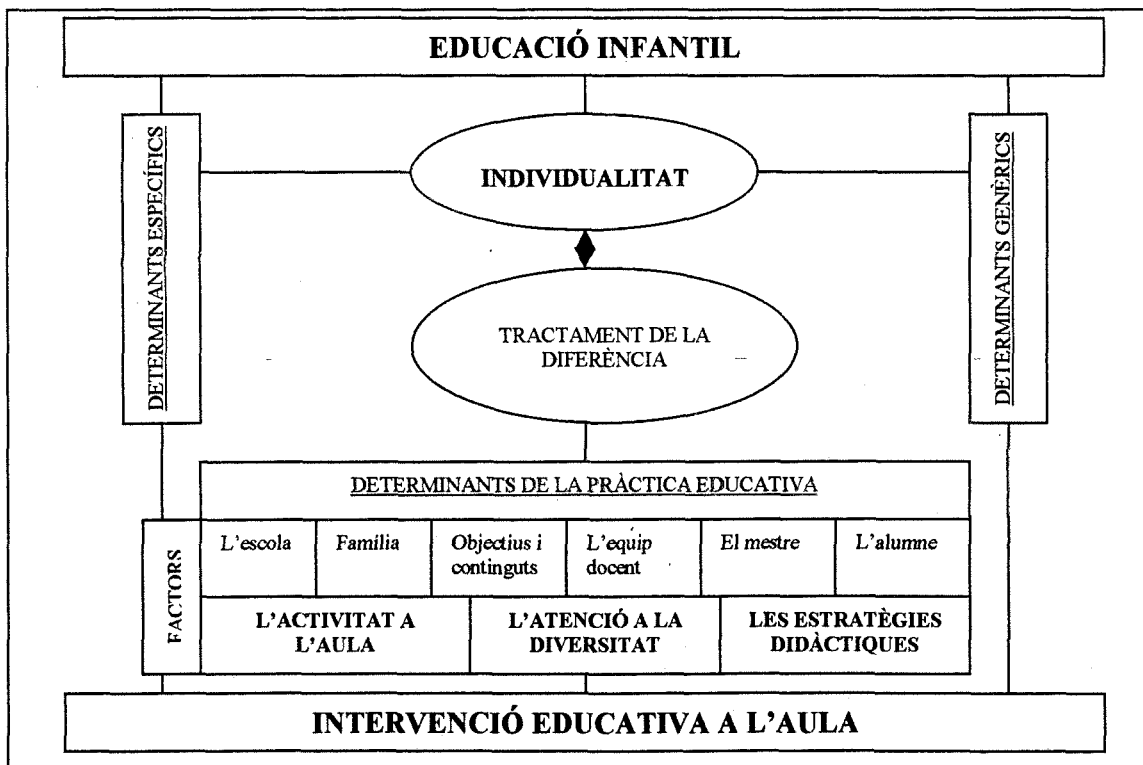
En aquest capítol referit a la intervenció educativa a l'educació infantil s'ha vist com aquesta ve determinada per:

1.- Uns factors generals de la pràctica educativa: l'escola, l'entorn familiar, els objectius i continguts d'aprenentatge, l'equip docent, el mestre tutor. Tots ells són de gran influència en el tipus d'intervenció educativa que es pugui realitzar a l'aula ja que, són els responsables de donar-li un sentit o altre dins el context educatiu.

2.- Altres factors particulars referits al propi alumne i al seu procés de desenvolupament i aprenentatge: autoestima, activitat compartida i aprenentatge significatiu; fan que la intervenció educativa s'ajusti a l'alumne, com a únic responsable del seu aprenentatge.

3.- Factors inherents a l'aula, com són: la pròpia activitat d'aprenentatge, l'atenció a la diversitat i l'ús d'estratègies didàctiques. L'espai educatiu per excel·lència on té lloc finalment la pràctica i intervenció educativa és l'aula. Aquesta, en darrer terme, és la que ens exigeix la posada en marxa de tots els mitjans i recursos al nostre abast, per donar una resposta educativa adequada a les necessitats de tot l'alumnat i oferir un ensenyament de qualitat.

Tots ells configuren una forma d'**intervenció educativa a l'aula** que té en compte tant els determinants específics com genèrics de l'educació infantil, i més concretament *l'atenció a la diversitat* i *l'aprenentatge significatiu*.

Capítol 4

Conclusions de la primera part

Arribats aquest punt sembla necessari fer una breu recapitulació del que s'ha dit fin ara i recollir de forma sintètica i esquemàtica els aspectes més rellevants i significatius per al present estudi.

1.- Després de l'anàlisi realitzat sobre la conceptualització de l'EI, la definim com *“l'etapa d'educació escolar en la que el nen de 0 a 6 anys, en llocs específicament determinats -escola, llars d'infants, guarderies-, és ajudat per persones qualificades en el seu desenvolupament personal i social, adquirint capacitats considerades essencials per la societat i l'entorn en el que vivim”*.

2.- El segle XX és el segle de l'infant i del desenvolupament de la seva educació. Els principals aspectes de l'EI que van sorgint al llarg d'aquest període són:

- L'alumne: socialització, individualització, capacitats de l'alumne, aprenentatges, continguts (procedimentals, conceptuals i actitudinals)
- Capacitat per a aprendre
- Motivació i interès
- Relació escola-família
- Planificació educativa i currículum
- L'avaluació
- El mestre i la funció docent. Formació. Recursos humans.
- Estratègies d'ensenyament i aprenentatge: jocs, tècniques, estratègies, mètodes, activitats.
- Ambient d'escola: negació del càstic, clima positiu, ...
- Els espais i el temps escolar.
- Recursos d'aprenentatge: lletres en relleu, bales, impremta, ...

3.- La importància d'aquesta etapa en el conjunt del sistema educatiu ve donada per tres raons: la contribució al desenvolupament del nen, la tasca d'estimulació i la compensació de certes mancances.

4.- Val a dir però què, l'EI té certes peculiaritats. En primer lloc és una etapa educativa que, a diferència d'altres, es produeixen canvis de gran magnitud en els alumnes. En segon lloc que es caracteritza per uns alumnes força "diversos" degut a la influència familiar i per la variabilitat del seu accés a aquesta etapa educativa. I en tercer lloc, la manca de consideració social. Aquestes peculiaritats i altres li confereixen una identitat pròpia.

5.- Entendre el que suposa educar als nens d'aquesta edat comporta considerar l'escola infantil com un context de desenvolupament, com un lloc en el que trobem condicions òptimes per desenvolupar-se com a persones. I alhora, un context on és imprescindible la col.laboració i coordinació entre l'escola i la família.

6.- L'objectiu principal de l'Educació Infantil és el d'estimular el desenvolupament de totes les capacitats, tant físiques com afectives, intel.lectuals i socials. Això comporta:

- a) L'educació infantil té com a finalitats: aprofitar al màxim les possibilitats de desenvolupament del nen, potenciar-les i afermar-les a través de l'acció educativa, i dotar els nens de les competències, destreses, hàbits i actituds.
- b) L'educació infantil avui és una etapa educativa amb caràcter pròpi. On la seva funció és la d'organitzar l'acció educativa que des de l'escola es dirigeix als membres més joves de la nostra societat. Aquest reconeixement de l'educació infantil suposa un avenç no només per l'etapa sinó pel conjunt del sistema educatiu.

7.- La projecció dels estudis educatius actuals sintetitzen i projecten aportacions de la psicologia i l'avenç de les tècniques pedagògiques de l'escola que, integrada al medi, atén les necessitats dels nens.

8.- En la projecció de la realitat educativa del nou sistema educatiu es considera l'EI com una etapa complexa, ja sigui per l'edat dels alumnes, pel caràcter assistencial que encara se li atribueix, per l'atribució d'una funció preparatòria de l'escola primària, inclús per la consideració d'un espai d'esbarjo. Però en realitat la seva complexitat prové de dos contextos primordials del desenvolupament dels infants. El primer, de la pròpia planificació d'experiències educatives que facilitin l'aprenentatge i desenvolupament de les capacitats globals dels alumnes. El segon, la formació específica dels professionals que han d'atendre aquesta etapa.

9.- La necessitat de planificar l'ensenyament aboca a precisar el currículum de l'educació infantil i que té com a components: els objectius generals d'etapa, les àrees curriculars -fent sobretot referència als àmbits d'experiència del nen d'aquestes edats-, els blocs de contingut i les orientacions didàctiques i per a l'avaluació.

10.- L'avaluació es contempla com un element i procés fonamental de la pràctica educativa que permet prendre decisions respecte al procés d'ensenyança i aprenentatge, i reclama una doble característica de contínua i d'individualitzada. Això suposa que la finalitat de l'avaluació és orientar a l'alumne i el mestre sobre determinats aspectes del procés educatiu. A l'educació infantil es realitza prioritàriament a través de l'observació.

11.- Des de la concepció constructivista de l'aprenentatge escolar i de l'ensenyança, l'apropament progressiu del nen a la cultura -al que contribueixen l'escola i la família-, és el responsable del seu desenvolupament, entès com un doble procés de socialització i individualització. Aquest es realitza mitjançant l'aprenentatge significatiu.

12.- Aquests aprenentatges no són fruit d'una aproximació estàtica, sinó el resultat d'una aproximació dinàmica conjunta (infants i adults). L'activitat del nen i la de l'adult no han de pertanyer a dos dimensions diferents, sinó que s'han d'articular al voltant d'una tasca que emprenguin conjuntament (jugar, llegir un conte, ...).

13.- El mestre i l'alumne en situació d'aprenentatge no estan en igualtat de condicions. Tots dos tenen quelcom a rebre i tots dos tenen quelcom a donar, tot i que donen i reben d'una manera diferent. El nen s'orienta en els paràmetres que li proposa la situació material, les intervencions del mestre. El mestre s'orienta envers un paper de mediador i guia de l'aprenentatge que realitza l'alumne. L'aprenentatge en el que intervé l'aportació de cadascú, per les característiques de cadascú i per les de la interacció que es crea amb els altres, ens fa diferents dins el grup social.

14.- Les aportacions de la reforma a l'educació infantil són les d'una escola comprensiva, plural, no discriminatòria i oberta a l'entorn; i on la proposta curricular es planteja oberta i flexible per a possibilitar una àmplia gamma d'adaptacions i concrecions.

15.- En EI, com en d'altres nivells educatius, l'escola ha d'intentar fomentar al màxim les capacitats dels alumnes. Des de la concepció constructivista, postular l'activitat constructiva de l'alumne no s'oposa a postular la intervenció diversificada del mestre. És a dir, s'assumeix que s'ha d'intervenir de forma ajustada a les necessitats, èxits i obstacles que experimenten els nens per a que creixin.

16.- La intervenció educativa ha de tenir en compte els principis bàsics de:

- Assegurar la construcció d'aprenentatges significatius
- Permetre i possibilitar que els alumnes siguin capaços d'aprendre a aprendre
- Possibilitar la modificació dels esquemes de coneixement que l'alumne posseeix
- Facilitar una intensa activitat per part de l'alumne
- Garantir l'atenció a la diversitat

17.- La definició d'aquests principis unida a la gran varietat de continguts d'aprenentatge, que és necessari treballar al llarg de l'etapa, i la diversitat d'alumnat, obliga a buscar i trobar, **estratègies didàctiques** que constitueixen una primera resposta al tractament de la diversitat.

18.- Aquestes estratègies didàctiques estan estretament relacionades amb les diferents variables de la pràctica educativa a l'aula: les seqüències d'aprenentatge, el paper del professorat i de l'alumnat, l'organització social de l'aula, la utilització de l'espai i el temps, la manera d'organitzar els continguts, els materials curriculars i altres recursos didàctics, i el sentit i paper de l'avaluació.

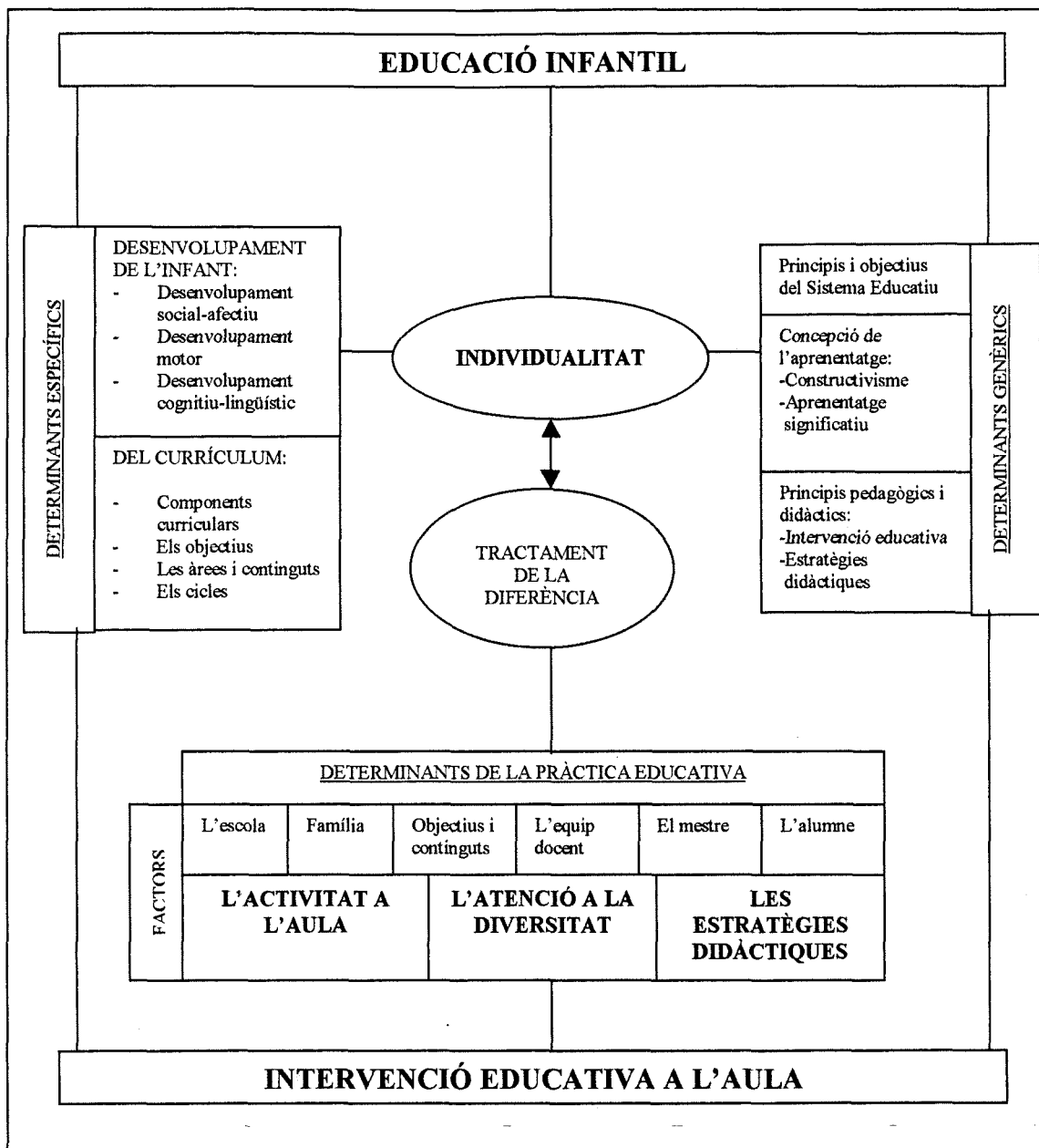
19.- En la definició d'estratègies didàctiques per l'atenció a la diversitat a l'aula s'ha de considerar la influència que exerceixen els factors: escola-família-mestre-alumne-activitat d'aprenentatge.

20.- En el procés d'E/A a l'aula es considera:

- a) L'*activitat*, com unitat elemental que contempla totes les variables que incideixen en aquest procés
- b) La *diversitat d'alumnes*, com un valor a potenciar
- c) Les *estratègies didàctiques*, com esquemes d'acció útils per a resoldre i afrontar el conjunt de situacions educatives

21.- La **intervenció educativa a l'aula** es concreta en l'ús d'estratègies didàctiques en la *planificació, aplicació i avaluació d'activitats*, en atenció a la diversitat.

En el quadre de la pàgina següent queda sintetitzat el marc conceptual bàsic en el que es fonamenta el present estudi.

II Part

La recerca

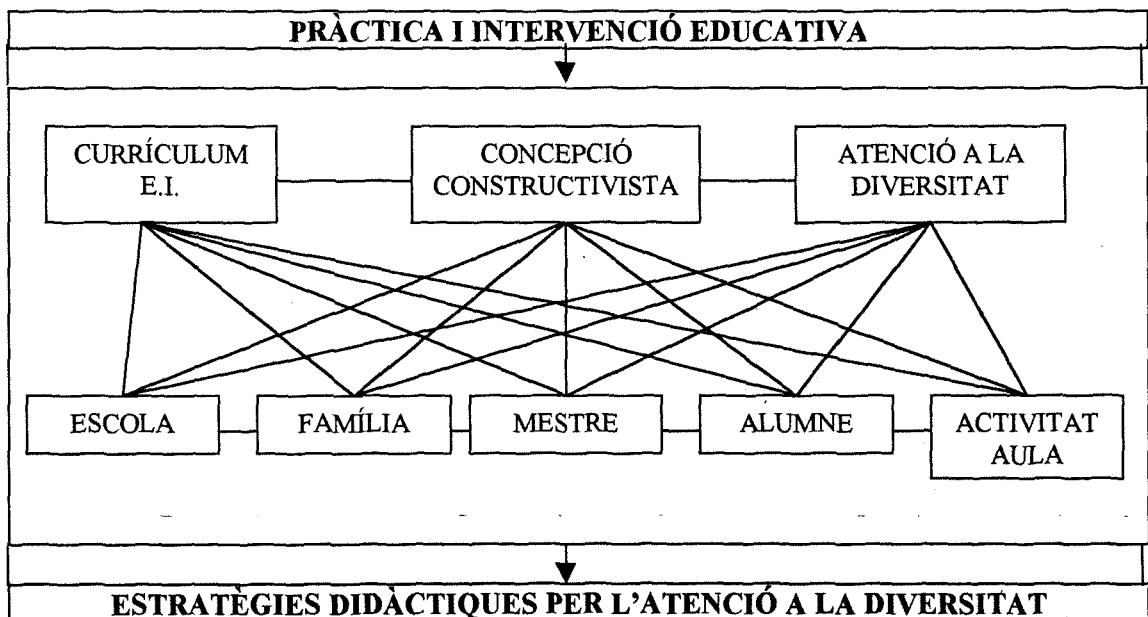
- 5.- L'Estudi: disseny.
- 6.- Els instruments per a l'obtenció de dades.
- 7.- Les dades. Resultats.
- 8.- Anàlisi dels resultats obtinguts: inferència d'estratègies per l'atenció a la diversitat.
- 9.- Conclusions de la segona part.

La finalitat de l'estudi és la recerca d'**estratègies didàctiques per l'atenció a diversitat a l'aula** i està emmarcada en el segon cicle de l'Etapa d'Educació Infantil i el cicle inicial de l'Etapa d'Educació Primària.

Per a realitzar aquest estudi es parteix de l'anàlisi de la pràctica i intervenció educativa i es tenen en compte:

1. Els referents teòrics que la fonamenten i que es poden concretar en: *l'atenció a la diversitat, la concepció constructivista i el currículum d'Educació Infantil* (plantejats en la primera part).
2. Els factors que influeixen en la intervenció educativa: *l'escola, la família, el mestre, l'alumne i l'activitat a l'aula*

Tots ells són determinants en la identificació d'estratègies didàctiques per atendre la diversitat.

En els capítols següents s'exposa el disseny de la recerca i la selecció de la mostra, els instruments utilitzats per a la obtenció de dades, i els resultats obtinguts. D'aquests resultats s'infereixen diferents tipus d'estratègies, algunes de les quals es porten a terme en la pràctica educativa a l'aula, per atendre la diversitat d'alumnes d'educació infantil.

Capítol 5

L'Estudi: disseny

5.1.- Metodologia i disseny de la recerca

- . Primera fase. Referent teòric
- . Segona fase. Realització pràctica
- . Tercera fase. Valoració i anàlisi dels resultats: formulació d'estratègies
- . Quarta fase. Elaboració d'una proposta d'estratègies didàctiques per l'atenció a la diversitat

5.2.- Camps de projecció de la recerca: àmbit de l'estudi

- 5.2.1.- L'entorn escolar: la ciutat de Santa Coloma de Gramenet
- 5.2.2.- La realitat educativa a Santa Coloma de Gramenet

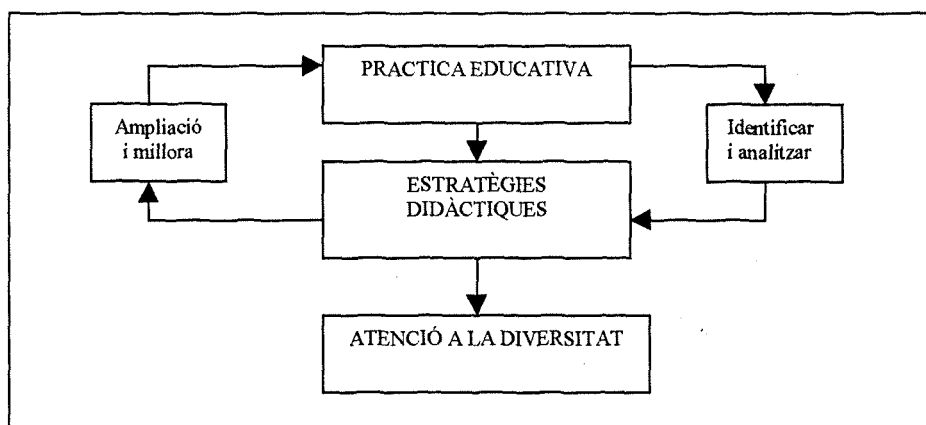
5.3.- La mostra

- 5.3.1.- Descripció dels centres
 - . Escola TO
 - . Escola PI
- 5.3.2.- Les característiques dels grups d'alumnes
 - . A nivell grupal
 - . A nivell individual

El disseny de l'estudi es basa principalment en:

1. La identificació d'estratègies que normalment utilitzen els mestres per a atendre al grup d'alumnes
2. Aportar o ampliar noves estratègies i recursos didàctics que ens permetin millorar la pràctica i intervenció educativa, a fi de fer possible l'atenció a la diversitat.

En el quadre següent es pot observar la funció de feed-back (retroalimentació) que es pretén aconseguir.

A continuació s'explicita la metodologia i disseny de la recerca, l'àmbit de l'estudi i la mostra concreta.

5.1.- Metodologia i disseny de la recerca.

Es tracta d'una recerca pedagògica basada en el mètode qualitatiu (Cook; Reichardt; 1986). La utilització d'aquest mètode suposa utilitzar tècniques exploratòries com la de l'observació, descripció, anàlisi i explicació d'una realitat educativa emmarcada dins l'àmbit de l'aula, i que ens portarà a trobar els comportaments i respostes educatives que afavoreixen l'atenció a la diversitat, així com la visió que tenen els alumnes, pares i professors.

El model utilitzat és el de la "triangulació" (Cook; Reichardt; 1986) de diferents fonts de dades. L'observació i les entrevistes són les tècniques utilitzades prioritàriament. D'altra banda s'han utilitzat també enquestes i qüestionaris.

Des d'aquesta perspectiva és evident que en aquesta recerca educativa es dona un component avaluador i com a tal pretén incidir en darrer terme en la pràctica docent.

L'aula és el nucli central on es contextualitza la recerca i poden aparèixer variables i indicadors que intervenen en la seva dinàmica i que sovint són difícils d'acotar i controlar (entorn social, situació familiar dels alumnes, opinions dels mestres, incidents puntuals d'ordre o assistència, experiència dels mestres, ...). Es per això que s'ha d'intentar combinar en la recerca bàsicament dos tècniques d'obtenció de dades: d'una banda, l'observació directa realitzada a l'aula; i de l'altra banda la del qüestionari-enquesta-entrevista, obtenció d'informació indirecta (família, mestres i alumnes). El conjunt d'informacions que s'obtenen és de gran valor per a realitzar la proposta d'intervenció.

El disseny de la recerca consta de quatre fases:

- Primera fase. Referent teòric
- Segona fase. Realització pràctica
- Tercera fase. Valoració i anàlisi dels resultats: formulació d'estratègies
- Quarta fase. Elaboració d'una proposta d'estratègies didàctiques per l'atenció a la diversitat

Primera fase. Referent teòric

De l'estudi dels determinants bàsics de l'Educació Infantil i de les tècniques d'obtenció de dades, en el mètode qualitatiu, ens dona les bases i ens condueix a l'elaboració de diferents instruments de treball que posteriorment facilitin l'anàlisi de les dades obtingudes sota criteris, estratègies i aportacions coherents amb els plantejaments de l'aprenentatge significatiu i l'atenció a la diversitat (capítol 6).

Segona fase. Realització pràctica

En la segona fase de realització pràctica de l'estudi s'obtenen un seguit de dades concretes sobre la pràctica educativa i la realitat de les aules, i d'altres àmbits significatius, a partir de les següents actuacions: observacions a diferents aules d'educació infantil i cicle inicial d'educació primària, enquestes als alumnes, qüestionaris a les famílies, qüestionaris i entrevistes al professorat. En cadascuna d'aquestes actuacions s'utilitzen els instruments elaborats, amb diferents registres, per a la recollida d'informació.

En el capítol 6, a més dels instruments elaborats, s'expliquen les diferents actuacions i la metodologia utilitzada en cadascuna d'elles. En el capítol 7 es redacta la informació obtinguda (els resultats).

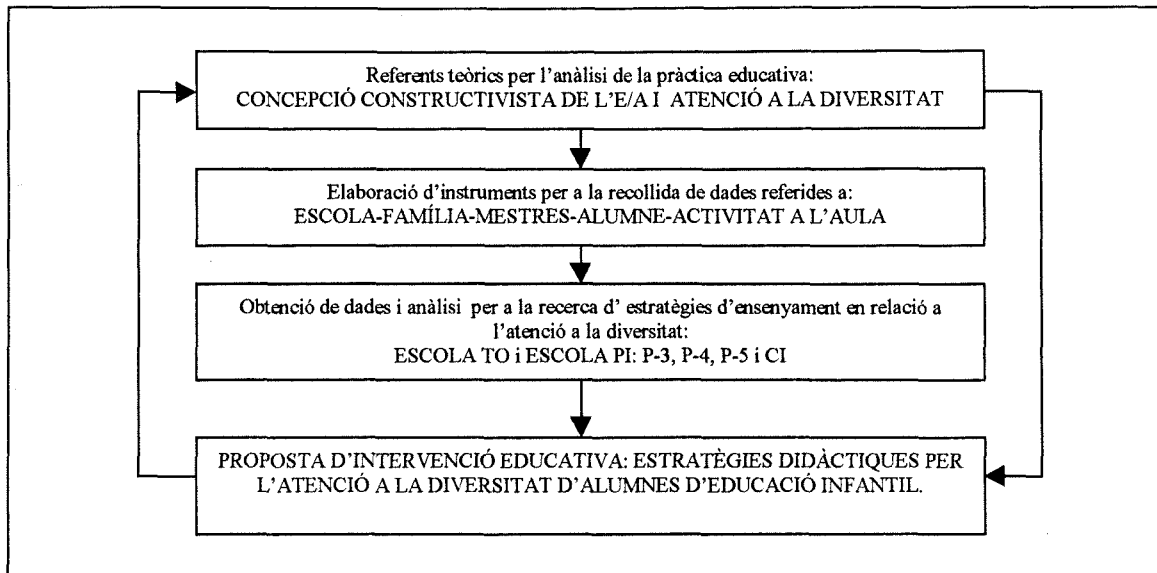
Tercera fase. Valoració i anàlisi dels resultats: formulació d'estratègies

Del treball teòric i pràctic realitzat sorgeixen un seguit d'estratègies que utilitzen els docents en la seva pràctica a l'aula, i d'altres que apareixen en realitzar l'anàlisi de les respostes obtingudes pels alumnes, els pares i el professorat. Amb tota la informació recollida i la seva posterior valoració, s'obté un primer recull d'estratègies per atendre la diversitat d'alumnes d'educació infantil (capítol 8).

Quarta fase. Proposta d'estratègies didàctiques per l'atenció a la diversitat.

Un cop realitzat aquest primer recull d'estratègies obtingudes a partir de la recerca que es duu a terme, es procedeix a l'elaboració d'una proposta d'estratègies didàctiques en forma de fitxes, en les que s'expliquen cadascuna d'elles i s'ofereixen alguns exemples de com dur-les a terme, amb la finalitat de millorar la pràctica educativa i l'atenció a la diversitat d'alumnes d'educació infantil. Aquesta **proposta d'estratègies didàctiques per a l'atenció de la diversitat a l'aula**, d'alumnes d'Educació Infantil, queda inclosa en la III Part del treball (capítol 10).

El disseny de la recerca queda recollit en l'esquema següent:

5.2.- Camp de projecció de la recerca: àmbit de l'estudi.

Per assolir la finalitat esmentada, es realitza un estudi en una mostra d'escoles de Santa Coloma de Gramenet, en aules de parvulari i cicle inicial, durant els cursos 1995-96 i 1996-97. Es tracta de dur a terme un procés de recollida d'informació d'aspectes relacionals i curriculars que es donen dins l'aula per a, posteriorment, entendre els processos d'influència educativa i comprovar el nivell d'eficàcia referit a l'atenció a la diversitat.

Les dades s'obtenen de l'observació a deu grups classe, i d'informacions provinents dels pares, alumnes, mestres i equips docents. La recollida de dades es realitza amb tècniques d'observació, de qüestionari, d'enquesta i d'entrevista.

5.2.1.- L'entorn escolar: la ciutat de Santa Coloma de Gramenet.

El fet de que Santa Coloma de Gramenet estigui tan aprop d'una gran ciutat com Barcelona, va marcar, cap als anys seixanta i setanta, un creixement de població i urbanístic. Aquest va ser força desmesurat i gens organitzat, i el municipi va haver de passar en pocs anys de poble a ciutat.

Donada aquesta realitat l'Ajuntament de Santa Coloma va elaborar un document en el que explicava que aquesta era una ciutat "singular", pel desequilibri estructural que es produïa entre les mancances i els recursos econòmics limitats. La ciutat tenia un nivell de renda per càpita per sota d'altres municipis propers, un alt índex d'atur, un elevat nombre de jovent, una manca d'indústria i una dèbil activitat econòmica.

Arrel dels primers ajuntaments democràtics (1979), s'inicia una sèrie d'actuacions a partir de l'elaboració del Pla Popular que pretenia acondicionar urbanísticament Santa Coloma i va servir de programa de govern als nous dirigents demòcrates.

Ara per ara, Santa Coloma ha sofert un canvi espectacular. A nivell urbanístic cal destacar el tram nord del Segon Cinturó que acaba amb l'aïllament de la ciutat, s'han millorat places, espais oberts, vivendes, transports, carrers i d'altres equipaments (ambulatori, mercats, centres esportius, ...)

Geogràficament, Santa Coloma està situada al marge esquerra del riu Besós que és una de les sortides naturals de Barcelona cap al Nord. El seu terme municipal és un dels més petits de la província, fa uns 7 km². Limita al nord amb Moncada i Reixac, a l'est amb Badalona i al sud-oest amb Sant Adrià i Barcelona.

La ribera dreta del riu Besós fou anexionada per Barcelona l'any 1945. El Besós a Santa Coloma té una alçada de 10 metres i l'amplada de l'arenys d'uns 100-130 metres. Un arc de muntanyes limita el terme entre llevant i ponent. Aproximadament dos parts del terme són muntanya i tres parts són urbans. Degut al fort desnivell entre la muntanya i el riu, hi ha al seu terme municipal importants torrents i rieres, transformats avui en carrers amples que delimiten els barris i subzones urbanes (districtes).

Topogràficament Santa Coloma es defineix per dos valls i, al mig, un turó. Les valls són les formades pel carrer Verdaguer, molt densament poblat, i el de Singuerlín, poc dens i marginal. El turó és el casc antic de la ciutat.

La carretera de Sant Adrià a la Roca fa que Santa Coloma sigui una cruïlla entre dues comarques, el Maresme i el Vallés. La via que l'uneix amb Sant Adrià i Barcelona era un tros del vell camí d'Esplugues a Badalona. Té un pont sobre el riu Besòs des de l'any 1915, ensorrat per la riuada de 1943 i refet deu anys més tard. Després d'aquest s'han construït dos més: un a Banús Baixa i l'altre a sobre del Segon Cinturó, fets abans del 1992 gràcies a la proximitat dels Jocs Olímpics. Els eixos de la ciutat són el Segon Cinturó i la Rambla.

La realitat social i el seu desenvolupament és molt propi. Santa Coloma té una forta tradició associacionista que encara avui té un nivell de protagonisme i participació elevat. Al 1989 l'ajuntament publica el llibre "Manual pel debat" on s'intenta fer un retrat de la realitat de Santa Coloma, amb els seus problemes i interrogants de futur, amb l'intent de debatre'l (1990) i recollir les aportacions dels ciutadans a través de diverses comissions tècniques i redactar el "Pla Estratègic de Santa Coloma 2000".

Segons consta en el Padró Municipal d'Habitants de l'any 1991, ens trobem amb una ciutat de 133.608 habitants i una densitat de població de 20.334 habitants per quilòmetre quadrat. La població és majoritàriament immigrant però assentada, ja que el 80% han nascut o porten vivint més de 20 anys a Santa Coloma. Darrerament es constata un 1,27% d'immigrants estrangers que provenen del marroc, països europeus, sud-americans i asiàtics.

LLOC DE NAIXEMENT	
Catalunya	51,92%
Andalusia	26,07%
Castella-La Manxa	4,34%
Castella-Lleó	3,00%
Estrangers	1,27%

La proporció de ciutadans que tenen el català com a primera llengua és molt baix (17%). També són baixos els índexs de comprensió i utilització de la llengua catalana, malgrat hi ha un 75% de la població que diuen que l'entenen i un 50% que el saben parlar si bé l'utilitzen poc (sobretot la gent jove).

La piràmide d'edat és jove i això té repercussions en el treball, l'educació i la marginació. La tendència però és cap a un envelliment progressiu de la població.

	Menors de 15 anys	Majors de 65 anys
Any 1986	25,9%	7,7%
Any 2000	14,6%	12,7%

En el treball encara es troben en una situació d'inferioritat en l'accés, estabilitat i condicions de treball. L'evolució de la feina es favorable encara que amb taxes d'atur notablement superior (13-14%) a la mitjana catalana.

DESOCUPACIÓ	
Taxa d'atur	18,7%
Atur de llarga durada	16,9%
Taxa d'atur juvenil	10,3%
Taxa d'atur femení	9,3%
Taxa d'atur masculí	9,9%

En ocupació té una taxa d'activitat baixa i té tendència a mantenir-se. La participació de les dones en el mercat del treball és dèbil. La major part de la població laboral colomenca treballa fora del terme municipal. Santa Coloma no té activitat industrial (1,1% de sol industrial). Pel que fa a l'estructura de la població activa hi ha hagut una davallada en la construcció i un augment en el sector de serveis.

ACTIVITAT ECONÒMICA	
Alimentació, tèxtil i d'altres	11,83%
Construcció	9,80%
Comerç i restauració	52,97%
Altres serveis	7,95%
Activitats professionals	6,15%
Altres	21,30%

Font: Impost d'Activitats Econòmiques i elaboració pròpia. Santa Coloma de Gramenet 1992.

Santa Coloma continua sent la població metropolitana amb la renda per càpita més baixa (1.088.405 ptes). A nivell d'habitatge precisa de certa rehabilitació urbanística ja que hi ha un 9,9% d'infrahabitatges. I pel que fa a l'àmbit comercial s'abasta del comerç local de petites dimensions, centrat en activitats d'alimentació i altres. L'obertura de l'hipermercat a Montigalà ha tingut un impacte notable en la ciutat. A iniciativa de l'agrupació del Comerç i la Indústria (ACI) de Santa Coloma va néixer la Fira Multisectorial, EXPO-COLOMA, que té com objectiu convertir-se en una fira multisectorial de l'àrea metropolitana.

El nivell d'instrucció de la població de Santa Coloma és molt baix.

NIVELL D'ESTUDIS	
Analfabets	5,5%
Sense estudis	22,5%
Primària completa	30,3%
Secundària/FP completa	35,6%
Diplomats	1,1%
Llicenciats	1,0%
No consta	3,7%

(Dades referides a majors de 14 anys)

L'estructura social s'està incrementant amb borses de pobresa hi amb una població poc qualificada professionalment. Això obliga a l'ajuntament a planificar un seguit d'ajudes.

AJUDES DE SERVEIS SOCIALS	
RMI	272
Ajuts habitatge	119
Ajuts urgents	98
Beques escoles bressol	69
Assistència sanitària	70
Alimentació infantil	69

(Excepte beques i alimentació, les dades són referides a ajuts familiars, amb la qual cosa el nombre de beneficiaris és superior)

En resum, Santa Coloma de Gramenet continua sent un dels municipis més densament poblat dins l'Àrea Metropolitana de Barcelona. Destaca una població jove. En general ha millorat de manera considerable el nivell de formació. És força patent el fet multicultural. El comerç i la restauració són les activitats més destacables dins la ciutat. La taxa d'atur és aproximadament d'un 13%. És un espai extraordinàriament poblat i edificat.

5.2.2.- La realitat educativa a Santa Coloma de Gramenet.

Santa Coloma s'ha caracteritzat per una creixent preocupació pel fet educatiu. Al igual que en altres àmbits, l'educació va ésser un altre cavall de batalla durant dues dècades: el dèficit de places a l'ensenyament primari era a Santa Coloma alarmant a finals dels anys seixanta. El curs 69-70, amb un cens de 15.600 nens en edat escolar, comptava amb 6.200 places públiques i 5.900 de privades. En el curs 76-77 s'instalen els primers barracons i encara que s'augmenten en número, queden nens sense escolaritzar.

Al 1981 el Consistori presenta davant el Parlament de Catalunya un "Pla d'urgències" que contempla la supressió de mòduls i la seva substitució per escoles definitives. Posteriorment va haver una evolució considerable pel que fa a l'escolarització i des del curs 80-81 la demanda de places va patir una davallada (85-86) arribant a un nivell en el qual tots els alumnes que sol·liciten matrícula tenen plaça escolar. Les dades del cens de l'any 1986 apunten a que en propers cursos hi ha una tendència estabilitzadora de la demanda i fa necessari aturar el procés d'expansió i creació de noves aules, apareixent com a prioritari garantir un bon funcionament, augmentar la qualitat de l'ensenyament i arribar a la total escolarització de la població al seu barri.

Aquestes qüestions semblen restar pràcticament en el passat; però ens trobem que en el moment d'aplicació de la LOGSE es torna a produir un dèficit de 500 places escolars, provocant la reconversió d'alguns centres de primària, l'autorització de centres concertats per a impartir ESO i la construcció d'un nou centre a Can Peixauet (pendent de construcció).

Durant aquests períodes cal destacar la tasca realitzada pel propi Ajuntament i el Casal de Mestre, així com del Departament d'Ensenyament, que han encaminat els seus esforços en millorar l'ensenyament a partir del moviment de renovació pedagògica, potenciar programes dirigits a la dinamització i la socialització dels escolars, així com l'aprenentatge de tècniques dirigides a millorar el nivell de coneixement de l'entorn.

També s'ha desenvolupat a Santa Coloma de Gramenet un Programa d'Immersió Llingüística que es va iniciar el curs 83-84 i que hores d'ara es pot donar per finalitzat. Des del curs 85-86 es porta a terme un procés d'Integració d'Alumnes amb Necessitats Educatives Especials a les escoles ordinàries. I des del curs 90-91 té lloc la incorporació d'alumnes de P-3 (Educació Infantil).

En nivells educatius superiors, a Santa Coloma s'han creat tres escoles universitàries (Infermeria, Fisioteràpia i Informàtica) ubicades en els terrenys de la Clínica Mental i que estan en procés d'una reubicació.

En el curs 1996-97, Santa Coloma de Gramenet, compta amb una població escolar de 18.189 alumnes¹: 285 de llar d'infants, 10.903 d'educació infantil i primària, 6.917 de secundària i 84 d'educació especial. Hi ha 6 Centres de Llars d'Infants, 25 Centres d'Educació Infantil i Primària, 7 Centres d'Educació Secundària i 1 Centre d'Educació Especial. A més compta amb 8 Centres concertats que imparteixen Educació Infantil i Primària (6 dels quals estan autoritzats per a impartir l'ESO). Ha hagut un total de 13.992 alumnes escolaritzats en centres públics i 3.828 en centres concertats.

En els quadres següents es veu la distribució numèrica dels alumnes per centres d'escolaritat obligatòria i per nivells educatius, diferenciant la titularitat dels centres (públic o privat), i deixant exclosos els alumnes de Llar d'infants i d'Educació especial.

CENTRES D'EDUCACIÓ INFANTIL I PRIMÀRIA						
96/97	Parvulari	C. Inicial	C. Mig	C. Superior	8è d'EGB	TOTAL
Pública	2.229	1.411	1.441	1.477	923	7.481
Privada	745	654	688	879	456	3.422
TOTAL	2.974	2.065	2.129	2.356	1.379	10.903

CENTRES D'EDUCACIÓ SECUNDÀRIA								
96/97	1r ESO	3r/4rESO	Batxiller.	Cformat.	BUP	COU	FP	TOTAL
Pública	900	515	164	69	2.033	807	2.023	6.511
Privada	406	-	-	-	-	-	-	406
TOTAL	1.306	515	164	69	2.033	807	2.023	6.917

Aquesta població escolar ve caracteritzada per quatre factors importants:

- una davallada de la natalitat
- una població eminentment jove i poc qualificada professionalment
- una realitat multicultural
- un coneixement de la llengua catalana en un percentatge ampli de la població però amb un ús restringit.

La davallada de la natalitat suposa un excés de l'oferta de places escolars, fet que esta provocant el tancament d'aules en els darrers dos cursos escolars i que s'ha anat aturant amb la incorporació dels infants de 3 anys (P-3). Això ha estat molt beneficiós per a moltes famílies amb pocs recursos econòmics i per al propi ajuntament de Santa Coloma que ha vist reduïdes les despeses per a beques a escoles bressol.

¹ Segons dades facilitades per la Inspecció de zona.

El fet de tenir una població jove juntament amb la implantació de la LOGSE ha provocat una massificació en els centres de secundària que ha donat lloc a les següents solucions: obertura de més aules als instituts de secundària, reconversió de tres centres de primària, autorització a sis centres concertats per a impartir ESO i la construcció d'un nou centre (Can Peixauet) en propers cursos. A més, la manca de qualificació professional dels alumnes s'intenta resoldre a partir de diferents propostes d'intervenció dins l'àmbit educatiu que passen per l'organització de tallers, planificar unitats curriculars adaptades, fer aprenentatges globalitzats per a certs grups d'alumnes, dur a terme un treball de tutoria, fer una oferta de cicles formatius assenyada. També existeixen d'altres iniciatives per als joves que han sobrepassat l'edat escolar, com és el cas del centre Gramaimpuls (iniciativa municipal que s'abasta d'un fons europeu) que porta a terme diferents cursos de formació ocupacional facilitant als joves coneixements bàsics i/o específics per a la seva incorporació al món laboral.

La realitat multicultural a Santa Coloma és innegable. No només es troben famílies d'altres províncies de l'estat espanyol, sinó que darrerament ha hagut un allau de població immigrant d'altres països (magrebís, xinesos, etc). Aquesta barreja d'étnies i cultures caracteritza la dinàmica de la ciutat i la de l'escola que intenta ser respectuosa amb aquest paisatge cultural ampli, plural i diferenciat. Tot i això, sovint apareix una forta càrrega de marginació que malgrat es porten a terme (per part de diferents entitats) accions per a la integració plena d'aquests col·lectius, no sempre són plenament efectius i influeixen en el procés educatiu de la població infantil.

Com és evident el coneixement de la llengua catalana és un dels problemes per als alumnes nou vinguts de l'estranger que precisen d'un període d'adaptació. Això ha obligat a un cert grau de flexibilitat i adaptabilitat a aquesta nova realitat, permetent a aquest alumnes, i a les seves famílies, un procés d'incorporació a una nova llengua de manera progressiva i relentitzada. És veritat però que, cada cop hi ha una major consciència ciutadana envers la necessitat de comprendre i usar la llengua catalana com a mitja d'expressió quotidiana, i han aparegut forces iniciatives de formació en els propis centres educatius a petició de les famílies.

En aquest sentit és evident que "la diversitat" forma part de la identitat de Santa Coloma i per tant de les seves escoles.

Aquesta *diversitat* en l'àmbit educatiu sovint provoca certs desajustos en la planificació i organització de l'ensenyament fent necessària una adaptació a la realitat que ha d'atendre, i cercar els recursos que s'ajustin al tipus de resposta educativa que es precisa en cada situació o context.

Per altra banda, segons la informació cedida per l'EAP de Santa Coloma de Gramenet, el curs 96-97, es detecta un 3,7% d'alumnes amb necessitats educatives especials. Aquestes són derivades de trastorns psíquics en un 3,3% (de caire cognitiu i/o emocional), de trastorns motrius en un 0,25% i un 0,15% per trastorns sensorials (auditiu o visual).

En aquest moments i a partir de l'estudi de necessitats, Santa Coloma precisa tres tipus de resposta per aquests alumnes:

1a.- Ajudes metodològiques que permetin oferir una atenció personalitzada per un 41% dels casos que són capaços de fer un seguiment del currículum ordinari (mateixos continguts i objectius que la resta del grup classe).

2a.- Adaptacions curriculars (mateixos objectius de la resta del grup classe a través de la prioritització i selecció de continguts) amb ajudes metodològiques per tal d'incrementar i garantir l'atenció personalitzada, per un 44,5% d'alumnes.

3a.- Currículum amb la modificació significativa dels continguts i objectius d'algunes àrees per tal d'assolir les competències de l'educació bàsica obligatòria, per un 14,5%.

Es pot concloure aquest apartat destacant la gran "diversitat" existent a la que s'ha de fer front, avui per avui, en els centres de Santa Coloma de Gramenet. En aquest sentit és més que evident la conveniència i idoneïtat d'emmarcar l'estudi en qualsevol dels centres que compta aquesta comunitat.

5.3.- La mostra.

La selecció de la mostra per l'estudi ve donada per una voluntat manifestada pels mateixos professionals de l'educació dels centres que intervenen, sense cap altre tipus de condició o criteri de selecció. Correspon a una mostra pròpia d'una investigació d'estudi de cas, projectant-se en dos centres d'ensenyament infantil i primari, d'una i dos línies.

Per tant, aquesta investigació no proporciona propostes o models d'intervenció aplicables a tota situació educativa; sí que pretén però, oferir estratègies didàctiques per a l'atenció educativa de tot l'alumnat, entenent per aquestes les que es poden oferir a partir de l'acurada anàlisi de determinades situacions educatives.

5.3.1.- Descripció dels centres

Els centres on es projecta l'estudi són públics i imparteixen Educació Infantil i Primària, i s'anomenen Escola TO i Escola PI.

Escola TO

És una escola de doble línia, des de P-3 a 8è, amb un nombre total de 436 alumnes. Es troba situada al barri de Riu Nord aprop de la ribera esquerra del riu Besós. Limita al nord amb el barri del centre, a l'est amb el passeig de Llorenç Serra, a l'oest amb l'avinguda Pallaresa i al sud amb el riu Besós. Majoritàriament la població escolar que rep prové de famílies estables a Santa Coloma.

El conjunt de la comunitat educativa coneix i entén la llengua catalana. Entre els alumnes esdevé una llengua d'aprenentatge però no vehicular.

Respecte a les condicions socio-culturals de les famílies cal dir que majoritàriament tenen estudis primaris i que en general treballen. Hi ha un nombre important de pares que no treballen o estan a l'atur. És una població de nivell mig-baix. De forma molt puntual apareixen famílies força desestructurades amb greus problemes econòmics, sanitaris i socials.

L'escola és pionera en el procés d'integració ja que des de ben aviat es van incorporar alumnes amb greus necessitats educatives especials, derivades de dèficits sensorials, físics i mentals.

En el moment que es fa aquest estudi, el centre té un 14% d'alumnes amb necessitats educatives especials. D'aquests un 8% són alumnes amb problemes en el desenvolupament i/o dificultats d'aprenentatge significatives i pels que cal preveure algunes adaptacions del currículum ordinari referides a metodologia, temporalització i criteris d'avaluació. Un 3% són alumnes amb desavantatges o incapacitats que els dificulten l'ús dels recursos ordinaris i que per tant precisen d'una adaptació curricular individual (ACI). El 3% restant són alumnes amb determinades condicions de risc de caire personal, familiar o social i que fan necessària la intervenció d'altres professionals externs al centre (Serveis Socials, CSMIJ, EAIA, ...).

La identificació d'aquestes necessitats es realitzen a partir de l'informe o dictamen de l'EAP, d'altres serveis de la població com el Col·lectiu Infantil o pels Serveis Socials. Aquesta identificació també es realitza, en la majoria dels casos, a partir de la detecció dels propis mestres en observar el procés d'aprenentatge dels alumnes. Posteriorment es valoren les necessitats de cadascun dels alumnes tenint en compte les observacions realitzades pel mestre tutor, el mestre d'educació especial i l'EAP, per deduir-ne el tipus d'intervenció a fer per part de cadascun dels professionals responsables.

L'escola compta amb un nombre total de 26 professors i altres professionals que intervenen amb més o menys periodicitat, com són, el mestre del programa de compensatòria, el professional de l'EAP, la logopeda i l'auxiliar de conversa. També disposa a nivell extern, i de forma indirecta, d'altres serveis com l'àrea d'ensenyament i sanitat de l'ajuntament de Santa Coloma, centres de reeducació, CSMIJ, EAIA i SSSS.

L'organització de recursos per atendre les necessitats dels alumnes es realitza des de: l'aula d'educació especial, dels grups de reforç, dels racons, l'atenció logopèdica, l'aula d'informàtica i la de psicomotricitat. Els porten a terme els mateixos professionals del centre (mestre d'educació especial, mestre de suport i mestre tutor) i d'altres professionals externs (logopeda, mestre del programa de compensatòria i EAP). En total s'hi dediquen 99 hores setmanals, de les quals 34 h. repercuteixen a l'educació infantil i 65 h. a l'educació primària.

Algunes de les característiques d'aquests recursos són:

→ Aula d'Educació Especial.

Atén alumnes que presenten un retard important en l'adquisició d'aprenentatges i que precisen adaptacions, significatives o no, per a incorporar-se al currículum ordinari.

→ Reforç.

Es realitza un treball de reforç d'aprenentatges instrumentals -llengua i matemàtiques-, als alumnes que són capaços de seguir el nivell educatiu del grup que els hi correspon. També es fa un treball de reforç de llengua als alumnes pertanyents a minories ètniques.

→ Racons.

La mestra auxiliar de conversa participa en l'organització de racons de llengua al parvulari.

→ Altres.

Tant a informàtica com a psicomotricitat, es pretén oferir un nou recurs per a l'afiançament de diferents aprenentatges.

Pel que fa als documents d'ordre intern, es troben amb que el Projecte Educatiu l'han aturat per prioritzar l'elaboració del Projecte Curricular. Per a la seva realització varen tenir com a referents el disseny curricular de l'Etapa d'Educació Infantil i Primària i el segon nivell de concreció que es presenten en diferents llibres de text que utilitzen. Inicialment, per definir-lo, varen fer una valoració i discussió del 1r nivell de concreció i després van contrastar-ho amb el 2n nivell de concreció que es presenta en diferents llibres de text que havien d'utilitzar els alumnes, tot afegint el que es considerava convenient pel propi centre. També han treballat l'avaluació i metodologia. Actualment, aquest centre intenta fer el 3r nivell de concreció aplicant tots els principis de la nova reforma i apropant-los a la realitat quotidiana de les aules.

La relació del centre i el professorat amb les famílies la consideren bona, sobretot perquè aquestes tenen confiança amb l'escola i des d'aquesta es valora la participació i cordialitat mantinguda. La periodicitat ve determinada per les necessitats que apareixen siguin pedagògiques i/o organitzatives. El nivell de participació dels pares és normal

Escola PI

És una escola d'una línia, des de P-3 a 8è, amb un nombre total de 199 alumnes. Està ubicada a la zona coneguda com el "motocros" entre els barris de Santa Rosa i el Raval. És un sector marginal i deprimat on s'han succeït diferents allaus immigratoris, el que fa que el 99% de l'alumnat no sigui catalanoparlant.

La població escolar que rep prové de famílies nouvingudes a Santa Coloma. Part són població gitana i part àrabs. Les diferents ètnies xoquen amb unes bases socio-culturals diferents. Aquest xoc és més important si l'entrada a l'escola es produeix tardanament i l'assistència és intermitent.

Les condicions socio-culturals de l'entorn pròxim, determinades per la gran heterogeneïtat de les famílies, fa que els infants arribin a l'escola amb condicions molt diferenciades: alumnes amb bons hàbits d'higiene i alimentació, bones condicions afectives i actituds per captar els coneixements necessaris pel seu desenvolupament, i d'altres amb grans mancances, fills de famílies desestructurades, el que comporta conductes i actituds adverses als aprenentatges.

Actualment tenen un 28% d'alumnes amb necessitats educatives especials. D'aquests un 8% són alumnes amb problemes en el desenvolupament i/o dificultats d'aprenentatge significatives i pels que cal preveure algunes adaptacions del currículum ordinari referides a metodologia, temporalització i criteris d'avaluació. Un 6% són alumnes amb desavantatges o incapacitats que els dificulten l'ús dels recursos ordinaris i que per tant precisen d'una ACI. El 14% restant són alumnes amb determinades condicions de risc de caire personal, familiar o social i que fan necessària la intervenció d'altres professionals externs al centre (Serveis socials, CSMIJ, EAIA, ...) així com prendre mesures força específiques a l'escola.

La identificació d'aquestes necessitats es fa quan algun alumne arriba al centre amb un dictamen de l'EAP de la zona que els informa. Normalment però, són les observacions que es fan al parvulari, les primeres entrevistes amb els pares i les primeres intervencions escolars, les que els ajuden a detectar les necessitats específiques d'alguns alumnes.

L'escola compta amb un nombre total de 14 professors i altres professionals que intervenen amb més o menys periodicitat, com són, el mestre del programa de compensatòria, el professional de l'EAP, logopeda i l'auxiliar de conversa. També disposa a nivell extern, i de forma indirecta, d'altres serveis com l'àrea d'ensenyament i sanitat de l'ajuntament de Santa Coloma, centres de reeducació, CSMIJ i SSSS.

L'organització de recursos per atendre les necessitats dels alumnes es troben en: l'organització de racons, elaboració d'adaptacions curriculars, agrupaments flexibles d'alumnes i desdoblament de grups, realització de tallers, atenció individualitzada, intervenció de dos mestres a l'aula. Porten a terme les activitats els mateixos professionals del centre (mestre d'educació especial, mestre de suport i mestre tutor) i d'altres professionals externs (logopeda, mestre del programa de compensatòria i EAP). En total s'hi dediquen 54 hores setmanals, de les quals 10 h. repercuteixen a l'educació infantil i 44 h. a l'educació primària.

Algunes de les característiques d'aquests recursos són:

→ Racons.

Es fan al parvulari i pretén atendre els diferents ritmes d'aprenentatge, fonamentalment en les àrees instrumentals. En els diferents racons es realitzen activitats de: grafismes i grafies, destreses manuals i pintura, i conceptes bàsics. En són responsables les mestres tutores, mestre de reforç o suport i la mestra d'educació especial.

→ Adaptacions curriculars.

Es realitzen les adaptacions curriculars per alumnes de 1r a 8è que presenten handicaps greus i que precisen de diferents adaptacions per accedir al currículum ordinari. També es fan adaptacions del material curricular. En són responsables els mestres tutors, mestre d'EE i EAP.

→ Agrupament flexible/Desdoblament alumnes.

De 4rt a 6è, els agrupaments flexibles són un recurs per a un nombre reduït d'alumnes. Es programa llengua catalana i matemàtiques de manera que cada alumne pugui integrar-se en un nivell adequat i pugui fer aprenentatges significatius.

→ Tallers.

Els tallers plantegen els objectius següents: que els alumnes adquireixin diferents tècniques d'expressió plàstica i s'afavoreixi la relació entre els infants de diferents edats. Es porten a terme a tota l'educació primària (de 1r a 6è). Els tallers són de: paper "maxé", fang, informàtica, pintar vidre i realització de video. En són responsables els mestres tutors.

Respecte els documents d'elaboració interna, cal dir que el centre no ha finalitzat la redacció del Projecte Educatiu. Estan però elaborant, des del curs 93-94, el Projecte Curricular de Centre. Per a la seva realització tenen com a referents les característiques dels alumnes, el disseny curricular de l'Etapa d'Educació Infantil i Primària i les possibilitats reals dels professionals i dels recursos al seu abast. Varen començar aquest procés amb la creació de dos departaments, el de l'àrea de Llengua i el de l'àrea de Matemàtiques. En cada departament hi havia un coordinador que alhora també ho era de cicle. Els departaments els formaven tots els professors desenvolupant una coordinació vertical d'escola. El treball es dinamitzava amb l'equip de coordinació i es van debatre els objectius generals d'etapa i la seqüenciació de continguts. Posteriorment es van determinar els criteris metodològics i d'avaluació. En el moment en que es desenvolupa aquest estudi, s'està realitzant el 3r nivell de concreció per les àrees de llengua, matemàtiques i s'ha iniciat l'àrea d'expressió plàstica.

La relació del centre amb les famílies és baixa ja que consideren que hi ha pocs pares que s'impliquin i sovint no entenen el paper que s'espera d'ells, és a dir, què representa la seva tasca. Tenen trobades quinzenals per temes de tipus pedagògic, organitzatiu i/o normatiu. El nivell de participació és baix.

En resum podem afirmar que es tracta de dos centres que presenten un percentatge prou elevat d'alumnes amb necessitats educatives especials, pels que es preveuen diferents actuacions i recursos -amb una dedicació horària força ampla per part de diferents professionals-, i en els que hi ha un treball intern de discussió i anàlisi de la pràctica educativa. En ambdós casos es voldria més col·laboració dels pares en el procés educatiu dels fills.

5.3.2.- Les característiques dels grups d'alumnes.

Per realitzar el treball, s'intervé en 10 grups classe d'alumnes d'educació infantil i cicle inicial² d'educació primària: 2 grups de P-3, 2 grups de P-4, 3 grups de P-5, 3 grups de CI. La distribució dels grups és la següent:

Escola/Grups	P-3	P-4	P-5	CI
ESCOLA TO	1	1	2	2
ESCOLA PI	1	1	1	1

² En la majoria d'ocasions s'abreuja per CI

Les característiques generals dels grups i individuals d'alguns alumnes, són:

A nivell grupal

Les característiques grupals es refereixen a:

- Aspectes psico-socials i de relació
- Aspectes comportamentals i de disciplina
- Aspectes relatius a l'aprenentatge
- Aspectes exògens
- Tipus d'intervenció educativa

☞ Aspectes psico-socials i de relació

En general els grups manifesten un bon procés d'adaptació i una bona relació. En quatre grups hi ha hagut noves incorporacions d'alumnes.

Si bé no hi ha greus problemes de relació, a partir de P5 comencen a mostrar-se més moguts i inquiets, tot apareixent diferenciació de rols entre nens (competitivitat) i nenes (tranquil·litat). Hi ha certes dificultats per a dur a terme les normes i hàbits de treball. Es mostren dispersos i enjugassats. També mostren certes preferències entre ells (nens i nenes) i/o afinitats.

La relació amb la mestra és bona. Només hi ha un grup en el que hi ha dos alumnes amb problemes d'adaptació.

☞ Aspectes comportamentals i de disciplina

En general no hi ha problemes greus de disciplina. Sí es donen, són de forma puntual i esporàdica. De vegades sorgeixen conflictes en el pati.

Els infants solen atendre les consignes de la mestra i són capaços de desenvolupar bé els càrrecs. Són en general grups moguts, xerraires, inquiets i juganers. Els casos d'indisciplina són puntuals (P5 i P3).

☞ Aspectes relatius al nivell d'aprenentatges

Com a valoració global cal dir que en tots els grups es diferencien diversos nivells o ritmes d'aprenentatge, des dels que segueixen sense dificultats els aprenentatges establerts, als que van fent i els que precisen d'adaptacions i/o ajudes. En general precisen de més temps per a la realització dels treballs, centrar l'atenció en el que fan o comprendre bé l'activitat. En definitiva sembla tractar-se de problemes d'immaduresa.

Tant a P5 com a CI hi ha certa preocupació per l'adquisició de la lectoescriptura.

Totes les mestres opinen que el nivell d'aprenentatge és bo i es mostren satisfetes dels objectius assolits (sobretot referits a continguts conceptuals).

☞ Aspectes exògens

Les mestres valoren positivament la relació amb les famílies. Opinen que la majoria d'aquestes es mostren col.laboradores i participatives en allò que se'ls hi demana. Són poques les que no col.laboren, dos o tres en cada grup, tret d'un grup que majoritàriament no col.laboren per tractar-se de famílies força desestructurades.

Els conflictes que apareixen són pocs i puntuals i es resolen a partir d'un intercanvi d'informació i diàleg.

En alguns casos sorgeixen queixes de les mestres referides a que els pares no dediquen prou temps a l'educació dels fills, o bé que s'interessen per qüestions externes: higiene, alimentació, ..., o bé per demanar beques o treure'n profit de l'escola. Val a dir que són els menys.

☞ Tipus d'intervenció

En tots ells intervé la mestra de suport, de tres a quatre sessions setmanals, per fer treball de llengua catalana. En els nivells de P3 i P4 per treballar l'expressió oral i en els de P5 i CI per treballar el procés de lectoescriptura.

A nivell individual

Les característiques individuals d'alguns alumnes dels grups, així com el tipus d'intervenció educativa i els serveis específics que s'en deriven, són importants per l'estudi, per la qual cosa es realitza a continuació una descripció.

En tots els grups classe hi ha detectats de 2 a 4 alumnes amb necessitats educatives especials, tret d'un grup de CI en el que la mestra en destaca nou alumnes tot reconeixent que és degut al poc nombre d'alumnes al grup (15) i, per tant, el coneixement ampli que té d'ells.

La caracterització d'aquests alumnes esdevé principalment per problemes i/o dificultats d'aprenentatge d'origen personal, emocional o social. En la majoria dels casos preocupa l'adquisició correcta del llenguatge així com aspectes lògico-matemàtics.

El tipus d'intervenció i serveis específics varien segons els nivells educatius. A P3 i P4 la intervenció passa per tasques d'observació i seguiment dels alumnes i/o un treball de reforç dins l'aula ordinària. Aquests venen donats per la mestra tutora, mestra de suport i EAP. En els nivells de P5 i CI apareix una atenció més individualitzada per part de la mestra d'educació especial a l'aula d'educació especial, d'entre $\frac{3}{4}$ d'hora (P5) a 2 hores setmanals (CI), per treballar la lectura, escriptura i raonament matemàtic. En quatre casos no es preveu cap tipus d'intervenció i/o servei específic per tractar-se d'alumnes amb problemes emocionals que difícilment l'escola es veu capaç de resoldre si no és amb la col.laboració de la família. Un d'ells rep tractament psicològic extern al centre.

Aquest conjunt d'informacions ens fan percebre la realitat d'uns grups d'alumnes en els que el *tractament de la diversitat* és una prioritat educativa a la que cal fer front en la pràctica diària a les aules.

CONCLUSIONS

La definició del disseny i la presentació de l'àmbit d'estudi i la mostra ens aporten que:

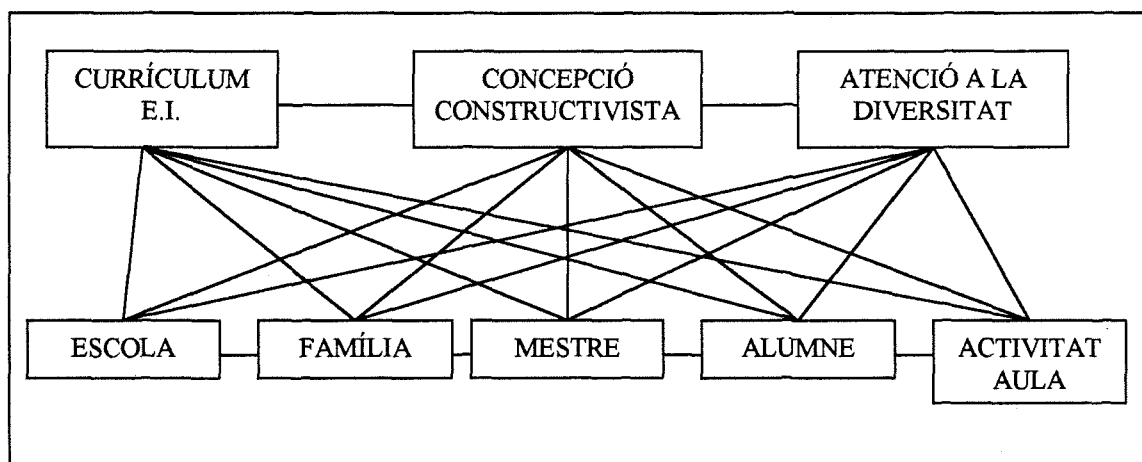
- 1.- La realització de l'estudi es fonamenta en l'atenció a la diversitat i la concepció constructivista i té en compte tots els factors que influeixen en la pràctica educativa.
- 2.- La diversitat és un fet indiscutible en la realitat de Santa Coloma i dels seus centres educatius.
- 3.- La consciènciació existent envers l'atenció a la diversitat des dels diferents àmbits i institucions socials i educatives.
- 4.- El conjunt de mesures i recursos que el col·lectiu d'ensenyants utilitzen per poder donar una resposta adequada a la diversitat.
- 5.- La recerca de noves estratègies que serveixin per adaptar la intervenció educativa a una diversitat constantment canviant.

Capítol 6

Els instruments per a l'obtenció de dades

- 6.1.- Justificació i descripció dels instruments elaborats
- 6.2.- L'observació a l'aula. Pauta d'observació
 - 6.2.1.- Primer moment: contextualització
 - 6.2.2.- Segon moment: realització
 - . Introducció general del grup classe
 - . L'activitat del grup classe: inici, desenvolupament i final
 - 6.2.3.- Tercer moment: valoració
- 6.3.- L'enquesta als alumnes
- 6.4.- El qüestionari als pares
- 6.5.- El qüestionari al professorat
- 6.6.- L'entrevista als mestres
- 6.7.- L'entrevista a l'equip directiu

La interrelació entre els referents teòrics establerts en la recerca i les principals fonts d'informació sorgides dels factors inherents a la pràctica educativa, fonamenten i guien l'elaboració dels diferents instruments per l'obtenció de dades. Aquests han de facilitar la recollida d'informació significativa, de caire qualitatiu, que ens permeti inferir i conèixer noves fórmules per atendre la diversitat dins l'aula.

En aquest capítol es procedeix a fer una justificació dels instruments elaborats i una descripció detallada del seu contingut, tot presentant un exemple del protocol realitzat per a cadascun d'ells, i acompanyant-los d'una breu explicació metodològica per a la seva passació.

6.1.- Justificació i descripció dels instruments elaborats.

Els instruments de treball per a recollir les diferents dades o informacions necessàries sorgeixen bàsicament de cinc *fonts d'informació*: l'activitat a l'aula, els alumnes, els mestres, la família i l'escola, considerant en tot moment les interrelacions que poden haver-hi entre ells (fig. 1).

Així doncs, el conjunt d'*informació requerida* afecta d'una banda a la pràctica educativa a l'aula, de l'altre als alumnes i les famílies, i finalment als mestres i a l'escola (fig. 2).

Els *instruments* per a aquesta recollida d'informació són els següents (fig. 3):

- a) Informacions que afecten a la pràctica educativa a l'aula: pauta d'observació (observacions a l'aula) i entrevistes als mestres
- b) Informacions que afecten als alumnes i les famílies: enquesta d'interessos als alumnes i qüestionari als pares
- c) Informacions que afecten a l'escola i als mestres: qüestionari al professorat i entrevistes a l'equip directiu

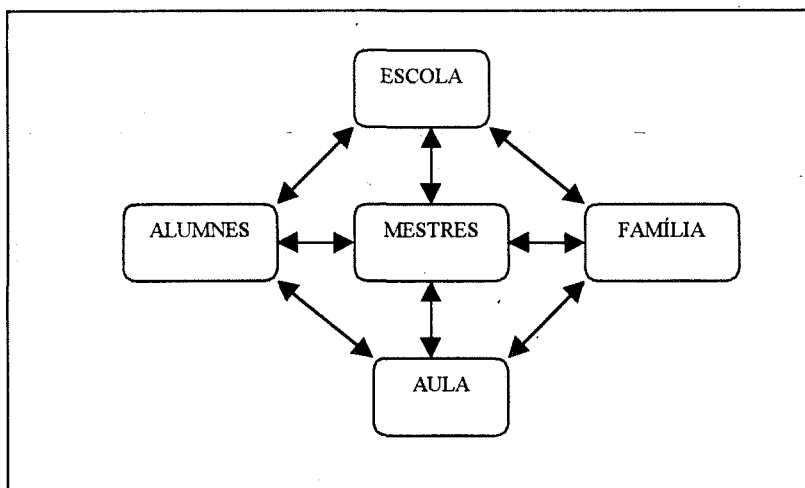

Fig. 1. Fonts d'informació

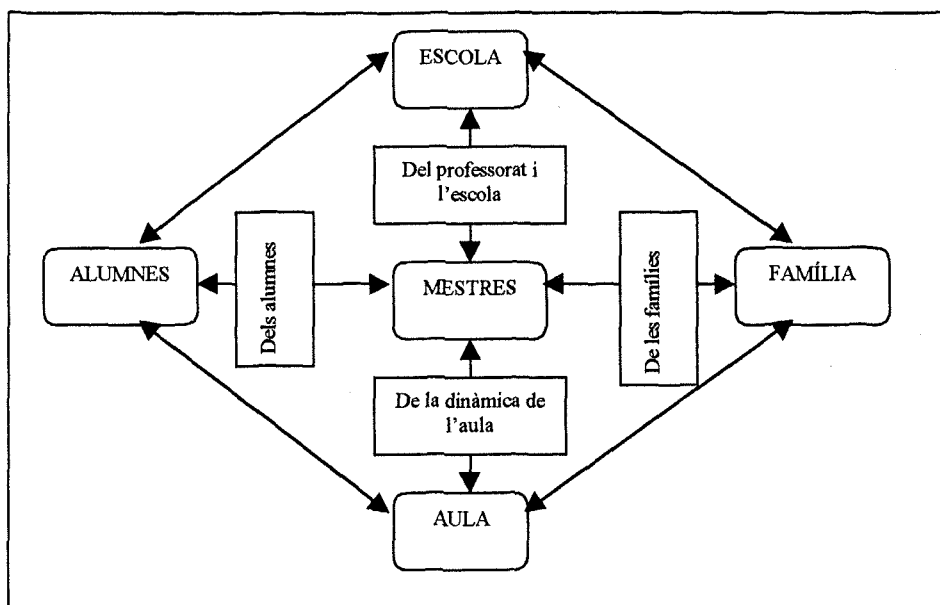

Fig. 2. Informació requerida

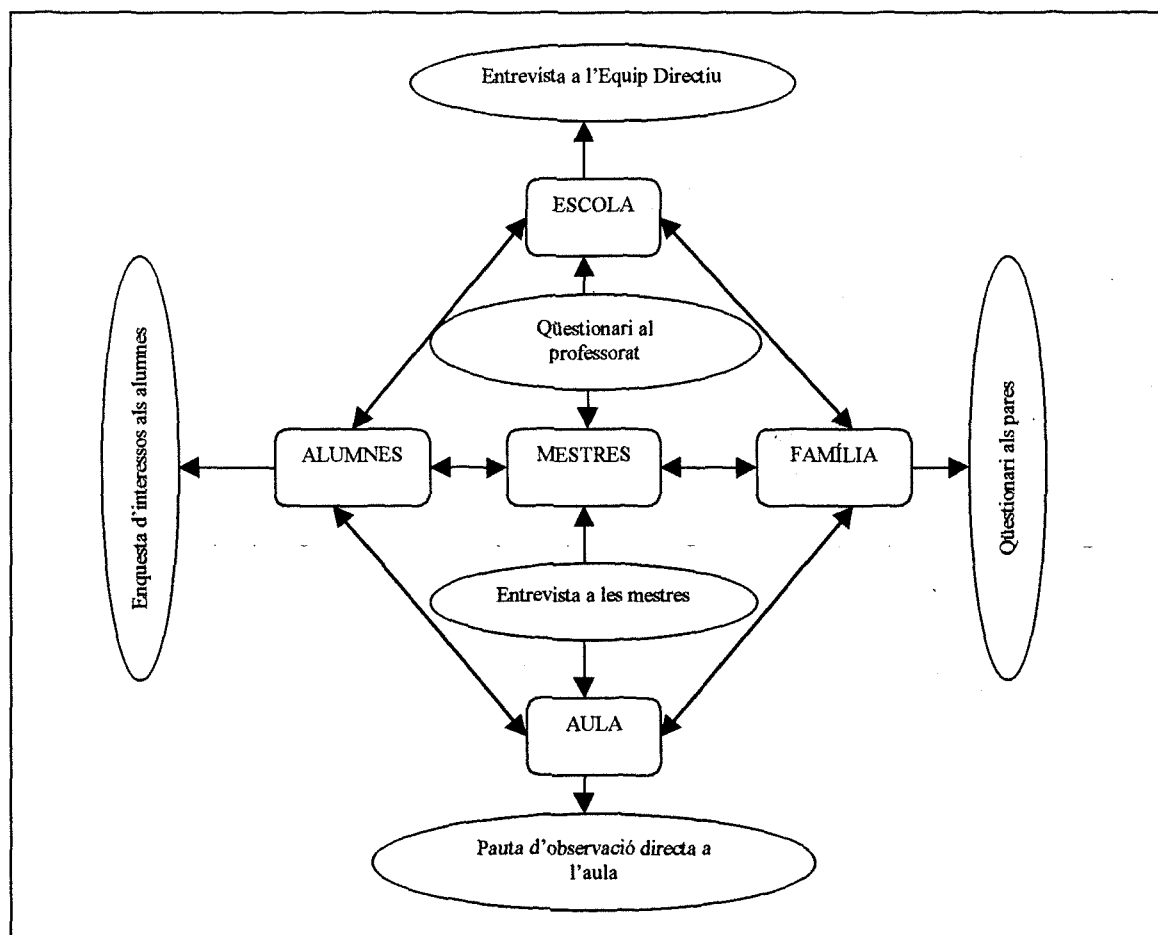

Fig. 3. Instruments per a la recollida d'informació

Cadascun dels instruments permet recollir la informació que a continuació es detalla.

- a) **Pauta d'observació.**
 - Contextualització a la realitat de l'escola, família, alumnes i establiment de la unitat d'anàlisi
 - Introducció general del grup classe
 - L'activitat del grup classe: inici, desenvolupament i final de l'activitat
 - Valoració dels resultats
- b) **Enquesta d'interessos als alumnes.** Informacions respecte a interessos personals referits a: l'escola, activitat lúdica, temps lliure, TV, projecte de futur.
- c) **Qüestionari als pares.** Per obtenir informació de:
 - Interessos dels fills referits a l'activitat lúdica, temps lliure i activitat escolar
 - Perspectiva educativa de l'escola
 - Valoració del procés d'ensenyament i aprenentatge
 - Expectatives educatives
- d) **Qüestionari al professorat.** Dades generals referides a:
 - Desenvolupament del procés d'ensenyament i aprenentatge tenint en compte els alumnes, pares i contingut d'aprenentatge
 - Experiència i tipus d'intervenció docent
 - Nivell de formació professional/personal
- e) **Entrevista als mestres.** Informació referida a:
 - Característiques del grup, nivell de relació, disciplina i aprenentatge
 - Característiques del grup a nivell familiar
 - Característiques individuals dels alumnes amb necessitats educatives especials
 - Tipus d'intervenció i serveis específics que determina l'escola i els mestres

La informació recollida amb aquest instrument de treball, és la que ha quedat reflectida en l'apartat 5.3.2., referida a les característiques generals dels grups d'alumnes, i que forma part de la descripció de la "mostra", objecte de la recerca.

- f) **Entrevista a l'Equip directiu.** Informació referida a:
 - Ubicació de l'escola
 - Característiques socio-culturals de les famílies i relació amb l'escola
 - Elaboració del PEC i PCC, disponibilitat de recursos i formes organitzatives i metodològiques per atendre als alumnes
 - Identificació i detecció de necessitats educatives especials
 - Elaboració de programacions d'aula

La informació recollida amb aquest instrument de treball, és la que ha quedat reflectida en l'apartat 5.3.1., referida a les característiques generals dels centres educatius, i que forma part de la descripció de la "mostra", objecte de la recerca.

La figura 4 ens indica les fonts d'informació, els instruments de recollida i el contingut d'aquests.

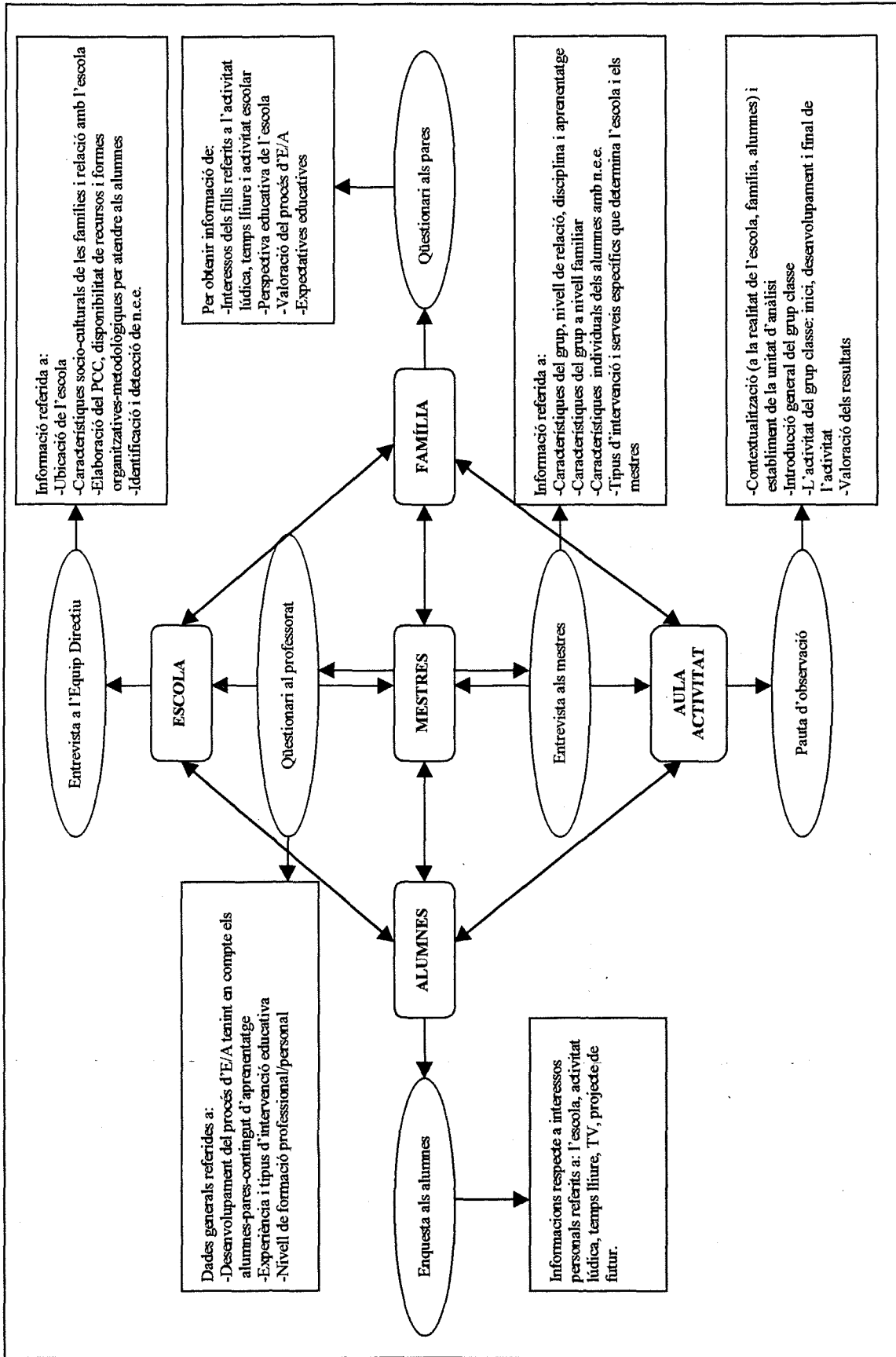

Fig. 4. Quadre general

La informació que es vol aconseguir, sorgeix d'establir la relació entre les diferents fonts d'informació: escola-família-mestres-alumnes-aula; i tenint en compte els referents establerts per al seu anàlisi (currículum d'EI, concepció constructivista i atenció a la diversitat).

	ESCOLA	FAMÍLIA	MESTRES	ALUMNES	AULA
ESCOLA	Escola/Escola	Escola/Família	Escola/Mestres	Escola/Alumnes	Escola/Aula
FAMÍLIA	Família/Escola	Família/Família	Família/Mestres	Família/Alumnes	Família/Aula
MESTRES	Mestres/Escola	Mestres/Família	Mestres/Mestres	Mestres/Alumnes	Mestres/Aula
ALUMNES	Alumnes/Escola	Alumnes/Família	Alumnes/Mestres	Alumnes/Alumne	Alumnes/Aula
AULA	Aula/Escola	Aula/Família	Aula/Mestres	Aula/Alumnes	Aula/Aula

D'aquesta relació apareixen les dades i aspectes bàsics per l'estudi, tot concretant-se en els diferents apartats que s'inclouen en cadascun dels instruments utilitzats i que en els apartats següents es poden anar veient més detalladament.

El resultat d'aquesta relació es pot veure de forma esquemàtica en els quadres següents:

a) Quadre 1. Dades a obtenir de les diferents fonts d'informació (fig. 5).

Es pot observar el "contingut bàsic" de la informació requerida per a cadascun dels instruments a elaborar.

b) Quadre 2. Aspectes bàsics d'estudi (fig. 6).

De la informació bàsica requerida en cadascun dels instruments, s'ha traspassat a les "preguntes tipus" que cal incloure-hi.

c) Quadre 3. Concreció dels diferents apartats d'estudi en els instruments (fig. 7).

En darrer terme, aquestes preguntes tipus es fan correspondre als diferents "apartats", o parts, que hi han de constar en cada instrument d'anàlisi.

Els quadres següents ens indiquen quins són els continguts d'anàlisi que s'inclouen en cadacun dels instruments:

- Entrevista a l'Equip Directiu
- Qüestionari als Pares
- Qüestionari al Professorat
- Entrevista als Mestres
- Enquesta als Alumnes
- Pauta d'Observació

	ESCOLA	FAMÍLIA	MESTRES	ALUMNES	AULA/ACTIVITAT
ESCOLA	<p>Entrevista Equip Directiu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Característiques generals • Ubicació del centre • Disponibilitat de recursos • PEC 	<p>Entrevista Equip Directiu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Característiques socio-cultural de l'entorn • Relació amb les famílies 	<p>Entrevista Equip Directiu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Organització dels recursos • Característiques generals dels recursos • PCC 	<p>Entrevista Equip Directiu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Alumnes amb n.e.e. • Identificació de les n.e.e. 	<p>Entrevista Equip Directiu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Programacions d'aula • Formes organitzatives i metodològiques per atendre les necessitats educatives especials dels alumnes
FAMÍLIA	<p>Questionari als pares</p> <ul style="list-style-type: none"> • Motivació • Perspectiva educativa • Expectatives educatives 	<p>Questionari als pares</p> <ul style="list-style-type: none"> • Activitat lúdica • Entorn i activitats • Temps lliure 	<p>Questionari als pares</p> <ul style="list-style-type: none"> • Valoració del procés d'E/A • Expectatives educatives 	<p>Questionari als pares</p> <ul style="list-style-type: none"> • Motivació • Valoració procés d'E/A • Expectatives educatives 	<p>Questionari als pares</p> <ul style="list-style-type: none"> • Valoració procés d'E/A • Expectatives educatives
MESTRES	<p>Questionari al professorat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Experiència docent 	<p>Questionari al professorat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Procés d'E/A: Relació amb pares 	<p>Questionari al professorat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Formació inicial i continuada 	<p>Questionari al professorat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Procés d'E/A: Informació dels alumnes 	<p>Questionari al professorat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Procés d'E/A: Que ensenyen i què aprenen • Experiència docent: Tècniques, programacions, atenció a la diversitat
ALUMNES	<p>Entrevista als mestres</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tipus d'intervenció • Serveis específics 	<p>Entrevista als mestres</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aspectes exògens 	<p>Entrevistes als mestres</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tipus d'intervenció • Serveis específics 	<p>Entrevista als mestres</p> <ul style="list-style-type: none"> • Informació individual dels alumnes 	<p>Entrevista als mestres</p> <ul style="list-style-type: none"> • Informació grupal: relació, disciplina i aprenentatges
ALUMNES	<p>Enquesta als alumnes</p> <ul style="list-style-type: none"> • Interès/motivació escola 	<p>Enquesta als alumnes</p> <ul style="list-style-type: none"> • Entorn i activitats • Temps lliure 	<p>Enquestes als alumnes</p> <ul style="list-style-type: none"> • Interès/motivació escola 	<p>Enquesta als alumnes</p> <ul style="list-style-type: none"> • Activitat lúdica • Relació món adult 	<p>Enquesta als alumnes</p> <ul style="list-style-type: none"> • Interès/motivació escola
AULA/ACTIV	<p>Pauta d'observació</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dades preliminars • Contextualització 	<p>Pauta d'observació</p> <ul style="list-style-type: none"> • Contextualització 	<p>Pauta d'observació</p> <ul style="list-style-type: none"> • Contextualització • Valoració 	<p>Pauta d'observació</p> <ul style="list-style-type: none"> • Contextualització • Introducció general • Activitat del grup: inici, desenvolupament i final de l'activitat 	<p>Pauta d'observació</p> <ul style="list-style-type: none"> • Introducció general • Activitat del grup: inici, desenvolupament i final de l'activitat

Fig. 5. Quadre 1. Dades a obtenir de les diferents fonts d'informació

	ESCOLA	FAMÍLIA	MESTRES	ALUMNES	AULA/ACTIVITAT
ESCOLA	<p>Entrevista Equip Directiu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Característiques generals: centre, línies, nombre d'alumnes • Ubicació del centre: comarca, municipi, barri, ... • Disponibilitat de recursos: interns i externs (professionals) • PEC: procés d'elaboració 	<p>Entrevista Equip Directiu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Característiques socio-cultural de l'entorn: població, llengua, ... • Relació amb les famílies: temes, periodicitat, participació, etc. 	<p>Entrevista Equip Directiu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Organització dels recursos: tipus, horaris, prioritats, etc. • Característiques generals dels recursos: objectius, continguts, ... • PCC: procés d'elaboració 	<p>Entrevista Equip Directiu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Alumnes amb n.e.e.: condicions i percentatge • Identificació de les n.e.e.: procés de detecció, previsió en les intervencions, etc. 	<p>Entrevista Equip Directiu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Programacions d'aula: elaboració, aspectes, finalitat • Formes organitzatives i metodològiques per atendre les nee dels alumnes: tipus, horari dedicació, professionals que intervien
FAMÍLIA	<p>Qüestionari als pares</p> <ul style="list-style-type: none"> • Motivació: interès per l'escola • Perspectiva educativa: per què cal amar a l'escola • Expectatives educatives: què hauria d'ensenyar l'escola 	<p>Qüestionari als pares</p> <ul style="list-style-type: none"> • Activitat lúdica: joc fill/ filla • Entorn i activitats: TV, video, activitats extraescolars • Temps lliure: què fa en el temps lliure 	<p>Qüestionari als pares</p> <ul style="list-style-type: none"> • Valoració del procés d'E/A: context aprenentatge fill/a • Expectatives educatives: què hauria d'ensenyar l'escola 	<p>Qüestionari als pares</p> <ul style="list-style-type: none"> • Motivació: Interès per l'escola • Valoració procés d'E/A: context aprenentatge fill/a • Expectatives educatives: què hauria d'ensenyar l'escola 	<p>Qüestionari als pares</p> <ul style="list-style-type: none"> • Valoració procés d'E/A: context aprenentatge fill/a • Expectatives educatives: què hauria d'ensenyar l'escola
MESTRES	<p>Qüestionari al professorat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Experiència docent: anys de docència, experiència en educació infantil, coneixement de la llengua catalana, etc. <p>Entrevista als mestres</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tipus d'intervenció grupal • Serveis específics per a atendre el grup 	<p>Qüestionari al professorat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Procés d'E/A: Relació amb pares i tipus d'informació a intercanviar <p>Entrevista als mestres</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aspectes exògens: nivell socio-cultural de les famílies, col.laboració, participació, etc. 	<p>Qüestionari al professorat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Formació: inicial, continuada, cursos, lectures, etc. <p>Entrevistes als mestres</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tipus d'intervenció individual • Serveis específics per atendre 	<p>Qüestionari al professorat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Procés d'E/A: Informació que precisa dels alumnes <p>Entrevista als mestres</p> <ul style="list-style-type: none"> • Informació individual dels alumnes: caracterització general dels alumnes amb n.e.e. 	<p>Qüestionari al professorat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Procés d'E/A: Què han d'aprendre els alumnes i què els ensenyen • Experiència docent: Tècniques i recursos, programacions, atenció a la diversitat <p>Entrevista als mestres</p> <ul style="list-style-type: none"> • Informació grupal: relació entre el grup d'alumnes, disciplina i nivell d'aprenentatges
ALUMNES	<p>Enquesta als alumnes</p> <ul style="list-style-type: none"> • Motivació: interès per l'escola 	<p>Enquesta als alumnes</p> <ul style="list-style-type: none"> • Entorn i activitats: jocs, TV, activitats extraescolars • Temps lliure: què fa en el temps lliure 	<p>Enquestes als alumnes</p> <ul style="list-style-type: none"> • Motivació: interès per l'escola 	<p>Enquesta als alumnes</p> <ul style="list-style-type: none"> • Activitat lúdica: a què li agrada jugar • Relació món adult: què vol ser de gran 	<p>Enquesta als alumnes</p> <ul style="list-style-type: none"> • Motivació: interès per l'escola
AULA/ACTIV	<p>Pauta d'observació</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dades preliminars: dades del centre i de l'aula • Contextualització: determinar la unitat d'anàlisi (activitats, continguts, objectius, etc.) 	<p>Pauta d'observació</p> <ul style="list-style-type: none"> • Contextualització: determinar la unitat d'anàlisi (activitats, continguts, objectius, etc.) 	<p>Pauta d'observació</p> <ul style="list-style-type: none"> • Contextualització: determinar la unitat d'anàlisi (activitats, continguts, objectius, etc.) • Valoració: aspectes conflictius i positius, millores, ... 	<p>Pauta d'observació</p> <ul style="list-style-type: none"> • Contextualització: determinar la unitat d'anàlisi (activitats, continguts, objectius, etc.) • Introducció general: prèvia a l'inici de l'activitat • Activitat del grup: inici, desenvolupament i final activitat 	<p>Pauta d'observació</p> <ul style="list-style-type: none"> • Introducció general: prèvia a l'inici de l'activitat • Activitat del grup: inici, desenvolupament i final de l'activitat

Fig. 6. Quadre 2. Aspectes bàsics d'estudi

	ESCOLA	FAMÍLIA	MESTRES	ALUMNES	AULA/ACTIVITAT
ESCOLA	<p><u>Entrevista Equip Directiu</u></p> <ul style="list-style-type: none"> •(Aprt 0) Característiques generals •(Aprt 1) Ubicació del centre •(Aprt 4) Disponibilitat de recursos •(Aprt 9) PEC 	<p><u>Entrevista Equip Directiu</u></p> <ul style="list-style-type: none"> •(Aprt 2) Característiques socio-cultural de l'entorn •(Aprt 12) Relació amb les famílies 	<p><u>Entrevista Equip Directiu</u></p> <ul style="list-style-type: none"> •(Aprt 7) Organització dels recursos •(Aprt 8) Característiques generals dels recursos •(Aprt 10) PCC 	<p><u>Entrevista Equip Directiu</u></p> <ul style="list-style-type: none"> •(Aprt 3) Alumnes amb n.e.e. •(Aprt 5) Identificació de les n.e.e 	<p><u>Entrevista Equip Directiu</u></p> <ul style="list-style-type: none"> •(Aprt 1) Programacions d'aula •(Aprt 6) Formes organitzatives i metodològiques per atendre les necessitats educatives especials dels alumnes
FAMÍLIA	<p><u>Questionari als pares</u></p> <ul style="list-style-type: none"> •(Aprt 7) Motivació •(Aprt 8) Perspectiva educativa •(Aprt 10) Expectatives educatives 	<p><u>Questionari als pares</u></p> <ul style="list-style-type: none"> •(Aprt 1) Activitat lúdica •(Aprt 2,3,4 i 5) Entorn i activitats •(Aprt 6) Temps lliure 	<p><u>Questionari als pares</u></p> <ul style="list-style-type: none"> •(Aprt 9) Valoració del procés d'E/A •(Aprt 10) Expectatives educatives 	<p><u>Questionari als pares</u></p> <ul style="list-style-type: none"> •(Aprt 7) Motivació •(Aprt 9) Valoració procés d'E/A •(Aprt 10) Expectatives educatives 	<p><u>Questionari als pares</u></p> <ul style="list-style-type: none"> •(Aprt 9) Valoració procés d'E/A •(Aprt 10) Expectatives educatives
MESTRES	<p><u>Questionari al professorat</u></p> <ul style="list-style-type: none"> •(Aprt 2.1 i 2.2) Experiència docent: anys de docència i coneixement de la llengua catalana. <p><u>Entrevista als mestres</u></p> <ul style="list-style-type: none"> •(Aprt 1.5) Tipus d'intervenció •(Aprt 1.5) Serveis específics 	<p><u>Questionari al professorat</u></p> <ul style="list-style-type: none"> •(Aprt 3.4) Procés d'E/A: Relació amb pares <p><u>Entrevista als mestres</u></p> <ul style="list-style-type: none"> •(Aprt 1.4) Aspectes exògens 	<p><u>Questionari al professorat</u></p> <ul style="list-style-type: none"> •(Aprt 1) Formació inicial i continuada <p><u>Entrevistes als mestres</u></p> <ul style="list-style-type: none"> •(Aprt 2.2) Tipus d'intervenció •(Aprt 2.3) Serveis específics 	<p><u>Questionari al professorat</u></p> <ul style="list-style-type: none"> •(Aprt 3.1) Procés d'E/A: Informació dels alumnes <p><u>Entrevista als mestres</u></p> <ul style="list-style-type: none"> •(Aprt 2.1) Informació individual dels alumnes 	<p><u>Questionari al professorat</u></p> <ul style="list-style-type: none"> •(Aprt 3.2 i 3.3) Procés d'E/A: Objectius d'aprenentatge i tipus d'ensenyament •(Aprt 2.3, 2.4, 2.5 i 2.6) Experiència docent: Tècniques, programacions, atenció a la diversitat <p><u>Entrevista als mestres</u></p> <ul style="list-style-type: none"> •(Aprt 1.1, 1.2 i 1.3) Informació grupal: relació, disciplina i nivell d'aprenentatges
ALUMNES	<p><u>Enquesta als alumnes</u></p> <ul style="list-style-type: none"> •(Aprt 3) Interès/ motivació per l'escola 	<p><u>Enquesta als alumnes</u></p> <ul style="list-style-type: none"> •(Aprt 5,6, i7) Entorn i activitats •(Aprt 4) Temps lliure 	<p><u>Enquestes als alumnes</u></p> <ul style="list-style-type: none"> •(Aprt 3) Interès /motivació per l'escola 	<p><u>Enquesta als alumnes</u></p> <ul style="list-style-type: none"> •(Aprt 1) Activitat lúdica •(Aprt 2) Relació món adult 	<p><u>Enquesta als alumnes</u></p> <ul style="list-style-type: none"> •(Aprt 3) Interès /motivació per l'escola
AULA/ACTIV	<p><u>Pauta d'observació</u></p> <ul style="list-style-type: none"> •(Aprt 0) Dades preliminars •(Aprt: I part) Contextualització 	<p><u>Pauta d'observació</u></p> <ul style="list-style-type: none"> •(Aprt: I part) Contextualització 	<p><u>Pauta d'observació</u></p> <ul style="list-style-type: none"> •(Aprt: I part) Contextualització •(Aprt: III part) Valoració 	<p><u>Pauta d'observació</u></p> <ul style="list-style-type: none"> •(Aprt: I part) Contextualització •(Aprt: II part I) Introducció general •(Aprt: II part 2) Activitat del grup: inici, desenvolupament i final activitat 	<p><u>Pauta d'observació</u></p> <ul style="list-style-type: none"> •(Aprt: II part 1) Introducció general •(Aprt: II part 2) Activitat del grup: inici, desenvolupament i final de l'activitat

Fig. 7. Quadre 3. Concreció dels diferents apartats d'estudi en els instruments

Realitzada la justificació dels diferents instruments per a l'obtenció de dades, cal procedir a una descripció detallada de cadascun d'ells.

6.2.- L'observació a l'aula. Pauta d'observació.

A l'observació a l'aula es consideren tres moments.

- Primer moment, o de **Contextualització**, en el que s'ha d'establir amb el mestre la unitat d'anàlisi, és a dir, tot allò que s'observa, el contingut que comença i acaba en l'observació a fer.
- Segon moment, o de **Realització** de l'observació pròpiament dita. En aquest es distingeixen dos temps dins el grup classe: el de la "Introducció General" i el de "l'Activitat". I dins aquesta darrera, es divideix en seqüències: **Inici, Desenvolupament i Final de l'activitat**.
- Tercer i darrer moment, o de **Valoració** de l'observació, on es realitza una anàlisi de la interactivitat produïda entre els mestre, l'alumne i els continguts d'aprenentatge.

Previament a l'observació es pren nota de diferents dades preliminars que permeten identificar el centre i l'aula (fig. 8). Tot seguit, es procedeix a fer les observacions, tenint en compte els diferents moments: contextualització de l'observació, realització de l'observació i valoració de l'observació.

La informació es recull a partir de la transcripció de l'observació de forma narrativa, intentant descriure les diverses situacions tal com es produeixen, és a dir, amb la màxima objectivitat. Alhora s'anoten intervencions de les mestres i dels alumnes, i es consigna el temps a intervals regulars. Tota aquesta informació es passa a la pauta d'observació.

Les dades recollides en la **pauta d'observació d'aula** (figs.9 a 16), corresponen als diferents moments de les observacions realitzades. Tot seguit es fa una relació i explicació detallada.

6.2.1.- Primer moment: contextualització.

A partir d'una entrevista prèvia amb les mestres, on s'obté informació sobre aspectes didàctics (el conjunt d'activitats, el moment de la unitat de programació, els indicadors per a l'avaluació, els continguts, els objectius, la previsió del desenvolupament de la sessió), i de funcionament del grup aula, es dedueixen els diferents elements que defineixen el context de l'observació (unitat d'anàlisi). Els indica el quadre que correspon a la figura 9.

DADES PRELIMINARS		
DADES DEL CENTRE		
Nom:	Codi:	
Adreça:	Telèfon:	
Població:	Codi postal:	
Altres dades:		
DADES DE L'AULA		
Nivell:	Cicle:	Etapa:
Núm. total d'alumnes:	Núm. nens:	Núm. nenes:
Alumnes amb n.e.e.:		
Professionals que intervenen:		
Altres observacions:		

Fig. 8. Dades preliminars (apartat 0)

PRIMERA PART: CONTEXTUALITZACIÓ DE L'OBSERVACIÓ	
DADES PREVIES A OBTENIR	INFORMACIONS DEL MESTRE
Tipus d'activitats que durà a terme	
Concretar el moment de la unitat didàctica: Presentació/Introducció, Afiament/Exercitació, Aplicació/Ampliació, Avaluació	
Tipus de continguts que treballarà: conceptuals, procedimentals, actitudinals	
Objectius a aconseguir	
Com organitzarà l'aula. Tipus d'agrupaments. Organització fixa o només per a l'activitat en concret	

Fig. 9. Contextualització (apartat. I part)

6.2.2.- Segon moment: realització.

Es divideix la unitat d'anàlisi en seqüències d'activitat diferenciant dos temps:

- Introducció general del grup classe
- Activitat del grup classe.

🕒 Introducció general del grup classe

És el moment en el que s'inicia propiament l'observació i es comença un primer registre narratiu de la mateixa. Es fa atenció als següents aspectes:

- Tipus d'introducció que es fa abans d'iniciar l'activitat
- Forma de presentar els continguts
- Estratègies de motivació dels alumnes
- Actuacions per recollir informació dels coneixements previs dels alumnes
- Referència a temes tractats o que es tractaran
- Definició de l'objectiu de l'activitat
- Explicació del pla de treball
- Tipus de normativa establerta a classe i de presentació dels treballs
- Clima general de l'aula

La figura 10 ens presenta l'instrument de l'observador per a la transcripció de la informació.

SEGONA PART: REALITZACIÓ DE L'OBSERVACIÓ	
1.- INTRODUCCIÓ GENERAL DEL GRUP CLASSE	
ASPECTES A OBSERVAR	OBSERVACIONS
Introducció abans de l'inici de l'activitat: .Demandar als alumnes de fer silenci .Seure correctament .Actitud d'escoltar .Nivell d'atenció .Altres	
Forma de presentar els continguts: .Col·lectiva/Individual .Expositiva/Posant exemples .General/Per parts .Utilitzant material (esquemes, guions,...) .Altres	
Estratègies de motivació dels alumnes	
Actuació per recollir informació dels coneixements previs dels alumnes: .Facilitar la participació de tots els alumnes .Expressar la seva opinió sobre el que coneixen .Potenciar l'aportació de situacions conegudes en relació amb el nou contingut .Altres	
Referència a temes ja tractats o que es tractaran. Lligam amb una altra activitat prèvia i/o posterior	
Definició de l'objectiu de l'activitat. Informació sobre el que s'espera dels alumnes	
Explicació del pla de treball. Pasos a realitzar	
Tipus de normativa establerta en la classe (càrrecs, ordre, ...)	
Existència o no de normes de presentació del treball si és escrit o intervenció si és oral	
Clima general. Nivell d'empatia entre alumne i mestre	

Fig. 10. Realització. Introducció general del grup classe (apartat. II part.1)

⌚ Activitat del grup classe

Es recullen les situacions literalment tal com es produeixen, diferenciant tres seqüències claus: - Inici de l'activitat (fig. 11),
- Desenvolupament de l'activitat (figs. 12 a 14)
- Final de l'activitat (fig. 15).

⌚ Seqüència 1. Inici de l'activitat.

En la transcripció de l'observació es recullen aspectes referits a:

- Explicació de l'activitat que s'ha de realitzar
- Tipus de consignes
- Sentit de l'activitat
- Participació de l'alumnat
- Ordre en la realització de l'activitat
- Utilització de materials
- Estratègies per comprovar si els alumnes han entès l'activitat
- Temps per fer l'activitat
- Tipus d'intervenció individualitzada

La figura 11, presenta el full o pauta d'observació en l'inici de l'activitat.

SEGONA PART: REALITZACIÓ DE L'OBSERVACIÓ	
2.- L'ACTIVITAT DEL GRUP CLASSE. 2.1.- INICI DE L'ACTIVITAT	
ASPECTES A OBSERVAR	OBSERVACIONS
Explicació de la tasca a realitzar.	
Informació als alumnes en que consisteix l'activitat	
Tipus de consigna: oral, gràfica, general, per parts, col·lectiva, individual, en petit grup o altres	
Es dona sentit a l'activitat explicitant la seva funcionalitat	
Com són les explicacions: clares, concretes, ajustades o altres	
Els nens aporten o sol·liciten informació, acalriments, etc. Com es donen els toms de paraula. Es tenen en compte les seves aportacions. Com es recullen les seves aportacions	
Realització de la tasca: ordre en la seva realització	
Utilització de materials: diversos, individual, col·lectiu o altres	
Tipus de material: manipulatiu, abstracte, gràfic, escrit, informàtic, audiovisual o altres	
Distribució del material: únic, petits grups, individual, gran grup o altres	
Estratègies per comprovar si els alumnes han comprès la proposta	
S'informa del temps que disposen per acabar la tasca	
Tipus d'intervenció individualitzada per els nens detectats amb n.e.e.	

Fig. 11. Realització. L'activitat del grup classe. Inici de l'activitat. (apartat. II part.2)

⌚ Seqüència 2. Desenvolupament de l'activitat.

L'observació de l'activitat ens dona informació sobre els aspectes següents:

- Organització del grup classe per l'activitat observada
- Actitud general del grup classe
- Realització de les activitats
- Interacció mestra/alumne
- Intervencions per part de les mestres
- Tipus d'intervencions per part dels alumnes
- Dinàmica de relació
- Modificacions i ajustaments introduïts per els/les mestres
- Adequació del temps en funció de la complexitat de l'activitat
- Indicadors que afavoreixin l'autonomia de l'alumne
- Utilització dels diferents recursos per part de l'alumnat
- Interacció cooperativa entre l'alumnat
- Intervencions per mantenir l'interés i sentit de l'activitat
- Intervencions individualitzades i de seguiment

Les figures 12, 13 i 14, presenten la pauta d'observació en el desenvolupament de l'activitat.

SEGONA PART: REALITZACIÓ DE L'OBSERVACIÓ.	
2.- L'ACTIVITAT DEL GRUP CLASSE. 2.2.- DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT (1a)	
ASPECTES A OBSERVAR	OBSERVACIONS
Organització del grup classe per l'activitat observada: • Activitat comú: conjunta, individual, en petits grups • Activitats diferenciades: individual o en petit grup • Qui determina l'activitat: l'ensenyant o l'alumne • Tipus d'activitat: receptiva o executiva (creativa o reproductiva)	
Actitud general del grup classe: • Interès centrat en la tasca: la majoria d'alumnes estan concentrats, estan disposats, etc. • Oscil·lacions: mesures de temps de l'inici als primers senyals de pèrdua d'interès; si hi ha intervenció del mestre per reconduir el nivell de concentració; eficàcia de la intervenció	
Realització de les activitats: • Nombre de nens que no la segueixen • Estimació dels errors més generals • Rapidesa en l'execució: poca, mitja, molta • Apreciació general del grau de pulcritud de les tasques escrites	
Interacció mestre/alumnes: • Qui pren la iniciativa: mestre, alumne, tant un com l'altre • Quin tipus de respostes predominen: simple, encadenament, retornar a l'explicació o altres	
Intervencions per part del mestre: • Tipus d'intervenció: de disciplina, per fer aclariments generals de la consigna, per organització i direcció, per fer correccions generals i/o ajuts sol·licitats, per avaluar, per fer propostes de reflexió (generals o individuals), insistència reiterativa, per a proposar, per oferir un model, per explicar, per ampliar, per encoratjar, altres intervencions externes a la tasca • El mestre no intervé: quan l'alumne ho demana, quan l'alumne observat presenta comportaments disruptius, controlant el desenvolupament del treball de l'alumne concret	

Fig. 12. Realització. L'activitat del grup classe. Desenvolupament de l'activitat -1ª-. (apartat. II part.2)

SEGONA PART: REALITZACIÓ DE L'OBSERVACIÓ.	
2.- L'ACTIVITAT DEL GRUP CLASSE. 2.2.- DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT (2a)	
ASPECTES A OBSERVAR	OBSERVACIONS
Tipus d'intervenció de l'alumne/a envers el mestre: per demanar ajut respecte a la tasca, per demanar revisió de qualsevol aspecte de la tasca, per qualsevol intervenció que no faci referència a la tasca	
Dinàmica de relació: <ul style="list-style-type: none"> •Clima social dins l'aula: Els nens es mostren contents, relaxats, participatius; el mestre manté una relació personalitzada, col.lectiva, grupal, cordial, distant, varia el to de veu al llarg de la sessió •Control del grup per part del mestre: estratègies per motivar els nens, per tallar situacions de mofa i per fer restablir l'ordre •Valoració del procés d'E/A i dels resultats obtinguts: es realitza en sentit positiu, en sentit negatiu o altres 	
Modificacions i ajustaments intoduides pel mestre: <ul style="list-style-type: none"> •Estratègies per comprovar el seguiment de l'activitat: es recorden les consignes per fer l'activitat, es fan recapitulacions, altres •S'observa la tasca de l'alumne: individualment, en petit grup, col.lectivament o altres •Tipus d'intervenció del mestre: <ul style="list-style-type: none"> ••Davant la demanda d'ajut dels alumnes: li soluciona els dubtes, li repeteix la consigna, fa una nova explicació, fa reflexionar per a que dedueixin, verifica si els nens han entès la nova explicació i pot seguir l'activitat ••Resposta a la demanda de l'alumne: es immediata a la demanda, amb un marge d'espera, no hi dona resposta, altres ••Quan no hi ha demanda per part dels alumnes, el professor: pregunta als alumnes, es desplaça per la classe mirant el procés de producció de l'alumne, intervé (individualment, aturant l'activitat general, en petit grup, altres) •Adequació del temps en funció de la complexitat de la tasca. es dona temps per a que tots els alumnes puguin acabar les tasques 	

Fig. 13. Realització. L'activitat del grup classe. Desenvolupament de l'activitat -2ª-. (apartat. II part.2)

SEGONA PART: REALITZACIÓ DE L'OBSERVACIÓ.	
2.- L'ACTIVITAT DEL GRUP CLASSE. 2.2.- DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT (3a)	
ASPECTES A OBSERVAR	OBSERVACIONS
Hi ha indicadors que afavoreixen l'autonomia de l'alumne: es pregunta en relació al que s'ha après, es proposen activitats d'aplicació, altres	
Els alumnes en l'activitat utilitzen els diferents recursos materials de l'aula relacionats amb l'activitat proposada: lliurement, amb el permís de la mestra, amb suggeriment de la mestra, altres	
Quin paper s'otorga al llibre de text	
Altres materials que s'utilitzen	
Interacció cooperativa entre els alumnes: els nens tenen la possibilitat d'intercanviar opinions amb un company, amb 2 o 3 companys, amb un grup de companys	
Propostes adreçades a mantenir l'interès i el sentit de l'activitat	
Intervenció individualitzada. Moments de seguiment	

Fig. 14. Realització. L'activitat del grup classe. Desenvolupament de l'activitat -3ª-. (apartat. II part.2)

⌚ Seqüència 3. Final de l'activitat.

La finalització de l'activitat també és un aspecte cabdal. És precís tenir en compte els aspectes següents:

- Intervencions de les mestres per reflexionar sobre el que s'ha fet
- Tipus de correcció que es fa
- Tipus d'avaluació
- Sistema de recollida de la feina
- Com es finalitza la tasca

La figura 15, presenta la pauta d'observació pel final de l'activitat.

SEGONA PART: REALITZACIÓ DE L'OBSERVACIÓ	
2.- L'ACTIVITAT DEL GRUP CLASSE. 2.3.- FINAL DE L'ACTIVITAT	
ASPECTES A OBSERVAR	OBSERVACIONS
Intervenció per part del mestre per reflexionar sobre el que s'ha fet: es proposa als alumnes una verbalització de la tasca (dificultats, com s'ha resolt), es fa un resum del que s'ha fet, es relaciona amb altres àrees o activitats.	
Correcció: en fa, no en fa, es fa col.lectiva o individualment, autocorrecció.	
Control dels resultats de l'activitat. Tipus d'avaluació	
Sistema de recollida de la feina realitzada: s'arxiva, qui, com, ...	
Com es dóna per finalitzada la tasca	

Fig. 15. Realització. L'activitat del grup classe. Final de l'activitat. (apartat. II part.2)

6.2.3.- Tercer moment: valoració.

La valoració i els comentaris dels resultats que s'obtenen, així com l'anàlisi de l'interactivitat produïda, es torna a parlar a partir d'una entrevista amb les mestres. La figura 16 ens presenta el full per l'entrevista. La finalitat és que les mestres verbalitzin quines són les situacions o moments que els hi han resultat més conflictius o els hi han preocupat més, així com quins són els aspectes positius que destacarien.

També s'encaminen les observacions sobre els aspectes que es creuen més fàcils de canviar, exemplificant situacions diverses per a valorar-les conjuntament i reflexionar sobre quins elements del procés d'ensenyament i aprenentatge es poden introduir millores.

TERCERA PART: VALORACIÓ DE L'OBSERVACIÓ	
INDICADORS DE L'OBSERVACIÓ	VALORACIONS DE LA MESTRA
Fer verbalitzar quines situacions o moments li han resultat més conflictius o li han preocupat més	
Destacar els aspectes positius	
Aportar observacions sobre els aspectes que creiem més fàcils de canviar	
Exemplificar situacions diverses per valorar-les conjuntament	
Reflexionar sobre quins elements del procés d'ensenyament i aprenentatge es poden introduir millores	

FULL D'INCIDÈNCIES:

Fig. 16. Valoració de l'observació. (apartat. III part)

La transcripció literal de les deu observacions realitzades -als grups de segon cicle d'educació infantil i cicle inicial d'educació primària-, el traspàs d'informació a la Pauta d'Observació d'Aula i el corresponent buidatge, es troba en l'annex 1 d'aquest estudi (Volum II). Els resultats obtinguts s'expliquen en l'apartat 7.1. del capítol 7.

6.3.- L'enquesta als alumnes.

Es realitzen enquestes individuals als alumnes dels grups observats, per tal de conèixer quins són els seus interessos i motivacions. Cal recordar que la informació requerida fa referència a (veure apartat 6.1):

- Activitat lúdica
- Relació amb el món adult
- Interès/motivació per l'escola
- Temps lliure
- Entorn i activitats

S'elabora un doble model d'enquesta: un per als alumnes de P-5 i CI, i un altre més simplificada per als alumnes de P-3 i P-4. El contingut dels dos models d'enquesta als alumnes es poden veure en les figures 17 i 18, respectivament.

ENQUESTA ALS ALUMNES	
Nom: Cognoms:	
Edat: Núm. de germans: Edat dels germans:	
Escola: Nivell: Curs:	
1. A què t'agrada jugar més?-----	
2. Què t'agradaria ser de gran?-----	
3. T'agrada venir a l'escola? Per què? -----	
4. Què fas quan surts de l'escola (a part de les activitats extraescolars)?	
-Deures: -----	
-Llegir: -----	
-Veure la TV: -----	
-Jugar: -----	
5. A què jugues? A on jugues? Amb qui jugues?	
-Jugar a casa: (SOL) (AMICS) (GERMANS) (ALTRES FAMILIARS)	
A què: -----	
-Jugar al carrer: (SOL) (AMICS) (GERMANS) (ALTRES FAMILIARS)	
A què: -----	
-Altres: -----	
6. T'agrada veure la televisió? (SI) (NO)	
Quins programes de TV t'agraden més?	
-Infants: -----	
-Pel·lícules: -----	
-Sèries: -----	
-Concursos: -----	
-Altres: -----	
Tens vídeo? (SI) (NO) El veus sovint? (SI) (NO)	
Tries tu les pel·lícules o ho fan els teus pares? (NEN) (PARES) (ALTRES)	
Quin tipus de pel·lícules veus més sovint?-----	
7. Fas alguna activitat extraescolar? (SI) (NO) Quina? -----	
L'has triada tu o els teus pares? (NEN) (PARES)	

Fig. 17. Enquesta d'interessos als alumnes de P-5 i CI

ENQUESTA ALS ALUMNES		
Nom:	Cognoms:	
Edat:	Núm. de germans:	Edat dels germans:
Escola:	Nivell:	Curs:
a) A què t'agrada jugar?		
b) Què vols ser de gran?		
c) T'agrada venir a l'escola?	NO ☐	SI ☐
d) Per què?/Què és el que més t'agrada fer?		
e) Què fas quan surts de l'escola?		
f) T'agrada veure la TV?	NO ☐	SI ☐
g) Quin programa t'agrada més?		

Fig. 18. Enquesta d'interessos als alumnes de P-3 i P-4

En la realització de les enquestes, malgrat s'ha fixat un dia i hora per a fer-les, no s'ha posat cap impediment en realitzar-les en un altre moment més adient i sempre s'han considerat les necessitats de la situació (manca de temps, absència d'alumnes, activitats fora de l'aula, intervenció d'especialistes, ...). Es porten a terme de forma individualitzada a fi de veure si cada alumne entén bé allò que se li pregunta.

El buidatge de les enquestes (per grups, per escola i generals) es troba en l'annex 2 (Volum III). Les dades resultant d'aquestes estan en l'apartat 7.2. del capítol 7.

6.4.- El qüestionari als pares.

Es passa un qüestionari a totes les famílies dels grups observats amb una doble finalitat. D'una banda, per intentar contrastar els interessos que creuen que tenen els seus fills i per l'altra, per esbrinar les seves expectatives envers l'escola i el procés educatiu. Tal com s'ha justificat en l'apartat 6.1., la informació requerida fa referència a:

- a) Els interessos dels fills:
- Activitat lúdica
 - Entorn i activitats
 - Temps lliure
 - Motivació per l'escola

- b) El procés d'E/A dels fills:
- Perspectiva educativa
 - Valoració del procés d'E/A
 - Expectatives educatives

El contingut i disseny del **qüestionari pels pares** queda reflectit en la figura 19. Cal dir que, en l'impres que es facilita s'ofereix una doble modalitat en català i castellà, per a que les famílies el responguin en la llengua que prefereixin.

QÜESTIONARI ALS PARES	
Nom i cognoms del nen/a: _____	
1. A què li agrada jugar al seu fill/a? _____	
2.- Quins programes acostuma a veure més? TV _____ VIDEO (Tipus de pel.licules) _____	
3.- El vostre fill/a realitza algún tipus d'activitat extraescolar? ☐ Sí ☐ No	
4.- Si en realitza alguna, de quin tipus és? ☐ Esports. Quins? _____ ☐ Música. Quin tipus? _____ ☐ Idiomes. Quins? _____ ☐ Dança. Quin tipus? _____ ☐ Religiosa. Quin tipus? _____ ☐ Informàtica. _____ ☐ Esplai _____	
5.- Es tracta d'activitats escollides pel vostre fill/a? ☐ Sí ☐ No	
6.- Què és el que més li agrada fer als seu fill/a en el seu temps lliure? Amb què es distreu més? _____	
7.- El seu fill/a va content/a a l'escola? ☐ Sí ☐ No Per què? _____	
8.- Per què creu que el seu fill/a ha d'anar a l'escola? ☐ Per formar-se culturalment ☐ Per a aconseguir una bona feina en el futur ☐ Altres _____	
9.- Està content amb l'aprenentatge que fa el seu fill/a? ☐ Sí. Per què? _____ ☐ No. Per què? _____	
10.- Què creu que hauria d'ensenyar l'escola al seu fill/a? ☐ Coneixements/cultura en general ☐ Saber relacionar-se amb els altres ☐ Altres _____	

Fig. 19. Qüestionari als pares

Per a dur a terme aquesta part d'obtenció d'informació de les famílies, es precisa de la col·laboració de les mestres. S'entrega a les mestres els qüestionaris amb el nom dels alumnes (fills/es) en un sobre. Aquestes l'entreguen a les famílies oferint-los-hi una breu explicació de la finalitat de l'estudi i posant un termini d'entrega d'una setmana.

També els informen de que tenen a la seva disposició a la persona que realitza l'estudi, un dia i hora determinat (per la tarda), per a consultar i resoldre els dubtes que tinguin per emplenar el qüestionari.

La devolució dels qüestionaris, amb o sense les respostes obtingudes, i el buidatge d'aquests per grup classe, per escola i generals (dels deu grups d'alumnes de les dues escoles), estan recollits en l'annex 2 (Volum IV). Els resultats dels qüestionaris estan en l'apartat 7.3. del capítol 7.

6.5.- El qüestionari al professorat.

Per mitjà d'un qüestionari a les mestres tutores (10 en total) responsables dels grups observats, es recull la informació referida a (veure apartat 6.1):

- Formació
- Experiència docent
- Procés d'ensenyament i aprenentatge

Sobretot es pretén conèixer els recursos que s'utilitzen per a atendre les individualitats dels alumnes.

A demanda de les mestres implicades es resolen els dubtes i es fan els aclariments pertinents per a poder respondre al qüestionari correctament.

El model de **qüestionari al professorat**, es troba a la figura 20. Els qüestionaris realitzats per les mestres i el seu buidatge esta recollit en l'annex 3 (Volum IV). El resum de les respostes obtingudes queda reflectit en l'apartat 7.4. del capítol 7.

Qüestionari al professorat			
DADES GENERALS			
<u>Escola:</u>	<u>Curs:</u>	<u>Nivell:</u>	
1. FORMACIÓ			
1.1.-Formació Inicial			
Titulació:			
Any:		Centre:	
Especialitat:			
Titulació:			
Any:		Centre:	
Especialitat:			
1.2.-Formació Continuada			
Cursos que ha realitzat en els 3 darrers anys:			
Lectures més usuals (revistes educatives, temes d'interès, ...):			
2. EXPERIÈNCIA DOCENT			
2.1.-Anys de docència: ☐ En Educació Infantil: ☐			
En Educació Primària: ☐ Cicle Inicial: ☐			
Cicle Mig: ☐			
Cicle Superior: ☐			
Altres:			
2.2.-Coneixement del Català: Sempre ☐ 5 anys ☐ 3 anys ☐			
2.3.-Tècniques i recursos més usuals en la pràctica quotidiana (materials, etc):			
.....			
2.4.-Realitza programacions: NO ☐ SI ☐ Setmanal ☐ Mensual ☐			
Quinzenal ☐ Trimestral ☐			
Anual ☐ Altres ☐			
2.5.-Actuacions que realitza per atendre la diversitat:			
☐ Activitats diversificades		☐ Racons	
☐		☐	
2.6.-Ha canviat la seva pràctica docent en els 3 darrers anys? NO ☐ SI ☐			
En què?			
3. PROCÉS D'ENSENYAMENT I APRENENTATGE			
3.1.-Informació que precisa dels seus alumnes:			
☐ Interessos		☐ Necessitats	☐ Dificultats
☐		☐	☐
3.2.-Què espera que aprenguin els seus alumnes?:			
☐ Coneixements/cultura general		☐ Saber relacionar-se amb els altres	
☐		☐	
3.3.-Què creu que ofereix als seus alumnes?:			
☐ Coneixements		☐ Seguretat	☐ Actituds
☐		☐	☐
3.4.-Relació amb pares i tipus d'informació a intercanviar:			
☐ Entrevista inicial			
☐ Contactes diaris			
☐ Entrevistes periòdiques			
☐ Informes escrits			
☐ Reunions col·lectives			
☐ Altres			

Fig. 20 Qüestionari al professorat

6.6.- L'entrevista als mestres.

També es mantenen **entrevistes amb les mestres** per tal de recollir informació sobre les característiques generals dels grups classe i d'alguns alumnes individualment. Aquesta està referida a (veure apartat 6.1):

- *A nivell grupal*: aspectes psico-socials, de relació, comportamentals i de disciplina, nivell d'aprenentatge, aspectes exògens, i el tipus d'intervenció i serveis específics.
- *A nivell individual*: caracterització general d'alumnes amb necessitats educatives especials que precisen d'ajuts específics.

Aquesta informació es creu necessària per a constatar el grau de "diversitat" que hi ha als grups, on es pretén realitzar les observacions, i que evidentment influeix en la dinàmica de l'aula. El model utilitzat per aquest fi es troba en la figura 21.

CARACTERÍSTIQUES GENERALS DEL GRUP			
Escola:		Curs:	
Nivell:	Núm. alumnes:	Nenes:	Nens:
1.- <u>A nivell grupal</u>			
1.1. Aspectes psico-socials i de relació			
1.2. Aspectes comportamentals i de disciplina			
1.3. Aspectes relatius al nivell d'aprenentatges			
1.4. Aspectes exògens			
1.5. Tipus d'intervenció i serveis específics			
2.- <u>A nivell individual</u>			
NOM DELS ALUMNES	Caracterització general: Aspectes socio-maduratiu, dificultats d'aprenentatge, nivell de competències	Tipus d'intervenció	Serveis específics

Fig. 21. Entrevista als mestres per obtenir informació dels grups¹

¹ Forma part d'un document de treball del CEIP Banús, de Santa Coloma de Gramenet, a partir del qual es recullen i valoren les necessitats educatives dels grups d'alumnes a l'inici del curs escolar.

Les entrevistes originals realitzades (per escoles i grups) i el buidatge de la informació obtinguda, tant de les característiques a nivell del grup, com a nivell individual, es troben en l'annex 1 (Volum II). Aquesta informació ja ha quedat exposada en el capítol 5 del treball².

6.7.- L'entrevista a l'equip directiu.

Altres entrevistes que es porten a terme amb l'equip directiu, són per a conèixer els centres en la seva composició, estructura, organització i funcionament, i també per obtenir informació del procés d'incorporació i aplicació dels nous principis curriculars, i dels criteris psicopedagògics, en la seva pràctica educativa. En definitiva es pretén conèixer la realitat dels centres a través de (veure apartat 6.1):

- Dades generals del centre
- Ubicació del centre
- Característiques socio-culturals de l'entorn
- Definició d'alumnes amb n.e.e.
- Disponibilitat de recursos interns i externs
- Procés d'identificació de les n.e.e.
- Formes organitzatives i metodològiques per atendre les n.e.e. dels alumnes
- Organització dels recursos en generals
- Característiques generals de cadascun dels recursos
- Elaboració del PEC
- Elaboració del PCC
- Elaboració de programacions d'aula
- Relació escola-família.

El model d'entrevista correspon a les figures 22 a 28.

En els dos centres l'entrevista es realitza al cap d'estudis donat que té major flexibilitat horària. En aquest moment es facilita per part de l'equip directiu, diferent documentació per a poder completar el recull d'informació. En tots dos casos es precisa de dues trobades consecutives per finalitzar-la.

Els originals de les entrevistes realitzades es troben en l'annex 3 (Volum IV). El contingut resultant de les mateixes es troba en el capítol 5 on es parla de la mostra³.

² En l'apartat 5.3.2. referit a les Característiques dels grups d'alumnes.

³ En l'apartat 5.3.1. referit a la Descripció dels centres.

Entrevista a l'equip directiu

CENTRE: Escola d'una línia **CURS:** Escola de doble línia

De _____ a _____ nivell Núm. total d'alumnes: _____

1.- UBICACIÓ DEL CENTRE (comarca, municipi, barri, ...):

2.- CARACTERÍSTIQUES SOCIO-CULTURALS DE L'ENTORN:

- Població escolar que reb:
- Coneixement de la llengua catalana:
- Condicions socio-culturals de les famílies:

3.- ALUMNES AMB N.E.E.: Aproximadament un % de l'alumnat

CONDICIONS DE L'ALUMNAT AMB NEE	P3	P4	P5	1r	2n	3r	4t	5è	6è	8è
Alumnes amb problemes en el desenvolupament i/o dificultats d'aprenentatge significatives										
Alumnes amb desavantatges o incapacitats que els dificulten l'ús dels recursos ordinaris										
Alumnes amb determinades condicions de risc de caire personal, familiar o social										

Fig. 22. Entrevista a l'Equip directiu (a)

4.- DISPONIBILITAT DE RECURSOS

a) Interns:

Núm total de professors EF EM LLE EE Altres:

Altres professionals:	Núm. Hores/setmana	Núm. alumnes			
		P	CI	CM	CS
☐ PEC	☐	☐	☐	☐	☐
☐ EAP	☐	☐	☐	☐	☐
☐ Logopeda	☐	☐	☐	☐	☐
☐ Auxiliar de conversa	☐	☐	☐	☐	☐
☐ Altres:	☐	☐	☐	☐	☐

b) Externs:

Serveis Socials EAIA Àrea Ensenyament Ajuntament

Creu Roja Caritas Àrea Sanitat Ajuntament

CSMIJ Centres Reeducació Centre Estimulació Precoç

Altres:

5.- IDENTIFICACIÓ DE NECESSITATS EDUCATIVES ESPECIALS (Procés que es segueix per a la detecció de necessitats que té el centre):

Fig. 23. Entrevista a l'Equip directiu (b)

6.- FORMES ORGANITZATIVES I METODOLÒGIQUES PER ATENDRE LES N.E.E. DELS ALUMNES QUI: Mestre d'EE=E; Mestre de suport=S; Altres=AL; Logopeda=L; Compensatoria=C; Auxiliar Conversa=AC

	P-3	P-4	P-5	1r	2n	3r	4rt	5è	6è	8è
	H/Q	H/Q	H/Q	H/Q	H/Q	H/Q	H/Q	H/Q	H/Q	H/Q
Desdoblament del grup										
Intervenció de dos mestres										
Agrupaments flexibles										
Atenció individualitzada										
Atenció en grup reduït fora										
Racons										
Aula taller										
Atenció un grup reduït AO										
Atenció un grup reduït AEE										
Atenció individual a l'AO										
Atenció individual a l'AEE										

7.- ORGANITZACIÓ DELS RECURSOS EN GENERAL (Línies generals d'actuació, horaris, prioritats, puntualitzacions a fer, ...):

8.- CARACTERÍSTIQUES GENERALS DE CADASCUN DELS RECURSOS QUE ES PORTEN A TERME (Objectius a treballar, continguts de treball, a qui va dirigit, horari i responsable, ...):

Fig. 24. Entrevista a l'Equip directiu (c)⁴

9.- PEC

- Elaboració del PEC NO SI

- Referents per a la seva elaboració:

- Aspectes que inclou:

Principis pedagògics -----

Principis organitzatius -----

Projecte lingüístic -----

- Procés seguit en la seva elaboració (Qui, com, des de quan,):

- Finalitat que se li atribueix al PEC:

Fig. 25. Entrevista a l'Equip directiu (d)

⁴ Tret del document "Pauta per a l'anàlisi i comprovació de la programació general anual de centre", elaborat per la Inspecció de la Delegació Territorial de Barcelona-II (Comarques).

10.- PCC

- Elaboració del PCC NO SI

- Referents per a la seva elaboració:

- Aspectes que inclou:

Seqüenciació dels tres tipus de continguts -----

Distribució temporal de la seqüència de continguts en cicles -----

Concreció dels criteris metodològics -----

Concreció dels criteris per a l'avaluació -----

Selecció de formes organitzatives -----

Selecció de recursos didàctics i materials -----

- Procés seguit en la seva elaboració (Qui, com, des de quan,):

- Finalitat que se li atribueix al PCC:

Fig. 26. Entrevista a l'Equip directiu (e)

11.- PROGRAMACIONS

- Elaboració de Programacions NO SI

- Referents per a la seva elaboració:

- Aspectes que inclou:

Continguts dels tres tipus -----

Objectius didàctics -----

Activitats d'aprenentatge -----

Activitats d'avaluació -----

- Procés seguit en la seva elaboració (Qui, com, des de quan,):

- Finalitat que se li atribueix a les Programacions

Fig. 27. Entrevista a l'Equip directiu (f)

12.-RELACIÓ ESCOLA-FAMÍLIES	
- Periodicitat:	
☐ Setmanal	☐ Quinzenal ☐ Mensual ☐ Trimestral ☐ Altres: _____
- Temes:	
☐ Pedagògics:	_____
☐ Organitzatius:	_____
☐ Legislatius:	_____
☐ Altres:	_____
- Nivell de participació:	
☐ Baix	☐ Normal ☐ Alt ☐ Molt alt
- Altres serveis:	
☐ Menjador	☐ Activitats extraescolars ☐ Altres: _____
- Valoració de la relació:	
☐ Baixa	☐ Normal ☐ Bona ☐ Excel.lent
Per què?	_____
- Observacions:	

Fig. 28. Entrevista a l'Equip directiu (g)

CONCLUSIONS

Com a cloenda del capítol és necessari dir que, l'elaboració d'instruments d'aquestes característiques implica un treball força laboriós i personal. S'evidencia fàcilment la complexitat i dificultats que suposa conjuntar totes les variables que intervenen en l'anàlisi de la pràctica educativa a l'aula.

Cal comentar però que, malgrat majoritàriament la realització d'aquests instruments han estat un producte obligat i específic per al desenvolupament de la recerca, alguns d'ells provenen de la transformació de certs recursos i documents de treball elaborats en altres situacions educatives i que responen a interessos professionals diversos. En aquest sentit es dona la circumstància d'una col.laboració amb altres professionals i institucions educatives que s'ha indicat pertinentment.

Capítol 7

Les dades. Resultats.

- 7.1.- Resultats de les observacions a l'aula. Pauta d'observació.
 - 7.1.1.- Primer moment: contextualització
 - 7.1.2.- Segon moment: realització
 - . Introducció general del grup classe
 - . L'activitat del grup classe: inici, desenvolupament i final
 - 7.1.3.- Tercer moment: valoració
- 7.2.- Resultats de les enquestes als alumnes
- 7.3.- Resultats dels qüestionaris als pares
- 7.4.- Resultats dels qüestionaris al professorat

L'obtenció i elaboració de dades suposa un procés complex donat que s'obté gran quantitat d'informació.

Els resultats finals provenen de les diferents actuacions realitzades a partir dels diferents instruments establerts:

- Les observacions a l'aula. Pauta d'observació
- Les enquestes als alumnes
- Els qüestionaris als pares
- Els qüestionaris al professorat

Cal recordar que els resultats de les entrevistes als mestres i a l'equip directiu dels centres, forma part de la descripció de la mostra i s'ha exposat en l'apartat 5.3. (del capítol 5).

Els materials que s'utilitzen i el buidatge de la informació obtinguda, es troben recollits en els annexos:

- Annex 1. Informacions referides a la pràctica educativa a l'aula: observacions a l'aula i pauta d'observació, i entrevistes a les mestres (Volum II).
- Annex 2. Informacions referides als alumnes i les famílies: enquestes als alumnes i qüestionaris als pares (Volum III i IV respectivament).
- Annex 3. Informacions referides a l'escola i als mestres: qüestionaris al professorat i entrevista a l'equip directiu (Volum IV).

7.1.- Resultats de les observacions a l'aula. Pauta d'observació.

Es realitza una transcripció literal de les observacions realitzades i posteriorment, en un termini no superior a les 48 hores, es procedeix al seu buidatge en la pauta d'observació establerta, aconseguint redactar els primers resultats.¹

Els resultats obtinguts són de caire qualitatiu i es tenen en compte els diferents registres i/o àrees d'anàlisi establertes: contextualització, realització (inici de l'activitat, desenvolupament de l'activitat, final de l'activitat) i valoració, en la pauta d'observació.²

7.1.1.- Primer moment: contextualització.

És important recordar que la informació recollida en aquest primer moment de l'observació de l'activitat a l'aula, va referida als aspectes següents:

- Tipus d'activitat a dur a terme
- Moment de la unitat didàctica
- Tipus de continguts que es treballen
- Objectius a aconseguir
- Organització d'aula

Tot seguit es procedeix a detallar els resultats obtinguts.

Tipus d'activitat a dur a terme

El tipus d'activitats observades són diverses. En els nivells de CI són referides a l'àrea de Llengua. En els nivells de P5 també, fent èmfasi en el procés de lectoescriptura (reconeixement de sons). En els nivells de P4 es tracta d'activitats de repàs i/o afiançament. En els nivells de P3 es fa èmfasi en l'aprenentatge dels colors i altres conceptes bàsics.

¹ Tota la informació i obtenció de dades referida a les observacions d'aula es troba en l'annex 1, en el Volum II.

² Veure l'apartat 6.2. en el capítol 6.

D'altra banda cal dir què, a més de l'activitat principal sorgeixen tot un altres tipus d'activitats. Les més rellevants per la seva freqüència són: exercir càrrecs (passar llista, calendari, etc), hàbits generals de classe (bates, aigua, etc), cantar cançons.

Moment de la unitat didàctica

El moment de la unitat didàctica, són d'afiançament i exercitació. En dos grups es dona el cas d'activitats de presentació i/o introducció.

Tipus de continguts

Solen reflectir-se els tres tipus de continguts (conceptuals, procedimentals i actitudinals), tret d'un grup que només es proposa treballar continguts procedimentals (P5), i un altre només conceptuals (P3).

Objectius a aconseguir

Principalment són referits a continguts conceptuals. Només en tres casos s'orienten cap a continguts procedimentals. En dos casos a continguts actitudinals.

Organització d'aula

Majoritàriament es manté la disposició original de les taules, tret d'un cas (CI). Aquesta disposició permet el treball en petits grups. Hi ha espais diferenciats dins l'aula. Els més freqüents són: racons, jocs, penjadors, higiene, taula de la mestra, treballs dels alumnes, material escolar.

7.1.2.- Segon moment: realització.

Cal no oblidar la diferenciació feta en dos temps:

- Introducció general del grup classe
- Activitat del grup classe

⌚ Introducció general del grup classe

Els aspectes considerats en la transcripció dels resultats, són:

- Introducció que es fa abans d'iniciar l'activitat
- Forma de presentar els continguts
- Estratègies de motivació dels alumnes
- Informació dels coneixements previs dels alumnes
- Referència a altres temes
- Definició de l'objectiu de l'activitat
- Explicitació del pla de treball
- Normativa de classe
- Normativa de presentació dels treballs
- Clima general de l'aula

Introducció abans d'iniciar l'activitat

Sembla que en tots els casos els alumnes estan habituats a realitzar unes certes rutines abans d'iniciar l'activitat: posar-se la bata, agafar un conte, seure al lloc, passar llista, mirar el dia. A continuació, en alguns casos, la mestra demana de fer silenci i acte seguit procedeix a anunciar que és el que faran, tot donant consignes de com s'han de posar, quin material han d'utilitzar, Hi ha tres casos en que la mestra intenta cridar la seva atenció tot explicant-los un conte o comentant els seus propis treballs.

Forma de presentar els continguts

Majoritàriament es porta a terme de forma col·lectiva tret d'un cas en que es desenvolupa en petits grups (CI). Es fa una presentació expositiva tot oferint exemples, bé a la pissarra, bé sobre el propi material de treball. En dos casos s'aprofita la intervenció dels propis alumnes per anar descobrint i/o entenent el que han de fer.

Estratègies de motivació dels alumnes

Es sol fer introduint l'activitat com quelcom divertit, engrescador, a partir de consignes animadores. També s'utilitzen elements màgics o fantàstics: "follets", "farem màgia", S'utilitza material atractiu i manipulable. S'introdueixen elements de joc, cançons,

Informació dels coneixements previs dels alumnes

En cinc observacions no es fa cap tipus d'actuació específica per saber els coneixements que té l'alumnat sobre els continguts que es volen tractar. En dos casos, no es fa en iniciar l'activitat però sí al llarg d'aquesta, fent participar als alumnes a partir de preguntes sobre elements de la mateixa activitat. En tres casos es recull aquesta informació abans d'iniciar l'activitat, preguntant als alumnes si saben que és un dictat, fent-los recordar un conte, fer preguntes respecte als elements de l'activitat (fitxa), ..., tot arribant a la finalitat de la tasca.

Referència a altres temes

En dos casos no es fa referència a altres temes. En altres dos es fa incís tant a temes tractats com als que es tractaran amb posterioritat. En dos més es fa referència a temes tractats: conte, colors, En dos situacions no es fa referència al que ja han treballat, inicialment, però sí que es fa al llarg de l'activitat. Per últim, en un cas es fa referència al que faran posteriorment.

Definició de l'objectiu de l'activitat

Majoritàriament no s'indica cap referència explícita i clara del que es pretén que aconseguixin. Tret de dos casos en que les mestres sí diuen el perquè: pràctica de dictats per a anys posteriors, començar i acabar un conte. Ara bé, podem dir que els mestres l'ofereixen de forma implícita, poc clara, confosa, pressuposant que l'alumne el coneix.

Explicitació del pla de treball

Explícitament no es parla del pla de treball que s'ha de realitzar. No s'anticipa ni es planifica amb els alumnes el que s'haurà de fer. Es donen explicacions de la realització de la tasca concreta a mida que l'alumne la van fent. També es van oferint models i/o exemples de com fer-la. Només en dos casos sí que s'ha donat una explicació del que hauran de realitzar pas a pas.

Normativa de classe

Hi ha tota una rutina establerta: posar la data, mirar el temps, ..., tot seguint un ordre en la realització a més de l'establiment de càrrecs per repartir el material necessari. Existeix una normativa per participar a classe (aixecar la mà o braç), com per mostrar el treball a la mestra (en fila al seu costat/la mestra es passeja per les taules).

Normativa de presentació dels treballs

Sobretot posar el seu nom i la data. En alguns casos posar el nom de l'activitat. En d'altres (2 casos) acabar la feina bé.

Clima general de l'aula

En general hi ha un ambient de treball i participació en l'activitat. Es respira una relació distesa i tranquil·la entre la mestra i els alumnes. Sovint es manifesta cert silenci prolongat. Es compagina el treball amb un cert ànim engrescador i amigable.

Les mestres fan intervencions per posar ordre i els alumnes reaccionen de forma natural, sense greus incidents. Els alumnes solen estar bastant atents al que els hi diu la mestra. Les mestres responen a les demandes dels alumnes tot mostrant interès i, de vegades, relacionant-les amb continguts de treball per motivar-los.

🕒 **L'activitat del grup classe**

S'han diferenciat tres seqüències claus:

- Inici de l'activitat
- Desenvolupament de l'activitat
- Final de l'activitat

🕒 **Seqüència 1. Inici de l'activitat.**

Els resultats estan referits a:

- Explicació de l'activitat a realitzar
- Tipus de consignes
- Donar sentit a l'activitat
- Com són les explicacions
- Aportació d'informació per part dels alumnes
- Realització de l'activitat
- Utilització de materials. Tipus i distribució
- Estratègies per comprovar si els alumnes han comprès l'activitat
- Temps per fer l'activitat
- Tipus d'intervenció individualitzada

Explicació de l'activitat a realitzar

En general s'anuncia i s'explica l'activitat que hauran de dur a terme a tot el grup. En alguns casos (2) no es fa aquesta explicació perquè els alumnes ja estan habituats i saben, segons el dia de la setmana, què és el que toca o han de fer. En un cas l'explicació es realitza en petit grup. En un altre cas no s'explica perquè es va descobrint poc a poc el que faran.

Tipus de consignes

Les consignes són orals i col·lectives. En alguns casos s'introdueixen estímuls visuals: pissarra, fitxa, En un s'ofereix estimul tàctil a través de la manipulació. En un altre auditiu a partir d'un magnetòfon. En els nivells de CI les explicacions són més genèriques; en educació infantil són més concretes i per parts.

Donar sentit a l'activitat

No s'explicita la funcionalitat de l'activitat. En tot cas es diu el "què" faran però no el "perquè". En dos casos però sí que s'explicita.

Com són les explicacions

Són concretes i clares. Solen ser ajustades a l'activitat que han de dur a terme. Són ajustades al tema però de vegades no a l'edat (nivell maduratiu) dels nens. En alguns casos es donen masses explicacions alhora. Altres barregen informacions que destorben o confonen el veritable objectiu.

Aportació d'informació per part dels alumnes.

En els nivells de P5 i CI els alumnes demanen informació, aclariments i/o dubtes a la mestra. Participen força. Però no es respecta el torn de paraules. Es solen tenir en compte les seves aportacions. Ara bé, en els nivells de P4 i P3, són pocs els que sol·liciten informació i/o ajut. De totes maneres les poques aportacions que fan s'aprofiten per fer aclariments i assegurar que s'entén la tasca.

Realització de l'activitat

En els nivells de CI i P5 contrasta l'atenció i concentració mostrada inicialment en la realització de la tasca i, com ràpidament aquesta es perd i, es va augmentant el nivell de dispersió. Això obliga a la mestra anar posant ordre i recaptar l'atenció dels alumnes.

També en aquests nivells es fa patent que es precisa de la intervenció de la mestra, d'una manera constant i presencial, per anar realitzant la tasca. En canvi en els nivells de P4 i P3, la mestra ofereix unes consignes inicials, tot oferint un model, i els alumnes van desenvolupant la tasca. Les intervencions de la mestra són individuals i ells van fent. Explícitament no es marca cap ordre en la realització de la tasca però implícitament sembla que els alumnes el tenen assumit per semblança a altres activitats realitzades.

Utilització de materials

S'utilitza material individual, com les fitxes, i material divers com colors, tisores, ..., a nivell col·lectiu i distribuït per taules.

Tipus de material

Prioritàriament es fa servir material escrit i gràfic. En alguns casos (2) material manipulatiu i en un auditiu (magnetòfon).

Distribució del material

La distribució és individual i en petits grups (per taules).

Estratègies per comprovar si els alumnes han comprès l'activitat

Principalment es fan preguntes a l'alumnat requerint la seva participació; també repetint les consignes o fent-los-hi repetir a ells. Atenent les seves demandes i de vegades presentant al grup errors i intentant resoldre'ls plegats. Sovint la mestra va controlant i corregint la realització de la tasca tot passant per les taules.

Informació del temps

En general no s'informa als alumnes del temps que tenen per realitzar la tasca. Només se'ls va fent advertiments del tipus: "queda poc temps", "tenim molta feina", "falta poc pel pati", etc.

Tipus d'intervenció individualitzada

Majoritàriament s'intenta oferir certa atenció individualitzada tot anant, o fent-los anar, al costat de la mestra per: repetir consignes de l'activitat, oferir més explicacions, ampliar orientacions, oferint material extra, simplificant la tasca, ...

⌘ Seqüència 2. Desenvolupament de l'activitat

Els resultats van referits a:

- Organització del grup classe
- Actitud general del grup
- Realització de l'activitat
- Interacció mestre/alumne
- Intervencions per part del/la mestre/a
- Tipus d'intervencions dels alumnes
- Dinàmica de relació
- Modificacions i/o ajustaments introduïts pel/la mestre/a
- Tipus d'intervenció del/a mestre/a
- Indicadors que afavoreixin l'autonomia
- Utilització del material per part de l'alumne. Llibre de text. Altres materials
- Interacció cooperativa alumnes
- Mantenir l'interès i sentit de l'activitat
- Intervenció individualitzada

Organització del grup classe

En les observacions fetes predomina l'organització col·lectiva per a explicar o iniciar l'activitat i després es porta a terme individualment, tret d'un cas en que es fa en petit grup (CI). No hi ha activitats diferenciades, tots fan el mateix, tret d'un grup (P4). Totes les activitats les determina l'ensenyant. La majoria d'aquestes activitats són receptives (en l'inici) i després passen a ser reproductives, tret de dos grups en que s'ofereix la possibilitat de realitzar una activitat relativament creativa (dibuix, dramatització)

Actitud general del grup

En iniciar l'activitat els alumnes mostren interès i bona disposició per fer la tasca. A mesura però que passa el temps (10 a 15 minuts) van perdent l'interès. Això es dona, bé per cansament, perquè certs alumnes han finalitzat la tasca, perquè requereixen l'atenció de la mestra, perquè no poden seguir el tipus de feina, perquè alguns alumnes realitzen altres activitats (jocs) dins l'aula. En alguns grups, la majoria, cal la intervenció de la mestra per reconduir el nivell de concentració i aquesta no sol ser massa eficaç si bé, val a dir que, la mestra tampoc sembla que tingui aquest propòsit. En dos casos no es fa precís fer atenció als alumnes, possiblement per que la mestra s'apropa i ajuda als alumnes que detecta cert cansament.

Realització de l'activitat

Quasi bé en totes les observacions tots els alumnes segueixen l'activitat tret de 2-4 alumnes. El nivell d'execució sol ser mitjà-baix i la majoria finalitza la tasca de forma prou acurada i pulcre. Quan l'activitat que es presenta es nova el nivell d'execució és molt baix (dictat) i quan l'activitat ja l'han realitzat altres cops (dibuix) és molt ràpid. Alguns alumnes que no segueixen copien dels seus companys. Sovint els errors són per manca d'atenció en la realització.

Interacció mestre-alumne

La iniciativa en la interacció es produeix indistintament per part de la mestra i/o alumnes. Les respostes que s'ofereixen són de tot tipus: *referides a la tasca*: encadenades, reflexives, explicatives, comentaris, preguntes, per oferir ajut, per aclarir o concretar la feina, per valorar la feina,; *alienes al treball*: interessar-se pel que volen o els hi ha passat, Només hi ha un cas en que la intervenció de la mestra és per tallar la intervenció de l'alumne i/o rectificar-la.

Intervenció per part del/la mestre/a

Les intervencions de les mestres són de molts tipus. Predominen les referides a *recordar i reiterar* el que han de fer (i com), per *encoratjar i de disciplina*. D'altres són per oferir aclariments, explicacions i/o orientacions respecte l'activitat o per corregir errors. En menor grau per valorar el treball, ordre i hàbits de classe, oferir ajut, oferir models, fer-los reflexionar, per comprovar que s'ha entès l'activitat, per proposar altres activitats i intervencions alienes a aquesta.

Les mestres intervenen en ser requerides pels alumnes si bé de vegades els fan esperar el seu torn de paraula. En cas d'un alumne que presenta un mal comportament les mestres no intervenen fins que torna a repetir-lo.

Tipus d'intervenció dels alumnes

Prioritàriament són per demanar revisió del treball. Altres intervencions són per parlar de temes que els interessa a ells i que no tenen a veure amb la tasca. Demanen poca ajuda. En nivells superiors si que es demanen aclariments i/o repeticions. En nivells inferiors destaca el fet d'advertir (acusar) a la mestra del mal comportament dels companys.

Dinàmica de relació

Els alumnes es mostren alegres, contents, relaxats, participatius. En alguns casos es mostren inquietos, nerviosos, esverats o alterats. La relació que manté la mestra va tant dirigida al grup com individualment i sol ser cordial, amigable i respectuosa. Tret dels casos en que apareixen problemes de disciplina i/o xivarri, la mestra canvia el to de veu, crida, fa callar, mostra el seu enuig o fa reflexionar als alumnes respecte el seu comportament.

Les valoracions del procés d'E/A en general solen ser positives, tret de casos i/o intervencions puntuals amb un alumne.

Per motivar als alumnes recorden altres activitats treballades o que treballaran, plantegen l'activitat com a molt interessant i engrescadora, plantegen l'activitat com un joc, o animen als alumnes a fer bé la tasca.

Modificacions i/o ajustaments introduïdes pel mestre

Les estratègies utilitzades per comprovar el seguiment de l'activitat són: oferir un model, repetir les consignes, recordar altres aprenentatges, oferir pistes, fer atenció als possibles errors, corregir els errors sobre la marxa, fer adonar-se dels errors comesos, oferir atenció o ajuts individuals o simplificant la tasca.

S'observa la tasca de l'alumne majoritàriament en petits grups (taules) i individualment tot apropant-se la mestra als alumnes. En un grup són els alumnes els que s'apropen a la mestra (a la seva taula) per mostrar-li la tasca i en un altres grup són els propis alumnes qui ho fan.

Tipus d'intervenció del/a mestre/a

Davant la demanda d'ajut les mestres ofereixen una nova explicació o reiteren la que han fet tot comprovant que l'han entès. També fa que reflexionin i siguin ells els qui expliquin el que han de fer. En alguns casos s'ofereix ajut per acabar de realitzar la tasca o bé se'ls hi presenta una tasca paral·lela com a model o simplificació d'aquesta. De vegades si l'alumne no demana ajut i la mestra observa que el precisa, intervé.

La resposta a la demanda sol ser immediata (nivells inferiors) o bé amb un petit marge d'espera (nivells superiors).

Quan no hi ha demanda les mestres es van desplaçant per la classe (taules) observant el procés de realització de l'activitat, sense aturar l'activitat general del grup tret d'un cas.

S'adequa força el temps de realització de l'activitat. Sembla que en els nivells inferiors (P3-P4) el temps és suficient per acabar l'activitat, en canvi en els nivells de P5 i CI es viu certa precipitació. Potser es que en aquests nivells alguns alumnes comencen a mostrar dificultats per seguir l'activitat, en contra d'altres que els hi sobra temps.

Indicadors que afavoreixen l'autonomia

En les observacions realitzades els alumnes manifesten certa autonomia en la realització dels seus treballs. Es van fent intervencions per comprovar que comprenen el que han de fer o bé per comprovar la realització correcta del treball. És curiós com però en els nivells de P5 precisen de l'atenció/intervenció constant de la mestra per a realitzar l'activitat.

En general no se'ls hi pregunta el que han après tret de dos casos. En cap grup es proposen activitats d'aplicació.

Utilització del material per part de l'alumne

Val a dir que del material s'encarreguen certs alumnes. En la majoria dels grups sota suggeriment de la mestra (P3 i P4) i només en dos grups es fa lliurement (CI i P5)

Paper del llibre de text

Només en tres grups o observacions el llibre de text és el centre i motiu de l'activitat, en els altres no. Val a dir però que tots els grups tenen diferents llibres de text i/o fitxes de treballs. En les observacions realitzades la major part dels treballs han estat preparats per les mestres.

Altres materials

De tot tipus: llapis, colors, fulls, tisores, cola, pissarra, magnetòfon, cartolines, "plastidecor", contes, dels propis alumnes, fitxes elaborades per les mestres,

Interacció cooperativa dels alumnes

Els alumnes intercanvien opinions entre ells mentre desenvolupen la tasca, bé referides a aquesta o alienes. Només en un grup la interacció és obligada i necessària per a dur a terme l'activitat.

Mantenir l'interès i sentit de l'activitat

S'intenta mantenir l'interès respecte a la realització de l'activitat, fent valoracions respecte aquesta o recordant el poc temps que els hi queda per sortir al pati. Només en un grup l'interès esta en la pròpia activitat ja que l'han d'explicar als altres.

No es fa cap referència al sentit i/o funcionalitat de l'activitat.

Intervenció individualitzada

En general les mestres intenten apropar-se a l'alumne que ho precisa i li ofereixen l'ajut necessari. En aquests casos se li ofereixen d'altres materials per comprendre la tasca, més explicacions o un seguiment (guiatge) per fer l'activitat pas a pas.

⌚ Seqüència 3. Final de l'activitat

Els resultats són referits als aspectes següents:

- Reflexió sobre l'activitat realitzada
- Correcció que es fa
- Control dels resultats de l'activitat. Tipus d'avaluació
- Sistema de recollida de la feina
- Com es finalitza la tasca

Reflexió sobre l'activitat realitzada

En general, i de forma majoritària, els mestres no fan cap intervenció referida a verbalitzar els resultats, dificultats, ... envers l'activitat. En dos grups la mestra requereix als alumnes, en entregar-li l'activitat, una comprovació del que han fet i en un altre grup, la mestra senyala les parts difícils de l'activitat tot relacionant-les amb altres activitats realitzades.

Correcció

Es realitzen sobretot correccions a nivell individual als alumnes que ho requereixen i de forma oral. Només en dos grups es fan valoracions col·lectives i que es mostren gràficament (escrites a la pissarra). Són valoracions o correccions parcials de l'activitat, però no generals de com ha anat, dificultats trobades, reflexió global o final d'aquesta.

Control dels resultats de l'activitat. Tipus d'avaluació.

En general es revisa el treball realitzat i es fa una valoració d'aquest aportant una anotació escrita en el mateix. També es solen fer valoracions i/o observacions verbals.

Sistema de recollida de la feina.

Majoritàriament els mateixos alumnes guarden l'activitat, un cop ha estat revisada per la mestra, en un arxiu, carpeta, safata personal. En cas de no acabar la feina és la mestra la receptora d'aquests treballs.

Com es finalitza l'activitat.

Es com un seguit d'activitats i/o treballs a realitzar. En general no hi ha cap "tall", "pausa", "interrupció", d'una activitat a una altra. En acabar una activitat se'ls hi encomana una altre: fer un dibuix, anar al racó de jocs, esmorzar, Tret d'un grup en que la mestra introdueix una tècnica de relaxació (cançó-cos).

7.1.3.- Tercer moment: valoració.

Els resultats obtinguts s'exposen a continuació i fan atenció a:

- Situacions o moments més conflictius
- Aspectes positius
- Aspectes fàcils de canviar
- Valoració de situacions diverses
- Introduir millores en el procés d'ensenyament i aprenentatge

Situacions o moments més conflictius

Les dificultats manifestades per les mestres en la realització de la tasca han estat:

- Fer respectar el torn de paraula. Mantenir la disciplina
- Mantenir l'atenció en la tasca. Pèrdua d'interès
- Utilització de material audiovisual
- Poc assolit l'objectiu de la tasca. Recordar aprenentatges
- Excés de feina. Cansament per part del alumnes

Aspectes positius

S'ha fet una valoració positiva de:

- . Hàbits de treball prou assolits. Rutines. Organització d'aula
- . Autonomia en la realització de la tasca
- . Participació dels alumnes
- . Ambient de treball
- . Capacitat d'escoltar dels alumnes
- . Assoliment dels objectius pretesos i/o altres

Aspectes fàcils de canviar

Els aspectes que consideren més fàcils de canviar són:

- . Recordar com respectar el torn de paraules
- . Intercalar en les explicacions suport oral i visual
- . Millorar l'ús de MAV
- . Atendre als alumnes que ho requereixen
- . Utilitzar altres emplaçaments per altres activitats (esmorzar)
- . Tallar l'activitat quan els alumnes han perdut l'interès
- . No pretendre un nivell alt d'abstracció o d'interval temporal elevat
- . Simplificar la tasca
- . Reduir el nombre de nens per fer l'activitat
- . Explicar consignes de forma clara i reiterativa
- . Proveir de material suficient als alumnes
- . No fer tantes activitats alhora
- . Treballar amb objectes propers a la realitat i temps dels nois

Valoració de situacions diverses

S'han valorat situacions referides a:

- . Ambient de treball
- . Relació entre els alumnes
- . Participació i motivació dels alumnes
- . Introduir elements per recaptar l'atenció
- . Posar ordre, fer files, Recordar les normes de classe
- . Activitats prèvies a l'activitat: fotos, contes,
- . Aprofitar vivències, experiències i aportacions dels alumnes
- . Passar llista i conèixer els alumnes
- . Capacitat de decisió i elecció de l'activitat (taller) per part dels alumnes
- . Oferir més ajut a certs alumnes
- . Funcionament de càrrecs. Hàbits de treball
- . Preveure l'ús de diferents materials: magnetòfon, làmina,

Introduir millores en el procés d'ensenyament/aprenentatge

Es constata la necessitat d'introduir millores en:

- . Recordar les normes de classe
- . Canviar la distribució de les taules de l'aula o altres (alumnes)
- . Garantir el funcionament MAV
- . Atendre als alumnes que ho precisen
- . Assegurar-se que han entès l'activitat
- . Oferir activitats alternatives
- . Repassar aprenentatges (activitats)
- . No fer tantes activitats
- . Treballar en petits grups
- . Facilitar o simplificar l'activitat

Tota aquesta informació correspon als resultats obtinguts a partir de les observacions a l'aula, en els deu grups classe, en les dues escoles. A grans trets es pot concloure que:

- a) Pel que fa a l'organització d'aula és un tema resold per les mestres a partir de l'establiment de càrrecs, realització d'hàbits i certes rutines, que són assumides per l'alumnat.
- b) En totes les aules es viu un ambient de treball relaxat i amigable, en el que els alumnes es desenvolupen prou autònomament.
- c) La participació dels alumnes és una constant. Una altre cosa però és saber aprofitar les aportacions que aquests fan.
- d) La relació entre els alumnes i les mestres, sol ser cordial i respectuosa, tret d'incidents puntuals.
- e) Preocupa el manteniment de l'ordre i l'assoliment de certa disciplina. Tot sovint cal recordar les normes de classe.
- f) Són poques les ocasions en que es propicia que l'alumne prengui decisions respecte al seu procés d'aprenentatge i planifiqui l'activitat.
- g) La provisió de material suficient per a realitzar la tasca es deixa a la improvisació i es resold sobre la marxa.
- h) Les estones de joc es van reduint a mesura que els alumnes són més grans i es van augmentant el nombre d'activitats treball o de caire més escolar.
- i) Majoritàriament es manté la mateixa distribució espacial (taules) en les diferents activitats. Costa modificar l'emplaçament establert.
- j) Tot el professorat atén als alumnes que requereixen més ajuda però la valoració que en fan és que aquesta és insuficient.
- k) La pèrdua d'interès i la manca d'atenció en la realització de la tasca, inquieta al conjunt de professorat. Creuen haver esgotat tots els recursos al seu abast.
- l) Són moltes les accions que realitzen els docents per al seguiment i comprovació de la tasca: reiteren l'explicació, modifiquen la tasca, ofereixen activitats alternatives,
- m) La utilització de MAV i NNTT és mínima i quan es fa no es preveuen suficientment les condicions d'ús.

- n) L'explicitació de l'objectiu i sentit de l'activitat queda relegada a la realització de la mateixa.
- o) En general no es fa una reflexió respecte el que s'ha après i les dificultats trobades en el procés.

7.2.- Resultats de les enquestes als alumnes.

El total d'alumnes enquestats ha estat de 196 (107 nens i 89 nenes), de dues escoles públiques de Santa Coloma de Gramenet, d'Educació Infantil i cicle inicial d'Educació Primària: 123 alumnes de l'escola TO i 73 de l'escola PI. D'aquests, un 55% són nens i el 45% nenes.³

A continuació es presenten les respostes obtingudes, acompanyades algunes d'elles per gràfics. Cal recordar que la informació requerida fa referència a⁴:

- Activitat lúdica
- Relació amb el món adult
- Interés/motivació per l'escola
- Temps lliure
- Entorn i activitats

Al que més els hi agrada **jugar** és, per ordre de preferència, a: esports/ pilota en un 20%, nines/ninots i imitació de rols un 13%, cotxes un 12%, joguines un 11%, jocs de taula un 9%, Power Ranger i jocs tradicionals un 8% (Fig. 29). Ara bé, cal puntualitzar però que existeix certa diferenciació entre els nens i les nenes. En aquests destaquen els esports i cotxes, mentre que en les nenes, les nines i la imitació de rols.

De **grans** volen ser: un 14% mestres (majoritàriament les nenes en un 27%) i un 11% policia (triat per un 20% dels nens) (Fig. 30). Aquesta elecció ve precedida en el lloc de les nenes per: metgessa, perruquera i ballarina, i en el cas dels nens: mecànic, esportista i pintor.

³ Les enquestes realitzades als alumnes i el seu posterior buidatge, grup per grup, per a l'obtenció dels resultats, es troben en l'annex 2 d'aquest treball, en el Volum III.

⁴ Veure l'apartat 6.3. en el capítol 6.

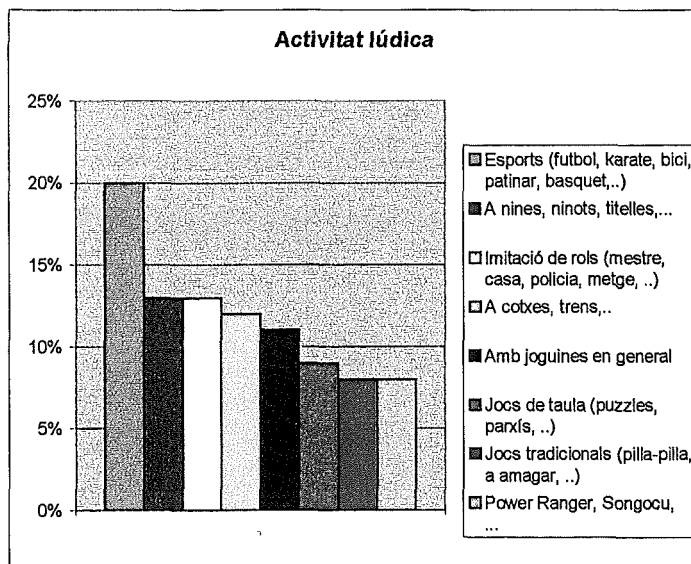

Fig. 29

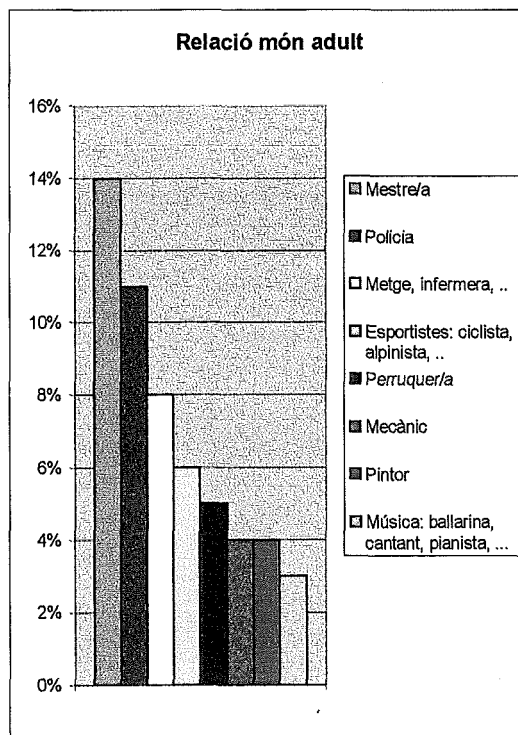

Fig 30

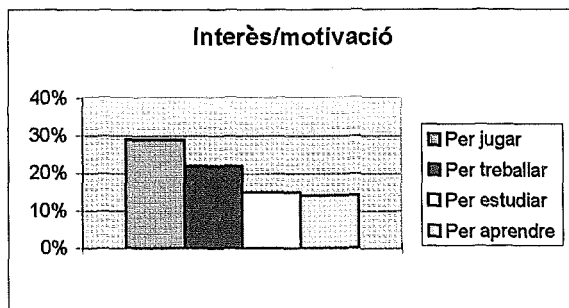

Fig. 31

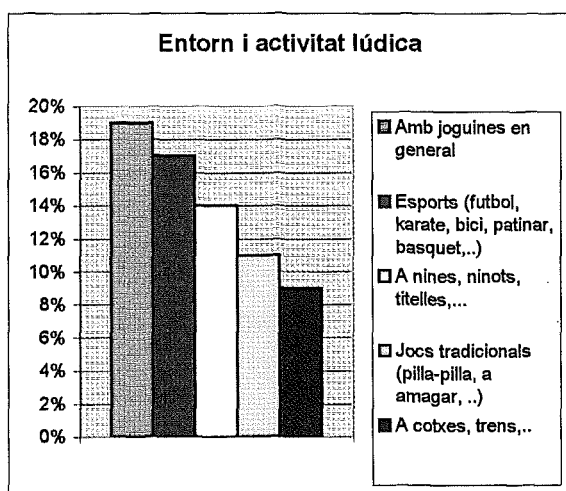

Fig. 33

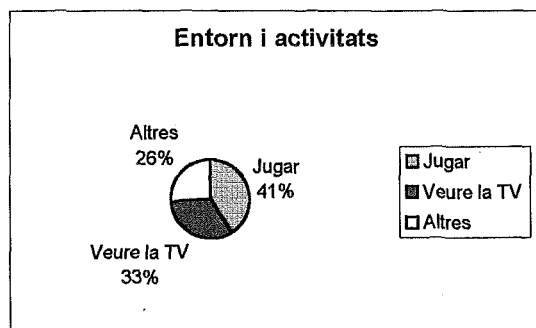

Fig. 32

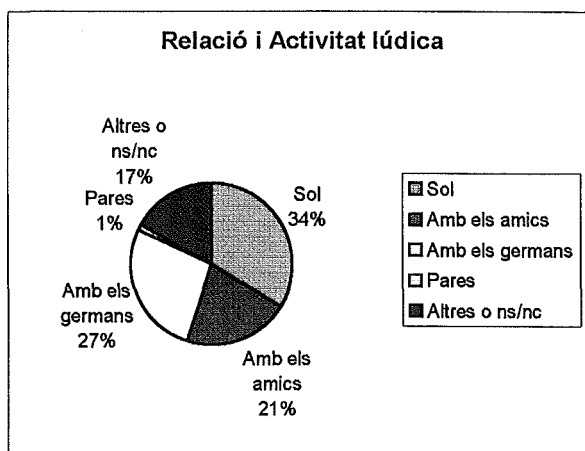

Fig. 34

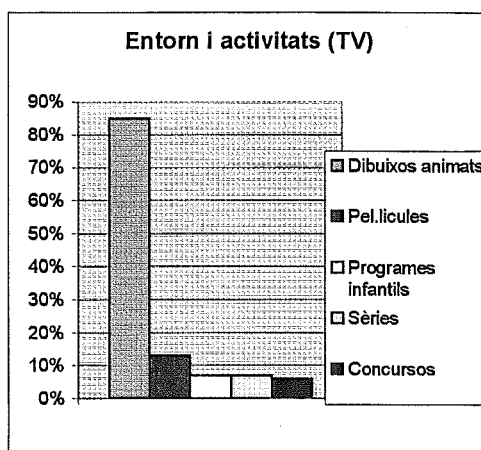

Fig. 35

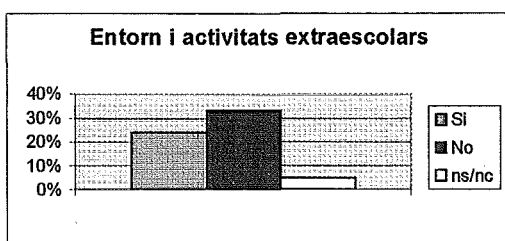

Fig. 36

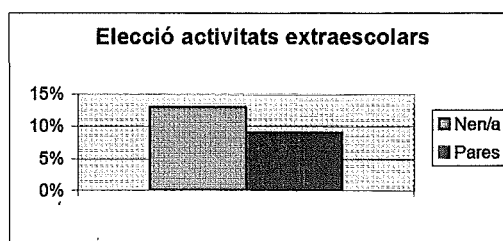

Fig. 37

Majoritàriament els hi **agrada anar a escola** en un 94%, per jugar i treballar en un 29% i 22% respectivament, seguit per estudiar i aprendre en un 15% (Fig.31).

En **sortir d'escola** la majoria juguen, un 41%, i veuen la TV , un 33% (Fig. 32).

Sobretot **juguen** amb: joguines un 19%, esports (pilota, bicicleta, ...) un 17%, nines un 14%, jocs tradicionals un 11% i cotxes un 9% (Fig. 33). En els nens destaquen les joguines i els esports. En les nenes, les nines, les joguines i els jocs tradicionals.

Nens i nenes juguen prioritàriament a casa, un 64%. En un 36% ho fan al carrer, més els nens (41%) que les nenes (29%).

Tant nenes com nens tendeixen a jugar sols en un 34%. Un 27% ho fa amb els germans (sobretot les nenes), un 21% amb els amics, i només un 1% amb els pares (Fig. 34).

Els **programes de TV** (Fig. 35) que més els hi agrada veure són els dibuixos en un 85%. Sobretot: Power Ranger (13%), Songocu (13%) i Doraymon (9%). En quant a les pel·lícules destaquen les de Walt Disney en un 25% i les de dibuixos en un 14%. En un 27% són ells els que les trien i en un 11% ho fan els pares.

Pel que fa a la realització d'**activitats extraescolars** (Fig. 36), supera per molt poc els que no en fan, un 33%, dels que si , un 24%. Aquestes quan les realitzen són majoritàriament: activitats esportives (12%), aprenentatge de l'anglès (7%) i dansa (4%). Aquesta darrera, i de forma prioritària, només en el cas de les nenes. També són triades pels nens en un 13% i pels pares en un 9%.

En conclusió s'obté que:

- a) L'activitat lúdica dels nens i nenes és força variada, però ens permet concretar-la en la realització d'activitats esportives, nines i imitació de rols.
- b) La relació amb el món adult passa per l'exercici professional de mestre i policia, manifestant-se una diferenciació entre les nenes i els nens.
- c) Els infants expressen els seu interès per anar a l'escola i realitzar activitats de joc-treball.
- d) El seu temps lliure el dediquen prioritàriament a jugar i veure la TV. Juguen amb les joguines, activitats esportives i jocs tradicionals. La tendència és jugar a casa i sols. A la TV veuen sobretot dibuixos i són ells qui els trien.
- e) En sortir de l'escola no tots els infants realitzen activitats extraescolars. Els que en fan, practiquen esports, realitzen activitats artístiques o aprenen una llengua estrangera. Són ells qui les trien.

7.3.- Resultats dels qüestionaris als pares.

S'ha passat el qüestionari a un total de 196 pares de les dues escoles públiques esmentades, de nois i noies d'Educació Infantil i cicle inicial d'Educació Primària: 123 pares de l'escola TO i 73 de l'escola PI.⁵

Els resultats obtinguts fan referència a⁶:

a) Interessos dels fills:	- Activitat lúdica - Entorn i activitats - Temps lliure - Motivació per l'escola
b) Procés d'E/A dels fills:	- Perspectiva educativa - Valoració del procés d'E/A - Expectatives educatives

Majoritàriament els qüestionaris s'han respos en llengua castellana en un 42%. Un 37% ho han fet en llengua catalana i un 21% no han contestat.

Pel que fa a la pregunta de què els hi agrada **jugar** als seus fills, els pares han respost què: a esports i nines en un 25%, diferenciant clarament nens i nenes respectivament; a activitats escolars i jocs didàctics en un 29%, i un 15% a imitació de rols (sobretot les nenes). En un 14% a cotxes (sobretot els nens). També manifesten, en un 12%, que juguen amb joguines, jocs de taula i jocs inventats (Fig. 38).

Els **programes** que veuen a la TV, són de dibuixos animats en un 52% i programes infantils un 22% (Fig. 39). Les pel·lícules que veuen són de dibuixos en un 37% i de Walt Disney un 24%.

Respecte a la realització d'**activitats extraescolars**, els pares responen que no en realitzen en un 41% per sobre del si, un 36% (Fig. 40). Aquestes, quan es realitzen, són principalment esportives en un 24%, llengua anglesa i dances en un 7% (Fig.41). Diuen que són escollides pels seus fills en un 29%.

⁵ Els qüestionaris realitzats als pares i les dades obtingudes, grup per grup, es troben en l'annex 2, en el Volum IV.

⁶ Veure l'apartat 6.4. en el capítol 6.

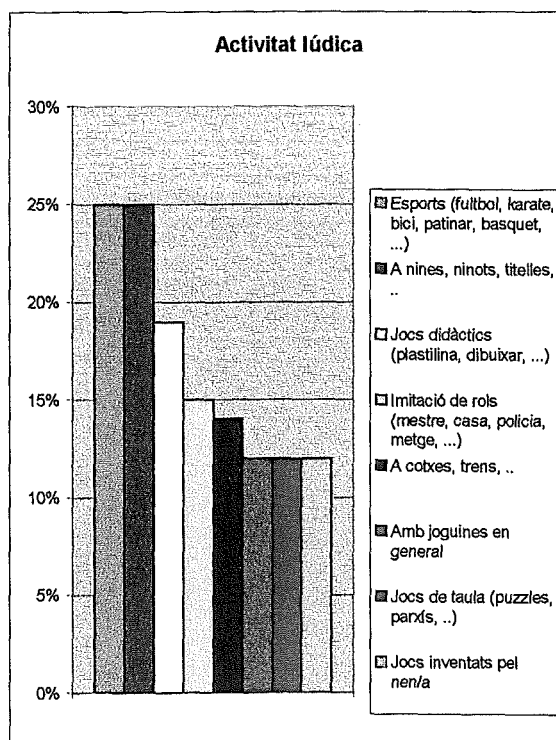

Fig. 38

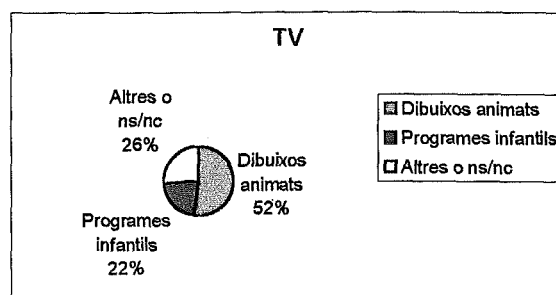

Fig. 39

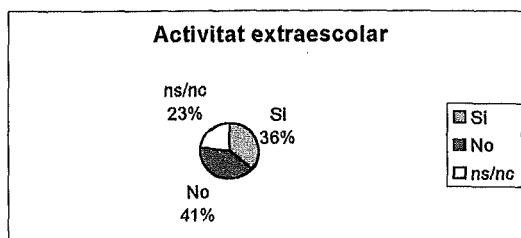

Fig. 40

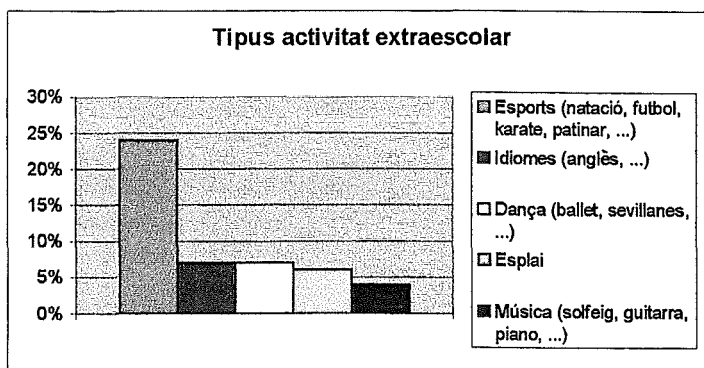

Fig. 41

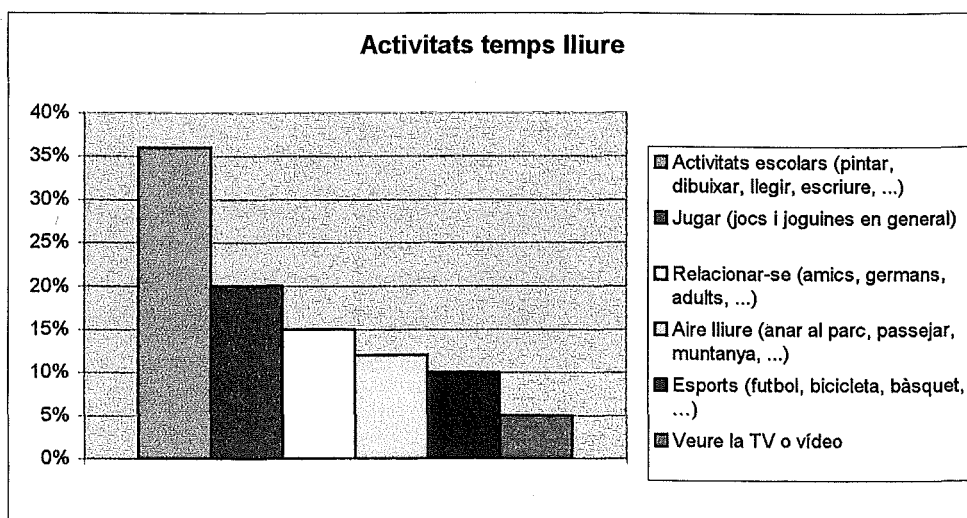

Fig. 42

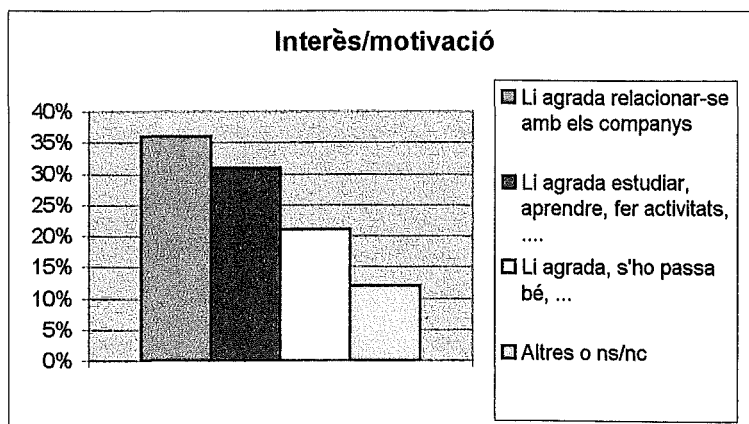

Fig. 43

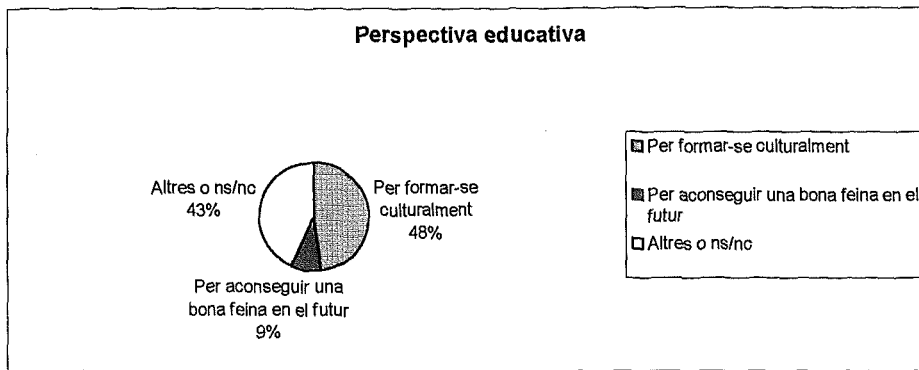

Fig. 44

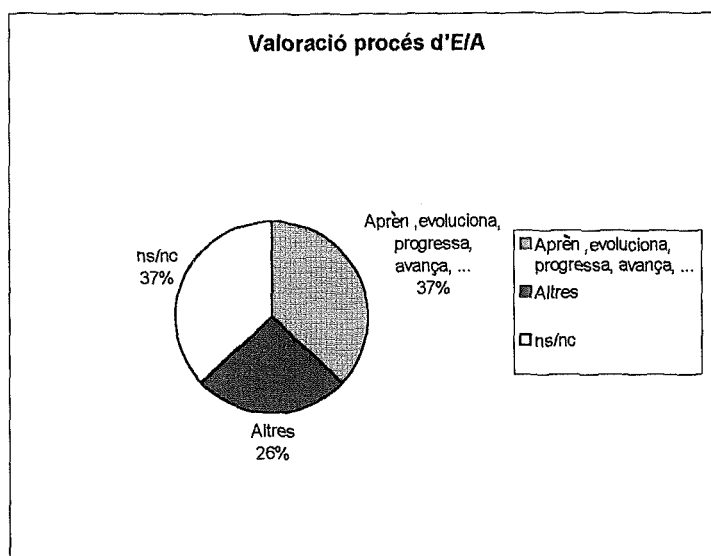

Fig.45

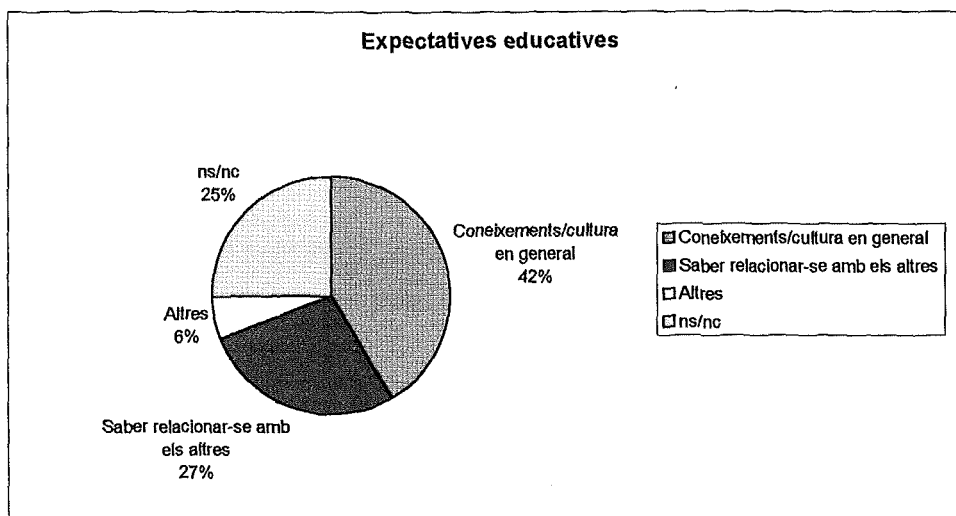

Fig.46

En el **temps lliure** diuen que als seus fills els hi agrada (Fig. 42):

- En primera opció hi ha un 36% aproximadament que els hi agrada fer diverses activitats escolars: dibuixar, pintar, etc.
- En segona opció hi ha un 20% que els hi agrada jugar a jocs o joguines en generals.
- En tercera opció hi ha un 15% que els hi agrada jugar amb els amics i un 12% jugar al parc, anar a passejar, a la muntanya, etc.

Majoritàriament donen una resposta afirmativa a que als seus fills els hi agrada **anar a escola** en un 74%. Sobretot per relacionar-se amb els companys en un 36%, per aprendre, estudiar, treballar en un 31% i perquè els hi agrada un 21% (Fig. 43).

Els creuen que els seus fills han d'**anar a escola** per a formar-se culturalment en un 48%, entenent per aquesta l'adquisició d'aspectes acadèmics i socials bàsics (Fig. 44).

Majoritàriament els pares estan **contents amb l'aprenentatge dels fills** a l'escola (en un 73%). Sobretot perquè: veuen els resultats i que progressen, en un 37%. També perquè estan contents amb el professorat o el sistema d'ensenyament. Cal destacar però que un 37% dels pares no contesten. (Fig. 45).

Creuen que **l'escola hauria d'ensenyar** principalment: coneixements i cultura en general (aspectes acadèmics o socials bàsics), en un 42%, i saber relacionar-se amb els altres, entre un 27% i 28%. Alguns d'ells, un 6%, consideren que ja els hi està bé com és ara. Un nombre considerable de famílies (entre un 25%-26%) no responen a la pregunta. (Fig. 46).

En conclusió, els resultats ens indiquen que:

- a) Respecte a l'activitat lúdica dels seus fills, els pares opinen que els hi agraden les activitats esportives, les nines i els jocs didàctics.
- b) En sortir de l'escola, alguns dels seus fills realitzen activitats extraescolars però no tots. Els que en fan són activitats esportives, artístiques i d'aprenentatge de llengües estrangeres. Aquestes les trien els seus fills.
- c) En el temps lliure, diuen que els seus fills el dediquen prioritàriament a activitats escolars. Respecte a veure la TV, veuen dibuixos.
- d) Els pares afirmen que als seus fills els hi agrada anar a l'escola per relacionar-se amb els companys i per aprendre.
- e) La perspectiva educativa dels pares consisteix en l'adquisició de conceptes socialment establerts.
- f) La seva valoració del procés d'E/A és positiva perquè observen els resultats i progrés dels fills.
- g) Un nombre reduït de pares responen a quines expectatives educatives tenen, i determinen que aquestes han d'anar referides a l'adquisició de coneixements generals i a saber relacionar-se amb els altres.

7.4.- Resultats dels qüestionaris al professorat.

Les deu professores entrevistades de les dues escoles públiques de Santa Coloma de Gramenet, tutores dels grups observats, exerceixen la seva docència en l'Etapa d'Educació Infantil, set d'elles, i tres, en el Cicle Inicial d'Educació Primària.⁷

A continuació s'exposen els resultats obtinguts que fan referència a⁸:

- Formació
- Experiència docent
- Procés d'ensenyament i aprenentatge

En l'apartat de **formació**, la major part d'elles són Diplomades en Professorat d'EGB en un 90%, durant els anys 75/85 en un 80%, principalment en la UB un 70% i la resta en la UAB.

Tenen l'**especialitat** d'Educació Infantil un 50% i altres especialitats (Ciències Naturals, Ciències Socials, ...) la resta (40%). Altres titulacions obtingudes amb posterioritat són prioritàriament: la de Mestre de Català en un 50%, i en un 40% són referides a l'adquisició de l'especialitat d'Educació Infantil, Llicenciatura en Pedagogia i Postgraus diversos. Aquesta formació s'ha realitzat durant els cursos 80/85 en un 60%, tant en la UB com en la UAB.

Durant els tres darrers cursos han realitzat **formació** referida a "Llenguatge verbal" en un 80% i "Atenció a la diversitat" en un 40% principalment (Fig 47).

Les **lectures** més usuals són de revistes educatives que arriben a les escoles (Guix, Cuadernos de Pedagogia, Perspectiva Escolar, ...) en un 70%.

En quant a l'**experiència docent**, la majoria de mestres, un 70%, tenen entre 10 i 20 anys d'experiència. Set d'elles tenen o han tingut experiència en Educació Infantil (70%) i sis en Educació Primària (60%), prioritàriament en el cicle inicial.

El seu **coneixement del català** és de sempre en un 60% i al menys de fa 10/20 anys un 40%.

⁷ Els qüestionaris realitzats a les mestres i les dades concretes obtingudes, es troben a l'annex 3 d'aquest treball, en el Volum IV.

⁸ Veure l'apartat 6.5 en el capítol 6.

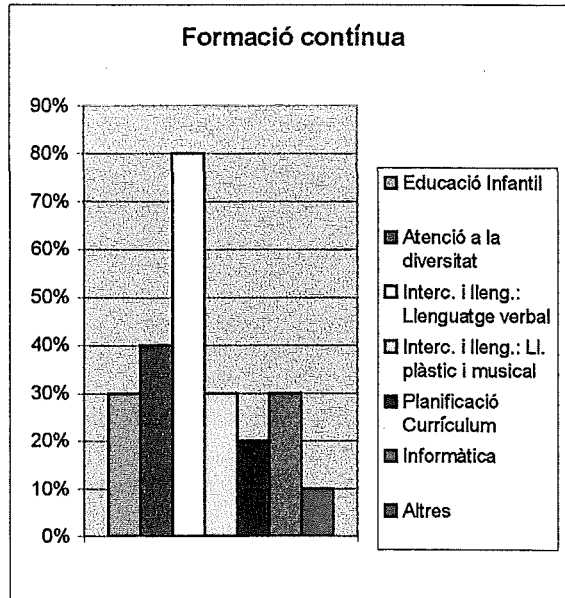

Fig. 47

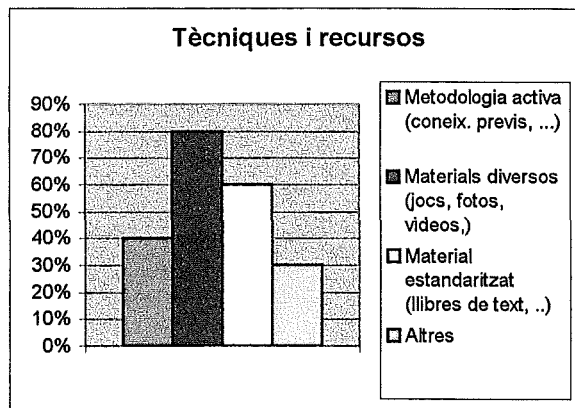

Fig. 48

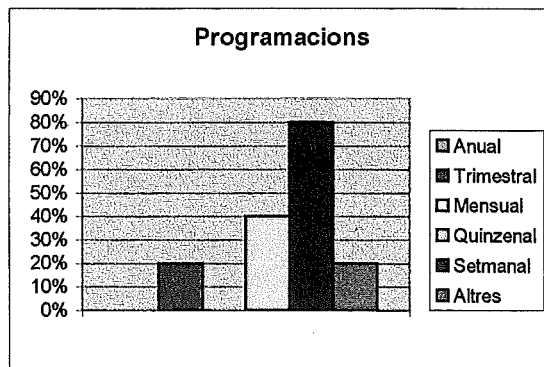

Fig. 49

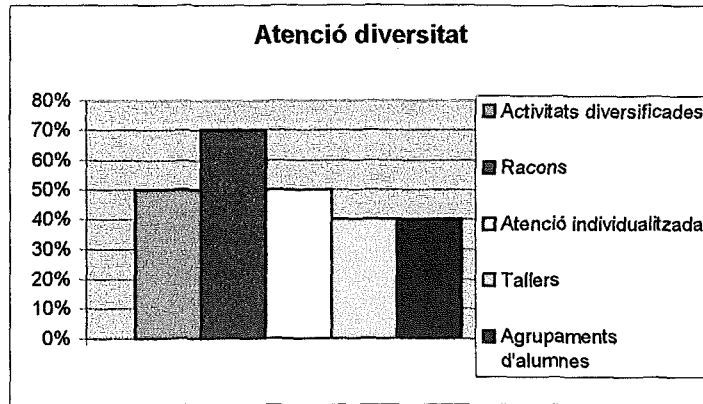

Fig. 50

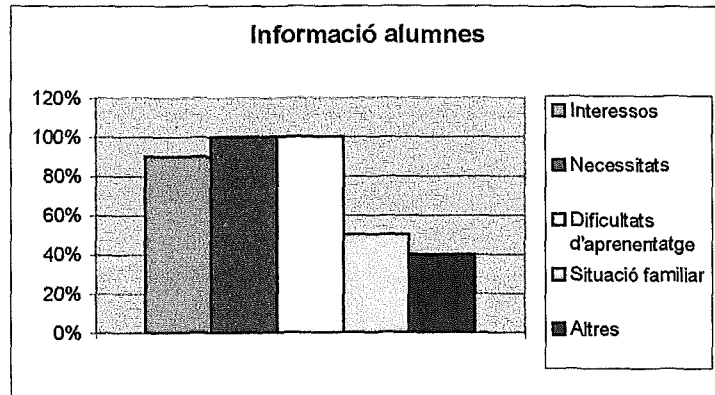

Fig. 51

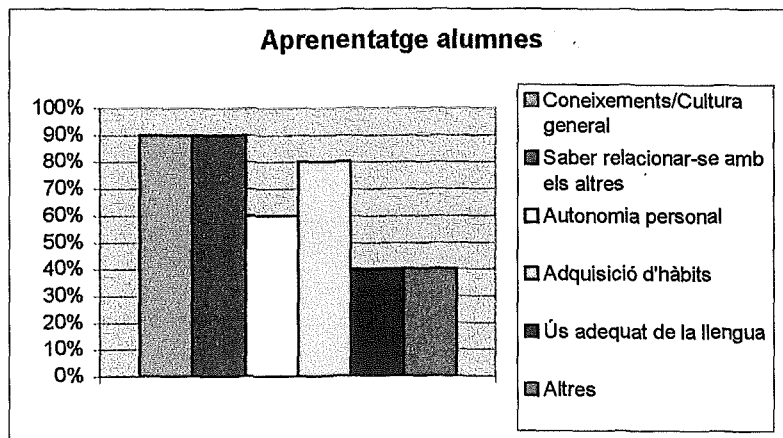

Fig. 52

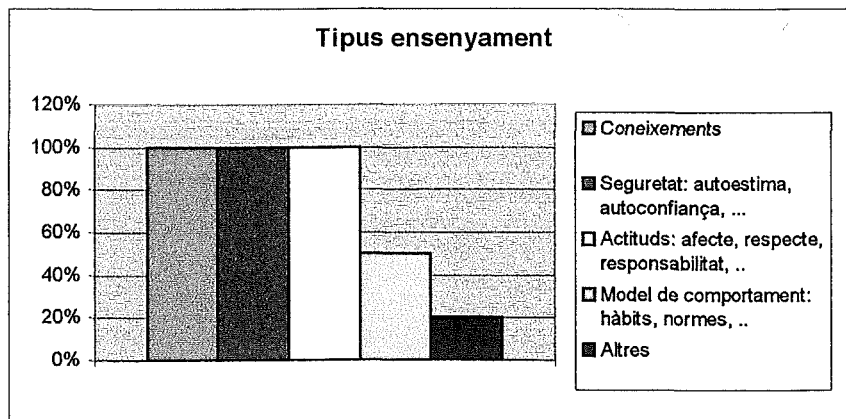

Fig. 53

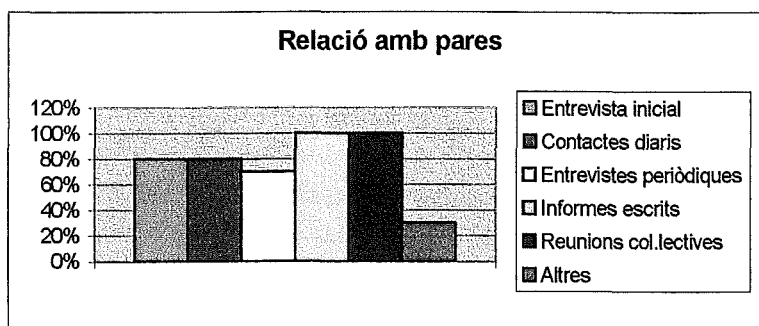

Fig. 54

Les **tècniques i recursos més usuals** són: utilització de materials diversos en un 80%, llibres de text i material estandaritzat en un 60% i una metodologia activa en un 40% (Fig. 48).

Totes elles realitzen **programacions**, prioritàriament setmanals un 80%, també quinzenals un 40% i trimestrals un 20% (Fig. 49).

Les actuacions que realitzen per **atendre la diversitat** són: treball per racons en un 70%, atenció individualitzada i activitats diversificades en un 50% (Fig. 50).

Set d'elles si que han **canviat la seva pràctica docent** (70%) mentre tres no (30%). Aquests canvis es produeixen en funció de les característiques del grup d'alumnes.

Respecte al **procés d'ensenyament i aprenentatge** manifesten que la **informació que precisen dels seus alumnes** es refereix a conèixer les seves necessitats i dificultats d'aprenentatge en un 100% i en conèixer els seu interessos en un 90% (Fig. 51).

Sobretot **esperen que aprenguin** (objectius d'aprenentatge): coneixements generals i saber realacionar-se amb els altres en un 90%, i adquirir hàbits en un 80%. En segon terme queda: autonomia personal en un 60% i l'ús adequat de la llengua en un 40% (Fig. 52).

Creuen que **ofereixen als alumnes** coneixements, seguretat en ells mateixos i actituds, en un 100% de les opinions manifestades (Fig. 53).

Per finalitzar, manifesten una elevada **relació amb les famílies**. Prioritàriament es realitzen informes escrits i reunions col·lectives en un 100%. En segon lloc predominen els contactes diaris i entrevistes inicials en un 80% (Fig. 54).

D'aquests resultats es pot concloure que:

- a) Tot el professorat té la titulació requerida per l'exercici docent a l'etapa d'educació infantil. Alhora manifesten interès per ampliar la seva formació en aspectes del llenguatge verbal i l'atenció a la diversitat.
- b) La seva experiència docent queda patent a través de:
 - Anys de docència
 - Utilització d'una metodologia activa
 - Realització de programacions setmanals
 - Atendre la diversitat a partir del treball per racons, l'atenció individualitzada i activitats diversificades.
- c) Consideren que el procés d'E/A a l'aula implica:
 - Conèixer les necessitats i dificultats d'aprenentatge dels alumnes
 - Adquirir per part de l'alumne aprenentatges referits a: coneixements generals, de relació i hàbits (conceptes, actituds i procediments)
 - Oferir un ensenyament basat en la transmissió de coneixements, l'autoafirmació de l'alumne i uns referents actitudinals
 - Una estreta relació amb les famílies a partir de diverses situacions comunicatives

CONCLUSIONS

Davant els resultats obtinguts per part de les diferents fonts d'informació, mitjançant els instruments elaborats per a aquest fi, s'obtenen un conjunt de valoracions referides als aspectes que cal tenir en compte en la pràctica educativa i el procés d'aprenentatge de l'alumnat, i que tot seguit s'exposen en forma de conclusions.

En síntesi i amb l'ànim de no repetir el que ja s'ha dit, es dedueix de la pràctica educativa que:

1.- A les aules d'educació infantil es dóna molta importància a:

- L'organització de l'aula
- El clima o ambient de treball
- La participació dels alumnes
- L'atenció a alumnes amb n.e.e.
- El seguiment de la tasca

2.- El que preocupa al professorat dins l'aula és:

- El manteniment de l'ordre
- Mantenir l'atenció i interès dels alumnes per la tasca
- L'atenció a la diversitat
- L'adquisició del llenguatge

3.- En la intervenció educativa a l'aula es troba a faltar:

- La presa de decisions per part de l'alumne respecte al seu procés d'E/A
- Aprofitar les aportacions dels alumnes
- El tipus de material
- Major presència de l'activitat lúdica
- Una distribució flexible del temps i l'espai
- La explicitació dels objectius
- Fer reflexionar als alumnes sobre el que han après
- Potenciar la consciència corporal

4.- Els pares precisen orientació respecte al procés educatiu dels seus fills:

- Activitats a fer a la llar
- Elecció d'activitats extraescolars
- Jugar amb els seus fills
- Veure la TV amb els fills
- Propiciar la relació amb altres nens
- Interessar-se pel que fan a l'escola
- Valorar l'aprenentatge dels fills
- Motivar-los envers l'escola

A partir d'aquestes valoracions, s'obre un procés de reflexió i anàlisi de les mateixes, amb la pretensió de deduir tot un seguit d'estratègies d'intervenció que afavoreixin l'atenció a la diversitat a l'aula. Aquest és el contingut del capítol 8.

Capítol 8

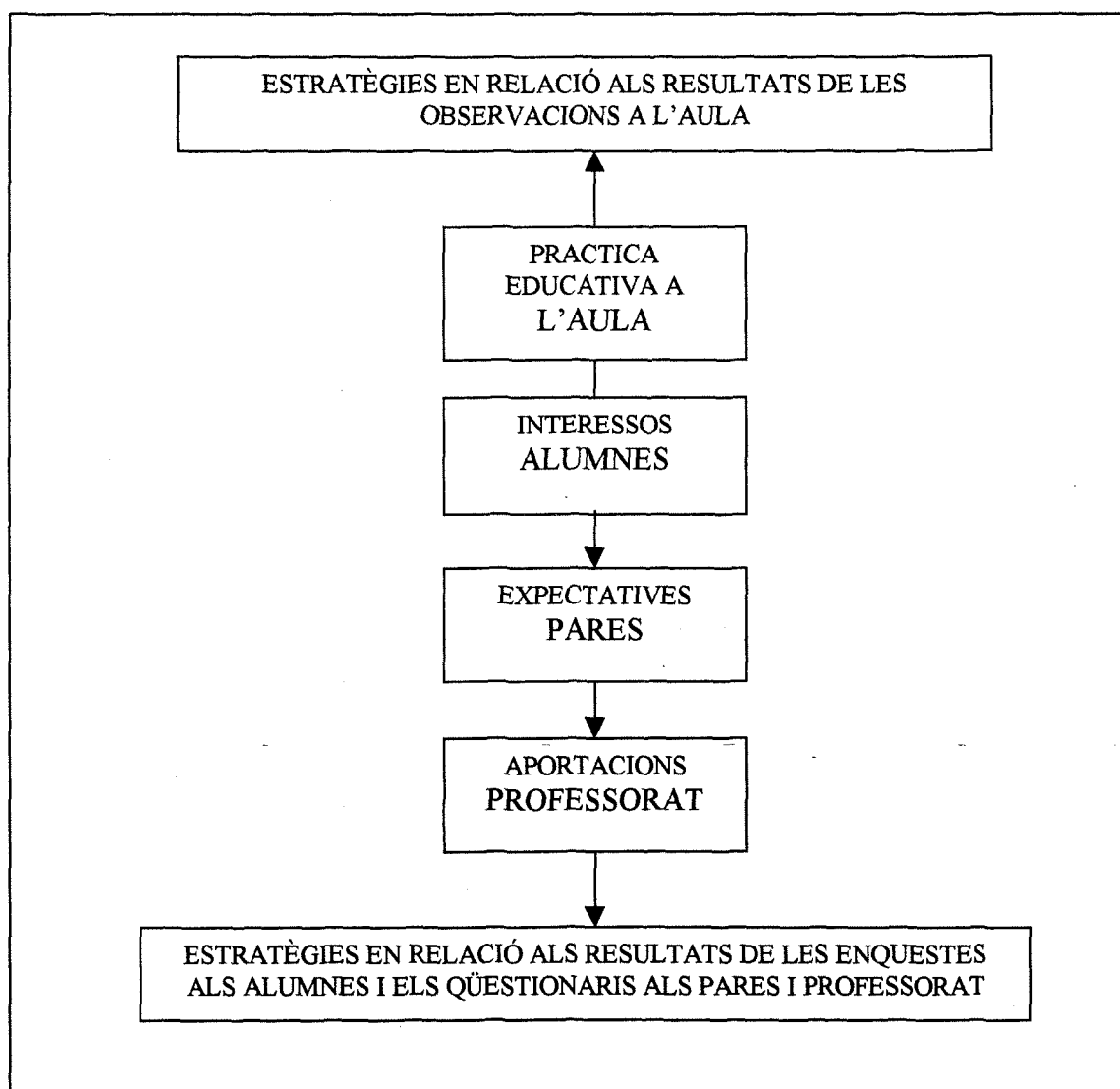
Anàlisi dels resultats: inferència d'estratègies per l'atenció a la diversitat

8.1.- Estratègies en relació als resultats de les observacions a l'aula

- . Estratègies en la contextualització o planificació
- . Estratègies en la realització o aplicació
- . Estratègies en la valoració o avaluació

8.2.- Estratègies en relació als resultats de les enquestes als alumnes i els qüestionaris als pares i professorat.

A partir dels resultats i valoracions obtingudes de: les observacions a l'aula (pauta d'observació), les enquestes als alumnes i els qüestionaris als pares i professorat, s'inicia un procés d'anàlisi i reflexió d'aquestes amb l'objectiu de poder inferir diferents estratègies que afavoreixen l'atenció a la diversitat a l'aula.

8.1.- Estratègies en relació als resultats de les observacions a l'aula.

Arrel del procés d'anàlisi i reflexió realitzat en relació als resultats de les observacions a l'aula, s'infereixen una sèrie d'estratègies per l'atenció a la diversitat.

Entenent per estratègies les diferents "accions" que incorpora el mestre en la seva intervenció educativa i que es concreten servint-se de diferents recursos didàctics i/o metodològics, aquestes es dedueixen de l'estudi de la interacció produïda a l'aula, entre els seus participants, la seva organització i el seu funcionament. Es considera doncs, no només la interrelació entre l'alumnat i professor, sinó també els continguts i tasques que s'estan realitzant i la dimensió temporal del procés d'ensenyament i aprenentatge.

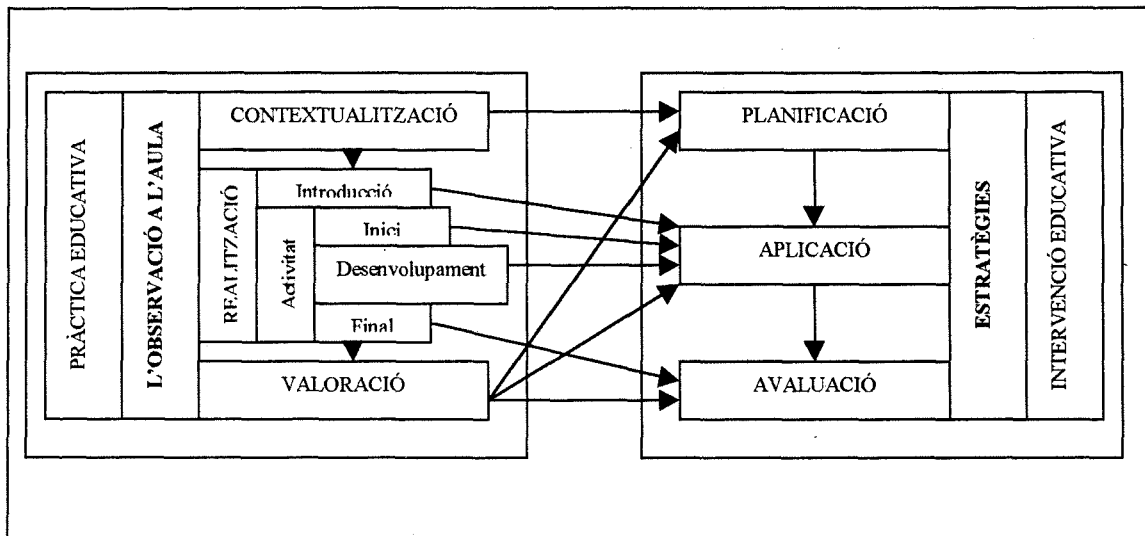
D'altra banda, en la deducció d'estratègies es pren l'activitat com unitat elemental del procés d'E/A i estretament vinculada al desenvolupament de la pràctica educativa.

En aquest sentit, es procedeix a presentar el recull d'estratègies sorgit, atenent a:

- a) l'estructura seguida fins ara en la presentació dels resultats i que correspon als diferents moments de l'observació de l'activitat a l'aula:
 - Contextualització
 - Realització
 - Valoració

- b) els diferents tipus d'estratègies que precisa el mestre en la pràctica educativa a l'aula:
 - Planificació de l'activitat
 - Aplicació de l'activitat
 - Avaluació de l'activitat

En el quadre de la pàgina següent es pot observar les relacions establertes en la inferència d'estratègies.

Això vol dir que:

- Les estratègies per a la planificació de l'activitat emergeixen del moment de la contextualització de l'observació a l'aula.
- Les estratègies per a l'aplicació de l'activitat sorgeixen del moment de realització de l'observació, en les seqüències temporals d'introducció al grup i d'inici i desenvolupament de l'activitat.
- Les estratègies per a l'avaluació de l'activitat emergeixen de la seqüència final de l'activitat, en el moment de realització de l'observació.
- Les estratègies de planificació, aplicació i avaluació de l'activitat apareixen també del moment de la valoració de l'observació.

Contextualització

Són estratègies referides a la planificació de la unitat de programació (global o parcial), corresponent a la sessió a desenvolupar.

Tipus d'activitat a dur a terme	<ul style="list-style-type: none"> - Incloure activitats variades: <ul style="list-style-type: none"> . Participatives/Comunicatives . De curta durada . D'afiançament/Repàs . Reforç/Exercitació . Individuals/de grup . Avaluació 	ESTRATÈGIES EN LA PLANIFICACIÓ DE L'ACTIVITAT
Moment de la unitat didàctica	<ul style="list-style-type: none"> - Compaginar i/o alternar activitats d'introducció, afiançament, reforç, repàs, avaluació, etc. - Flexibilitzar la sessió prevista - Fer canvis freqüents d'activitats 	
Tipus de continguts	<ul style="list-style-type: none"> - Considerar els tres tipus de continguts - Emfatitzar els continguts actitudinals - Tenir en compte els coneixements previs de l'alumnat - Fer referència a altres aprenentatges - Aprofitar les aportacions dels alumnes 	
Objectius a aconseguir	<ul style="list-style-type: none"> - Plantejar objectius que responguin als tres tipus de continguts: conceptuals, procedimentals i actitudinals - Explicitar els objectius als alumnes - Prendre consciència del context dels alumnes i l'escola 	
Organització d'aula	<ul style="list-style-type: none"> - Variar la disposició de les taules en funció de l'activitat - Variar la disposició dels alumnes en funció de l'activitat - Establir espais diferenciats per a treballs diferenciats - Organitzar correctament el temps - Proveir de material suficient als alumnes - Fer mà de diferents recursos didàctics: Racons, tallers, correspondència, diari, etc. - Variar els grups d'alumnes: gran grup, desdoblament del grup, petit grup, per parelles, individual 	

Realització		ESTRATÈGIES EN L'APLICACIÓ DE L'ACTIVITAT
<p>Les estratègies sorgeixen de:</p> <p>a) el primer temps: Introducció general al grup classe</p> <p>b) el segon temps: Activitat dins el grup.</p>		
<p>⌚ Primer temps: Introducció general del grup classe</p> <p>Són estratègies referides a les actuacions que cal realitzar prèviament a l'inici de l'activitat i que són preparatòries d'aquesta.</p>		
Introducció abans d'iniciar l'activitat	<ul style="list-style-type: none"> - Realitzar hàbits i/o rutines prèvies a l'activitat - Fer silenci - Centrar l'atenció - Preparar l'activitat: seure bé, material, ... - Preveure material suficient i en condicions 	
Forma de presentar els continguts	<ul style="list-style-type: none"> - Variar la forma de presentar els continguts: <ul style="list-style-type: none"> . Gran grup/Petit grup . El professor/Els propis alumnes . Explicació/Exemplificació 	
Estratègies de motivació dels alumnes	<ul style="list-style-type: none"> - Fer comentaris per part del/a mestre/a: animant, engrescant, divertint, oferint consignes animadores - Promoure la participació dels alumnes - Introduir elements fantàstics, enigmàtics, màgics: "vindran els follets", "farem màgia", "polvos màgics per fer callar", ... - Utilitzar material atractiu i manipulable - Introduir elements de joc, cançons, conte, endevinalles, engany, mascota, ... 	
Informació dels coneixements previs dels alumnes	<ul style="list-style-type: none"> - Preguntar als alumnes sobre el tema d'interès (que en saben) - Donar temps per a la resposta - Recordar altres aprenentatges - Mostrar l'activitat (fitxa) i indagar, fer hipòtesis, endevinar, ..., de que es tracta 	

Referència a altres temes	<ul style="list-style-type: none"> - Fer referència a: <ul style="list-style-type: none"> . Temes treballats . Temes que es treballaran 	ESTRATÈGIES EN L'APLICACIÓ DE L'ACTIVITAT
Definició de l'objectiu de l'activitat	<ul style="list-style-type: none"> - Manifestar de forma clara i concreta la finalitat de l'activitat - Fer saber "què" aprendrem avui i "per a què" ens pot ser útil 	
Explicitació del pla de treball	<ul style="list-style-type: none"> - Anticipar i planificar als alumnes el que hauran de fer - Fer que l'alumne decideixi què vol fer 	
Normativa de classe	<ul style="list-style-type: none"> - Establir diferents tipus de càrrecs: <ul style="list-style-type: none"> . Per anar al wc . Per mostrar el treball a la mestra - Conèixer l'horari de la jornada escolar - Participar en el grup (torns de paraula) 	
Normativa de presentació dels treballs	<ul style="list-style-type: none"> - Establir una normativa per a la presentació dels treballs: <ul style="list-style-type: none"> . Posar el nom . Posar la data . Posar el títol de l'activitat . Fer bé la feina i finalitzar-la 	
Clima general de l'aula	<ul style="list-style-type: none"> - Afavorir la interacció entre mestre/alumnes i alumne/alumne - Intervenir per posar ordre - Intervenir per recaptar l'atenció - Atendre les demandes dels alumnes - Transmetre motivació i respostes positives 	

<p>⌚ Segon temps: L'activitat del grup classe</p> <p>Les estratègies a introduir són referides al transcurs de l'activitat: l'inici, el desenvolupament i el final.</p>	
<p>Inici de l'activitat</p>	<p>Explicació de l'activitat a realitzar</p> <ul style="list-style-type: none"> - Informar de l'activitat a realitzar - Explicar l'activitat o tasca a nivell col.lectiu, petit grup, individualment - Emfatitzar aprenentatges: exagerar to de veu - Utilitzar correctament el llenguatge - Exemplificar/Demostrar - Fer repeticions - Fer descobrir als propis alumnes la tasca a fer: aportar hipòtesis, fer suposicions, ..., fins arribar a conèixer el que han de fer
	<p>Tipus de consignes</p> <ul style="list-style-type: none"> - Oferir diferents tipus de consignes: <ul style="list-style-type: none"> . Oral/sonora . Gràfica/escrita . Visual . Tàctil/gestual . Gustativa . Col.lectiva/individual/en petit grup . Generals/per parts
	<p>Donar sentit a l'activitat</p> <ul style="list-style-type: none"> - Donar a conèixer el "què" faran i el "perquè" ho faran - Fer referència a altres aprenentatges - Aprofitar les aportacions dels alumnes
	<p>Explicacions</p> <ul style="list-style-type: none"> - Fer explicacions: <ul style="list-style-type: none"> . Concretas . Clares . Ajustades al tema . Ajustades a l'edat o nivell maduratiu de l'alumne . Explicacions breus . No barrejar explicacions i/o informacions (temes)
<p>ESTRATÈGIES EN L'APLICACIÓ DE L'ACTIVITAT</p>	

Inici de l'activitat	Aportació d'informació per part dels alumnes	<ul style="list-style-type: none"> - Fer participar als alumnes: aportant informació, demanant aclariments, dubtes, ... - Fer respectar el torn de paraula - Tenir en compte les aportacions dels alumnes - Assegurar-se que s'entén la tasca - Oferir respostes immediates
	Realització de l'activitat	<ul style="list-style-type: none"> - Recaptar l'atenció - Reempendre la tasca - Anticipar-se al desordre - Oferir un ordre en la realització - Fer seguiment de la tasca
	Utilització de materials	<ul style="list-style-type: none"> - Utilitzar material divers i variat - Posar el material a l'abast dels nens
	Tipus de material	<ul style="list-style-type: none"> - Disposar de material: <ul style="list-style-type: none"> . Escrit . Gràfic . Manipulatiu . Alternatiu . Codificat . Audiovisual . Informàtic . Abstracte
	Distribució del material	<ul style="list-style-type: none"> - Distribuir el material: <ul style="list-style-type: none"> . Individual/En grups . Distribuit per el/la mestre/a o els alumnes - Establir un ordre i localització del material

ESTRATÈGIES EN L'APLICACIÓ DE L'ACTIVITAT

Inici de l'activitat	Estratègies per comprovar si els alumnes han comprès l'activitat	<ul style="list-style-type: none"> - Requerir la participació dels alumnes - Repetir les consignes i/o fent-los-hi repetir a ells - Atendre les seves demandes - Utilitzar l'error - Fer raonar les respostes o accions - Controlar la realització de la tasca - Aportar correccions
	Temps	<ul style="list-style-type: none"> - Informar del temps que tenen per fer la tasca - Adequar temps/Ritme treball - Organitzar i planificar la jornada escolar
	Tipus d'intervenció individualitzada	<ul style="list-style-type: none"> - Oferir una atenció individualitzada - Modificar i/o adaptar l'activitat - Cercar altres fonts d'ajut

ESTRATÈGIES EN L'APLICACIÓ DE L'ACTIVITAT

Desenvolupament de l'activitat	Organització del grup classe	<ul style="list-style-type: none"> - Explicar l'activitat: <ul style="list-style-type: none"> . Col·lectivament . En petit grup . Individualment - Preveure activitats: <ul style="list-style-type: none"> . Diferenciades i no diferenciades . Determinades per el/la mestre/a o els alumnes . "Creatives", reproductives, receptives, ...
	Actitud general del grup	<ul style="list-style-type: none"> - Motivar al grup envers l'activitat - Mantenir l'interès en l'activitat: no cansar als alumnes, preveure activitats alternatives o d'ampliació, atendre als alumnes que ho necessiten, preveure espais diferenciats per fer altres activitats, oferir ajut per part del/a mestre/a o companys
	Realització de l'activitat	<ul style="list-style-type: none"> - Facilitar activitats amb diferents nivells d'execució - Acabar les feines - Fer les feines ben fetes - Preveure temps suficient per a fer la tasca: activitat nova més temps i activitat coneguda menys temps - Introduir pauses (fer petites interrupcions de l'activitat) - Mantenir l'atenció
	Interacció mestre-alumne	<ul style="list-style-type: none"> - Afavorir la interacció mestre-alumne/alumne-mestre - Oferir diferent tipus de respostes tant referides a la tasca (encadenades, reflexives, explicatives, interrogatives, valoratives) com alienes a la tasca (interès pel que diuen els alumnes)

ESTRATÈGIES EN L'APLICACIÓ DE L'ACTIVITAT

Desenvolupament de l'activitat	Intervenció per part del/la mestre/a	<ul style="list-style-type: none"> - Animar, motivar, encoratjar - Recordar, reiterar, ..., consignes, objectius, ... - Mantenir l'ordre - Aclarir, ampliar, explicar, orientar, ... - Corregir errors - Altres: valorar el treball, oferir ajut, fer-los reflexionar, proposar altres activitats, ordre alumnes i hàbits de treball, oferir models, comprovar que s'ha entès la tasca, intervencions alienes al tema, ... - Intervenir quan l'alumne ho requereix o en un termini breu de temps - Intervenir davant un mal comportament: deixar temps de reflexió, no intervenir/ignorar, aplaçar la intervenció.
	Tipus d'intervenció dels alumnes	<ul style="list-style-type: none"> - Revisar, comprovar, ..., la realització del treball - Parlar d'altres temes: fer saber els seus interessos - Demanar ajuda a la mestra o els companys
	Dinàmica de relació	<ul style="list-style-type: none"> - Mantenir ambient alegre, contents, relaxats, participatius, ... - Tracte o actitud de la mestra: cordial, amigable, respectuosa, ... - Oferir un model: esforç, responsabilitat, coherència, serietat, autoritat, ... - Mantenir el to de veu - Valoració positiva del procés d'E/A - Mantenir l'interès: recordar activitats o aprenentatges treballats, plantejar l'activitat com a molt interessant, plantejar l'activitat com a joc, animar als alumnes a fer bé l'activitat

ESTRATÈGIES EN L'APLICACIÓ DE L'ACTIVITAT

Desenvolupament de l'activitat		Modificacions i/o ajustaments introduïdes pel mestre	<ul style="list-style-type: none"> - Comprovar el seguiment de l'activitat: oferir un model, repetir consignes, recordar altres aprenentatges, fer preguntes, oferir atenció i/o ajut individual, simplificar la tasca, seqüenciar les consignes en el temps, afegir, canviar, suprimir consignes, variar el temps de realització de la tasca, oferir pistes, fer atenció als possibles errors o dificultats de la tasca, corregir els errors, fer adonar-se dels errors comesos - Observar la tasca: en petit grup, individualment, col·lectivament, apropant-se el/la mestre/a als alumnes, apropant-se els alumnes a el/la mestre/a
		Tipus d'intervenció del/la mestre/a	<ul style="list-style-type: none"> - Intervenir davant la demanda d'ajut dels alumnes: explicar/ampliar el que han de fer, repetir el que han de fer, reflexionar el que han de fer (l'alumnat), oferir ajut, simplificar la tasca - Intervenir si es creu necessari davant una no demanda - Fer el seguiment i observació del procés d'E/A: desplaçar-se per taules, no aturar l'activitat general, adequar el temps de realització amb el grau de complexitat
		Indicadors que afavoreixen l'autonomia	<ul style="list-style-type: none"> - Comprovar que han comprès la tasca - Comprovar la realització correcta de la tasca - Preguntar el que han après - Fer activitats d'aplicació - Recordar l'ordre o seqüència de l'activitat
		Utilització del material per part de l'alumne	<ul style="list-style-type: none"> - Utilitzar lliurement el material - Posar el material a l'abast dels nens - Establir càrrecs
		Paper del llibre de text	<ul style="list-style-type: none"> - Utilitzar el llibre de text: <ul style="list-style-type: none"> . Com a un recurs més . Com a un material a compartir amb el d'elaboració pròpia
		ESTRATÈGIES EN L'APLICACIÓ DE L'ACTIVITAT	

Desenvolupament de l'activitat	Altres materials	<ul style="list-style-type: none"> - Facilitar materials variats i diversos: fungible, contes, treballs o material dels alumnes, materials elaborats pels mestres, MAV, NNTT
	Interacció cooperativa dels alumnes	<ul style="list-style-type: none"> - Afavorir l'intercanvi d'opinions - Dur a terme l'activitat cooperativament: compartir responsabilitats en la realització de la tasca, assignar diferents rols, que tots coneguin el procés de l'activitat i resultats
	Mantenir l'interès i sentit de l'activitat	<ul style="list-style-type: none"> - Valorar l'activitat - Explicar l'activitat als altres (exposició, ...) - Recordar objectiu/finalitat - Donar sentit al que es fa
	Intervenció individualitzada	<ul style="list-style-type: none"> - Oferir atenció individualitzada - Ampliar explicacions - Oferir material complementari - Seqüenciar l'activitat pas a pas - Simplificar l'activitat - Afegir, canviar o suprimir consignes
ESTRATÈGIES EN L'APLICACIÓ DE L'ACTIVITAT		

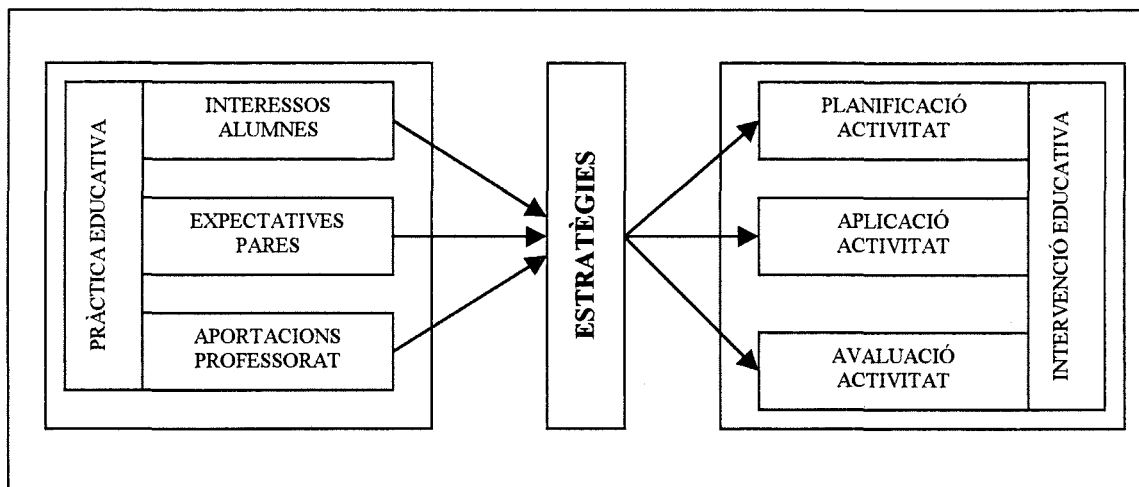
Valoració

Són estratègies que cal tenir en compte en finalitzar l'activitat.

Final de l'activitat	Reflexió sobre l'activitat realitzada	<ul style="list-style-type: none"> - Fer verbalitzar als alumnes els resultats de la tasca - Fer verbalitzar als alumnes els problemes sorgits en la realització de la tasca - Valorar i reconèixer els èxits - Gratificar la tasca ben feta 	ESTRATÈGIES EN L'AVALUACIÓ DE L'ACTIVITAT
	Correcció	<ul style="list-style-type: none"> - Fer les correccions: <ul style="list-style-type: none"> . Col·lectives/Individuals . Verbals/Gràfiques . Generals/Parcials . Positives . Ajustades a les possibilitats dels alumnes . D'ús del llenguatge 	
	Control dels resultats de l'activitat. Tipus d'avaluació.	<ul style="list-style-type: none"> - Revisar el treball realitzat: <ul style="list-style-type: none"> . Col·lectivament/Individualment . Valoracions verbals/Escrites . De tot el procés d'E/A/Parcial 	
	Sistema de recollida de la feina	<ul style="list-style-type: none"> - Recollir els treballs: <ul style="list-style-type: none"> . Els propis alumnes o el/la mestre/a- . Tenir un arxiu personal, carpeta, safata, Exposar els treballs dels alumnes 	
	Com es finalitza l'activitat	<ul style="list-style-type: none"> - Explicitar l'acabament d'una activitat i el començament d'una altra - Introduir un interval de temps entre una i altra activitat 	

8.2.- Estratègies en relació als resultats de les enquestes als alumnes i els qüestionaris als pares i professorat.

La inferència d'estratègies en relació als resultats de les enquestes als alumnes i els qüestionaris als pares i professorat, es realitza a partir d'establir una comparació entre les valoracions obtingudes en el capítol 7, tal com es presenta en l'esquema següent:

Prèviament a l'inici d'aquest procés és necessari veure les constants coincidents, o no, en els tres instruments i així poder definir propostes d'intervenció més adients.

CONSTANTS	INSTRUMENTS		
	ENQUESTA ALUMNES	QÜESTIONARI PARES	QÜESTIONARI PROFESSORAT
1. ACTIVITAT LÚDICA	⊖ ← → ⊖		
2. RELACIÓ MÓN ADULT	⊖		
3. INTERÈS/MOTIVACIÓ ESCOLA	⊖ ← → ⊖		
4. TEMPS LLIURE	⊖ ← → ⊖		
5. ENTORN I ACTIVITATS	⊖ ← → ⊖		
6. PROCÉS D'E/A		⊖	← → ⊖
7. FORMACIÓ			⊖
8. EXPERIÈNCIA DOCENT			⊖

1era Constant: Activitat lúdica.

ALUMNES	PARES
L'activitat lúdica dels nens i nenes és força variada, però ens permet concretar-la en la realització d'activitats esportives, nines i imitació de rols.	Respecte a l'activitat lúdica dels seus fills, els pares opinen que els hi agraden les activitats esportives, les nines i els jocs didàctics.
Confrontació de dades: Hi ha coincidència per part de pares i alumnes en la realització d'activitats esportives i jugar a nines. En canvi els pares es decanten pels jocs didàctics i els alumnes per la imitació de rols.	
Estratègies: - Incloure en les estones de joc a l'aula elements esportius, nines, imitació de rols i jocs didàctics. - Potenciar un coneixement ampli del cos: moviment, expressió, ...	

2ona Constant: Relació món adult

ALUMNES
La relació amb el món adult passa per l'exercici professional de mestre i policia, manifestant-se una diferenciació entre les nenes i els nens.
Dades: Del món adult els infants s'interessen per àmbits professionals diversos.
Estratègies: - Disposar d'una oferta de racons a l'aula en la que s'incloguin àmbits com: la comissaria, l'escola, la perruqueria, l'hospital, el taller mecànic,...

3era Constant: Interès/motivació escola

ALUMNES	PARES
Els infants expressen els seu interès per anar a l'escola i realitzar activitats de joc-treball.	Els pares afirmen que als seus fills els hi agrada anar a l'escola per relacionar-se amb els companys i per aprendre.
Confrontació de dades: Uns i altres coincideixen en l'interès per assistir a l'escola. Pels alumnes aquest interès prové de realitzar activitats de joc-treball, i pels pares per relacionar-se amb els companys.	
Estratègies: - Ampliar els moments d'activitat lúdica/activitat treball - Incloure jocs-activitats cooperatives dirigides o lliures, per part dels propis alumnes i professorat	

4rta Constant: Temps lliure

ALUMNES	PARES
El seu temps lliure el dediquen prioritàriament a jugar i veure la TV. Juguen amb les joguines, activitats esportives i jocs tradicionals. La tendència és jugar a casa i sols. A la TV veuen sobretot dibuixos i són ells qui els trien.	En el temps lliure, diuen que els seus fills el dediquen prioritàriament a activitats escolars. Respecte a veure la TV, veuen dibuixos.
Confrontació de dades: No hi ha coincidència. Mentre els alumnes diuen que jugar i veure la TV, els pares afirmen que activitats escolars. Si que coincideixen en l'interès per veure dibuixos a la TV i que són triats pels nens.	
Estratègies: <ul style="list-style-type: none"> - Incorporar elements o consignes que s'utilitzen en alguns dels programes de TV que veuen més sovint - Facilitar l'elecció per part dels alumnes d'allò que volen fer - Orientar l'acció educativa dels pares: jugar amb els fills, propiciar moments de relació-joc amb altres nens, ... 	

5ena Constant: Entorn i activitats

ALUMNES	PARES
En sortir de l'escola no tots els infants realitzen activitats extraescolars. Els que en fan, practiquen esports, realitzen activitats artístiques o aprenen una llengua estrangera. Són ells qui les trien.	En sortir de l'escola, alguns dels seus fills realitzen activitats extraescolars però no tots. Els que en fan són activitats esportives, artístiques i d'aprenentatge de llengües estrangeres. Aquestes les trien els seus fills.
Confrontació de dades: Hi ha coincidència plena entre pares i alumnes en el tipus d'activitats extraescolars i qui fa l'elecció.	
Estratègies: <ul style="list-style-type: none"> - Orientar l'acció educativa dels pares en el sentit de: <ul style="list-style-type: none"> a) Compensar el tipus d'activitats escolar-extraescolar b) Complementar i no suplir l'activitat escolar c) Saber "perdre el temps" amb els seus fills 	

6ena Constant: Procés d'E/A

PARES	PROFESSORAT
<p>La perspectiva educativa dels pares consisteix en l'adquisició de conceptes socialment establerts. La seva valoració del procés d'E/A és positiva perquè observen els resultats i progrés dels fills. Un nombre reduït de pares responen a quines expectatives educatives tenen, i determinen que aquestes han d'anar referides a l'adquisició de coneixements generals i a saber relacionar-se amb els altres.</p>	<p>Consideren que el procés d'E/A a l'aula implica:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Conèixer les necessitats i dificultats d'aprenentatge dels alumnes - Adquirir per part de l'alumne aprenentatges referits a: coneixements generals, de relació i hàbits (conceptes, actituds i procediments) - Oferir un ensenyament basat en la transmissió de coneixements, l'autoafirmació de l'alumne i uns referents actitudinals - Una estreta relació amb les famílies a partir de diverses situacions comunicatives
<p>Confrontació de dades: Uns i altres coincideixen en una percepció del procés d'E/A en la que prioritàriament s'han d'adquirir uns coneixements generals i saber relacionar-se amb els altres. El professorat l'amplia amb la necessitat d'uns referents actitudinals.</p>	
<p>Estratègies:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Propiciar l'adquisició de continguts conceptuals, actitudinals i procedimentals - Valorar l'adquisició de continguts actitudinals per sobre d'altres - Ampliar les intencions educatives a l'àmbit actitudinal 	

7ena Constant: Formació

PROFESSORAT
<p>Tot el professorat té la titulació requerida per l'exercici docent a l'etapa d'educació infantil. Alhora manifesten interès per ampliar la seva formació en aspectes del llenguatge verbal i l'atenció a la diversitat.</p>
<p>Dades: Es prioritza la formació referida al llenguatge verbal i atenció a la diversitat.</p>
<p>Estratègies:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Incorporar un treball sistemàtic d'expressió oral a l'aula - Ampliar l'ús d'estratègies tot propiciant l'intercanvi d'experiències

8ena Constant: Experiència docent

PROFESSORAT
<p>La seva experiència docent queda patent a través de:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Anys de docència - Utilització d'una metodologia activa - Realització de programacions setmanals - Atendre la diversitat a partir del treball per racons, l'atenció individualitzada i activitats diversificades.
<p>Dades: El professorat preveu recursos per a atendre la diversitat.</p>
<p>Estratègies:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Incorporar en les programacions d'aula elements que orientin l'acció educativa envers l'atenció a la diversitat - Organitzar la intervenció educativa entorn a l'atenció a la diversitat - Ampliar els recursos per l'atenció a la diversitat, atenen les característiques, interessos i necessitats dels alumnes

CONCLUSIONS

El conjunt d'estratègies obtingut no fan més que confirmar que són molts els mestres i les mestres que són capaços de portar a terme una pràctica educativa diversificada, atractiva i eficaç. Es tracta de professionals que desenvolupen de forma competent la funció d'agent significatiu pels infants com la de mitjancer cultural, tot proporcionant-los afecte i seguretat.

Sembla doncs que, encara que de forma probablement intuïtiva, aquests professionals han assumit i porten a la pràctica el principi d'**atenció a la diversitat**. Però també és cert que molts d'ells són conscients del camí que queda per recórrer i per respondre realment als reptes que ens planteja la intervenció educativa a l'Educació Infantil.

Capítol 9

Conclusions de la segona part

La realització d'aquesta recerca ha permès constatar:

- 1.- La gran quantitat d'estratègies que els docents porten a terme en la pràctica educativa a l'aula per donar resposta a l'atenció a la diversitat.
- 2.- No sempre els mestres són conscients de les estratègies que fan servir. Creuen que el que fan és insuficient i que precisen de més recursos específics.
- 3.- Són poques les estratègies en referència a:
 - Fer conèixer a l'alumne el perquè de l'activitat
 - Responsabilitzar a l'alumne del seu procés d'aprenentatge
 - Fer reflexionar a l'alumne respecte als seus resultats
- 4.- Cal potenciar estratègies que parteixin de:
 - L'activitat lúdica com a unitat bàsica d'aprenentatge dels infants
 - El cos com element d'expressió i comunicació
- 5.- La necessitat d'"explotar didàcticament" les estratègies obtingudes en funció de cada situació educativa.
- 6.- Diferenciar el tipus d'estratègies en la planificació, aplicació i avaluació de l'activitat a l'aula.
- 7.- En la planificació de l'activitat és necessari introduir estratègies referides a:
 - El tipus d'activitat a dur a terme
 - El moment de la unitat didàctica
 - El tipus de continguts
 - Els objectius a aconseguir
 - L'organització d'aula

8.- Considerar diferents estratègies en el moment d'aplicació de l'activitat que tinguin a veure amb:

- Abans d'iniciar l'activitat
- La forma de presentar els continguts
- A motivar als alumnes
- Recollir informació dels coneixements previs dels alumnes
- Explicar l'activitat a realitzar
- Donar sentit a l'activitat
- Explicitar el pla de treball
- Distribuir i utilitzar el material
- Comprovar si els alumnes han comprès l'activitat
- Informar del temps per a realitzar l'activitat
- Controlar la realització de l'activitat
- La normativa de classe
- La normativa de presentació dels treballs
- Intervenir el/la mestre/a i introduir modificacions i/o ajustaments
- Intervenir de forma individualitzada
- Mantenir l'actitud general del grup
- Afavorir la interacció
- Afavorir l'autonomia dels alumnes

9.- Incloure estratègies en el moment de l'avaluació referides a:

- Reflexionar sobre l'activitat realitzada
- Corregir l'activitat
- Controlar els resultats de l'activitat. Tipus d'avaluació
- Establir un sistema de recollida de la feina
- Finalitzar l'activitat

III Part

Estratègies didàctiques per l'atenció a la diversitat a l'aula

- 10.- Proposta d'intervenció: estratègies didàctiques i recursos metodològics
- 11.- Conclusions finals
- 12.- Prospectiva de treball i recerca

Tal com s'ha dit, i tenint en compte les valoracions realitzades en els capítols anteriors, s'han deduït tipologies d'estratègies i recursos didàctics que poden utilitzar-se a les aules d'educació infantil, amb la finalitat d'atendre les característiques i necessitats dels alumnes, és a dir, a la diversitat.

Considerant que les estratègies didàctiques que precisa el mestre per l'atenció a la diversitat han d'anar referides a: **la planificació, aplicació i avaluació de l'activitat**, es procedeix, en aquesta tercera part del treball, a la presentació d'una **proposta d'intervenció educativa** que consta de:

- Una descripció general d'estratègies didàctiques
- Uns exemples concrets de la seva projecció a l'aula

Capítol 10

Proposta d'intervenció: estratègies didàctiques i recursos metodològics

10.1.- Estratègies didàctiques en la planificació de l'activitat

10.2.- Estratègies didàctiques en l'aplicació de l'activitat

10.3.- Estratègies didàctiques en l'avaluació de l'activitat

Aquesta proposta no pretén presentar detallades estructures o un conjunt d'actuacions específiques per a cada context. L'objectiu principal és la transferència o generalització d'unes aportacions, és a dir, l'aplicació d'una idea per situacions noves i/o diverses.

D'altra banda en la realitat educativa actual, qualsevol de les actuacions proposades per a l'atenció a la diversitat, han de formar part habitual de la planificació del mestre per a que el seu treball a l'aula sigui efectiu i funcional. Sembla coherent afirmar que, quantes més estratègies didàctiques siguem capaços d'incorporar en la pràctica educativa diària, estarem més propers a fer efectiva l'atenció a la diversitat.

A continuació es presenta un seguit d'estratègies didàctiques en forma de fitxes pels mestres, explicant el seu significat i oferint uns exemples senzills per facilitar la comprensió de les mateixes.

L'estructura que s'utilitza és:

- Estratègies didàctiques en la planificació de l'activitat
- Estratègies didàctiques en l'aplicació de l'activitat
- Estratègies didàctiques en l'avaluació de l'activitat

Les **estratègies didàctiques en la planificació de l'activitat** es refereixen a aquelles que s'han de preveure en el moment de programar la sessió de classe o unitat didàctica. Tenen a veure amb el tipus d'activitat a dur a terme, el moment de la unitat didàctica, el tipus de contingut, els objectius a aconseguir i l'organització de l'aula.

Les **estratègies didàctiques en l'aplicació de l'activitat** estan referides al moment de dur-la a terme i en les que cal una adaptació progressiva a la dinàmica del grup al que van dirigides. Aquestes fan referència al que cal fer abans d'inciar l'activitat, la forma de presentar els continguts, com motivar als alumnes i com recollir la informació dels seus coneixements previs. També tenen a veure amb l'explicació de l'activitat a realitzar i com donar-hi sentit. D'altres són per explicitar el pla de treball, per distribuir el material, per comprovar o controlar la realització i comprensió de l'activitat, així com per informar del temps que es té per fer-la. Alhora s'inclouen estratègies relacionades amb l'establiment de la normativa de classe i de presentació dels treballs. En darrer terme també es contemplen com han de ser les intervencions del mestre, per tal d'anar introduint modificacions i/o ajustament necessaris, i com mantenir l'actitud general del grup, afavorint la interacció i autonomia dels alumnes.

Les **estratègies didàctiques en l'avaluació de l'activitat** van referides a reflexionar sobre l'activitat realitzada, com corregir-la, controlar els resultats obtinguts i establir una sistema de recollida, tot donant-la per finalitzada.

Al final d'aquest capítol es presenta un quadre resum de totes les estratègies didàctiques en els diferents moments de l'activitat a l'aula.

10.1.- Estratègies didàctiques en la planificació de l'activitat

En el moment de la planificació de l'activitat, les estratègies didàctiques a incorporar en la intervenció educativa per tal d'atendre la diversitat a l'aula han d'anar referides a :

- El tipus d'activitat a dur a terme
- El moment de la unitat didàctica
- El tipus de continguts
- Els objectius a aconseguir
- L'organització d'aula

Per a cadascun d'aquests aspectes s'identifiquen, de forma esquemàtica, les següents estratègies:

ASPECTES	ESTRATÈGIES
TIPUS D'ACTIVITAT A DUR A TERME	<ul style="list-style-type: none"> - Propiciar activitats d'aprenentatge i avaluació diversificades - Organitzar la realització de l'activitat - Preveure activitats diferenciades i no diferenciades - Afavorir activitats que determina el mestre i l'alumne - Temporalitzar la durada de l'activitat
MOMENT DE LA UNITAT DIDÀCTICA	<ul style="list-style-type: none"> - Incloure el moment d'avaluació - Flexibilitzar la sessió o activitat prevista - Fer canvis freqüents d'activitat - Posar al grup en les mateixes condicions que l'alumne amb n.e.e.
TIPUS DE CONTINGUTS	<ul style="list-style-type: none"> - Emfatitzar els continguts actitudinals - Tenir en compte els coneixements previs dels alumnes - Fer referència a altres aprenentatges - Aprofitar les aportacions dels alumnes
OBJECTIUS A CONSEGUIR	<ul style="list-style-type: none"> - Explicitar els objectius als alumnes - Prendre consciència del context dels alumnes i l'escola
ORGANITZACIÓ D'AULA	<ul style="list-style-type: none"> - Ambientar l'aula - Tenir prevista la situació estratègica del mestre a l'aula - Organitzar el temps - Propiciar la varietat metodològica

A continuació es procedeix a explicar amb detall aquestes **estratègies** a partir d'una presentació en forma de fitxes orientatives, per a cadascun dels aspectes a tenir en compte en la planificació de l'activitat, tot oferint una descripció i el tractament didàctic que se'ls hi pot donar, o model d'intervenció pel mestre.

ESTRATÈGIES DIDÀCTIQUES EN LA PLANIFICACIÓ DE L'ACTIVITAT

En el moment de planificar l'activitat a l'aula, cal preveure estratègies didàctiques en:

- El tipus d'activitat a dur a terme

- El moment de la unitat didàctica

- El tipus de continguts

- Els objectius a aconseguir

- L'organització d'aula

ESTRATÈGIES RESPECTE AL TIPUS D'ACTIVITAT A DUR A TERME

Explicació:

En la planificació de la unitat de programació cal incloure activitats diversificades que:

- Tinguin en compte les diferències individuals de l'alumnat
- Permetin relacionar els aprenentatges amb la vida real de l'alumnat
- Promoguin l'activitat i la interacció
- Aconsegueixin la significació i la funcionalitat dels aprenentatges
- Promoguin el desenvolupament i l'activació dels processos a través dels quals s'aprèn i es construeixen coneixements
- Potenciïn la globalització dels aprenentatges
- Propiciïn varietat d'experiències i materials
- Equilibrin varietat i repetició d'experiències
- Consegueixin certa rigorositat en els plantejaments i flexibilitat en les actuacions
- Permetin la continuïtat i transversalitat dels aprenentatges

És a dir activitats variades: reproductives, receptives, creatives, participatives i comunicatives, de descoberta i vivenciades, alternatives, complementàries, d'afiançament, ampliació, de curta durada, interactives, comuns a altres grups, lliures, suggerides, assistides, amb diferents nivells de dificultat, d'atenció, associació, activitats amb error.

En el desenvolupament d'aquestes activitats s'haurà de preveure si la realització és a nivell col·lectiu, en petit grup o individualment. Alhora caldrà concretar si els alumnes faran activitats diferenciades o no, així com qui determina l'activitat, el mestre o l'alumne.

Projecció a la realitat educativa:

- *Propiciar activitats d'aprenentatge i avaluació diversificades:*

• **Diferències individuals de l'alumnat:** activitats que parteixin de l'estat inicial dels alumnes, que promoguin la participació, opinió, cooperatives, adaptades al seu ritme.

• **Relacionar els aprenentatges amb la vida real:** activitats properes a la realitat dels nois (edat, situació, entorn), que responguin a situacions problemàtiques, escollides per l'alumnat.

• **Activitat i interacció:** activitats interactives (activitat física i mental), adients a l'objecte d'aprenentatge, individuals, per parelles, en petit grup, en gran grup, lliures, suggerides, assistides (mestre o alumne), dirigides (mestre o alumne).

• **Significació i funcionalitat dels aprenentatges:** activitats per descobrir la situació inicial dels alumnes, amb pocs continguts i clares, guiades o seqüenciades, amb ajudes, motivadores, que incloguin reptes, que serveixin de recordatori, variades però amb el mateix tipus de resolució.

- **Desenvolupament i activació dels processos:** activitats d'atenció, imitació, observació, experimentació, investigació, reflexió, associació, memorístiques, que es promogui el llenguatge (oral, gestual, visual, gràfic, ...), imaginatives, amb error.
 - **Globalització dels aprenentatges:** activitats que integrin diferents aprenentatges, que ajudin a relacionar diferents aprenentatges, multidisciplinars, que permetin relacionar el que s'ha après amb continguts més generals (o més concrets).
 - **Varietat d'experiències i materials:** activitats variades en temàtica, capacitats, comportaments, ..., i amb materials variats: estructurats, éssers vius, objectes reals, materials simbòlics, joguines.
 - **Varietat i repetició d'experiències:** activitats de repetició, exercitació, consolidació.
 - **Rigorositat en els plantejaments i flexibilitat en les actuacions:** activitats planificades i organitzades, flexibles i obertes, ajustades a les necessitats educatives.
 - **Continuïtat i transversalitat dels aprenentatges:** activitats per treballar la pau, el consum, la coeducació, ..., i activitats contínues en els cicles, respecte els continguts, en el PCC.
- *Organitzar la realització de l'activitat.* Hem de preveure quina ha de ser la realització de l'activitat, si per tot el grup classe, per un petit grup o individualment, ja que això modificarà l'organització del grup, la presentació dels continguts, la motivació dels alumnes, o la distribució del material, en funció d'una o l'altre.
 - *Preveure activitats diferenciades/no diferenciades.* Cal tenir clar si tothom farà la mateixa activitat en el mateix moment, o bé es preveuen activitats diverses per a que els alumnes les realitzin en el moment que precisin o es determini, però no necessàriament tots alhora. Pot succeir que el grup d'alumnes desenvolupi un conjunt d'activitats diverses com és el cas del treball per racons, tallers o altres.
 - *Afavorir activitats que determina el mestre/l'alumne.* De la mateixa manera, no sempre ha de venir determinada l'activitat pel mestre, sinó que també ho pot fer l'alumne. És a dir, es pot donar el cas que davant la presentació d'un tema o contingut de treball, sigui l'alumne el que decideixi quina tasca vol desenvolupar: un dibuix, col.lage, conte, mural, cançó.
 - *Temporalitzar la durada de l'activitat.* En el moment de planificar l'activitat hem de tenir en compte el temps de realització d'aquesta, és a dir, si serà de durada curta o llarga, per tal de poder preveure la freqüència de canvis d'activitat o de pausa, tan necessaris a l'educació infantil.

ESTRATÈGIES REFERIDES AL MOMENT DE LA UNITAT DIDÀCTICA**Explicació:**

A més de compaginar i/o alternar activitats d'introducció, afiançament, reforç, repàs, ..., cal no oblidar la presència d'activitats d'avaluació.

Així mateix en tota planificació caldrà mantenir un marge d'actuació en funció de les característiques pròpies dels alumnes i la situació concreta. En aquest sentit s'ha de preveure certa flexibilitat en la sessió prevista, així com el fet de promoure canvis freqüents d'activitats.

D'altra banda no s'ha de perdre de vista que les característiques pròpies d'alguns alumnes del grup pot fer aconsellable el fet de posar aquest en les mateixes condicions dels alumnes amb n.e.e., és a dir, preveure activitats per a l'alumne en concret però que puguin ser alhora activitats motivadores, engrescadores, diferents pels altres.

Projecció a la realitat educativa:

- *Incloure el moment d'avaluació.* Preveure com avaluarem l'activitat, no només en el seu resultat sinó també en el seu procés. Es pot preguntar a l'alumne "com" ha fet la tasca, "perquè" i "què" ha fet. Fóra convenient establir algun sistema on quedés registrada aquesta avaluació feta pel propi alumne. També es poden fer valoracions de grup a partir de l'exposició dels resultats a la resta de grups. Per part del mestre es pot confegir un registre sistemàtic.
- *Flexibilitzar la sessió o activitat prevista.* Tenir planificada la sessió de treball a realitzar ha de permetre un marge ampli d'actuació, de més a menys activitat, en funció de la situació d'aprenentatge. S'ha de saber aplaçar una activitat quan es detecta una manca d'interès, falta d'atenció o cansament, per part dels alumnes. Si s'ajuda als alumnes a ser responsables del seu aprenentatge, la flexibilitat vindrà donada pels seus propis compromisos de treball.
- *Fer canvis freqüents d'activitat.* A parvulari són idònies un nombre variat d'activitats de curta durada que atrauen l'atenció de l'alumne i que mantenen el seu interès fins a la seva finalització. També cal permetre a l'alumne que cesi en una activitat per a reemprendre-la més tard.
- *Posar al grup en les mateixes condicions que l'alumne amb necessitats educatives especials.* Moltes de les activitats que s'adapten per a l'alumne amb n.e.e., bé simplificant-la, afegint material de suport, facilitant l'execució de la tasca, canviant consignes per al seu desenvolupament, ..., poden ser també beneficioses per a la resta d'alumnes que, sense precisar el mateix grau d'ajut, se'ls hi permet gaudir d'un material més atractiu, obtenir millors resultats o finalitzar abans la tasca, i que poden ajudar a un millor assoliment dels seus aprenentatges, així com a la millora del seu autoconcepte.

ESTRATÈGIES REFERIDES AL TIPUS DE CONTINGUTS

Explicació:

És evident la necessitat de mantenir un equilibri alhora d'establir els tipus de continguts a treballar. En aquest sentit cal tenir en compte els tres tipus de continguts (conceptuals, procedimentals i actitudinals) en el moment de planificar la sessió de treball.

Així mateix cal preveure en el procés de planificació de la unitat de programació l'emfatització dels continguts actitudinals ja que sovint són els que es valoren prioritàriament en la dinàmica general de classe però que no es fan explícits. D'altra banda també fóra adient el fet de tenir en compte com es posen de manifest els coneixements previs dels alumnes, sense oblidar els continguts als quals es pot fer referència per a altres aprenentatges.

No cal dir la importància de saber aprofitar les aportacions dels alumnes i com reconduir-les cap a l'interès general de l'activitat a desenvolupar.

Projecció a la realitat educativa:

- *Emfatitzar els continguts actitudinals.* Per aquest fi es fa imprescindible la participació activa dels alumnes, bé a través del diàleg, manifestació d'opinions, i la seva presa de decisions i compromisos. Un exemple en són les assemblees de classe. S'han d'aprofitar els conflictes reals i les pròpies característiques dels alumnes per a fomentar, no només la participació, sinó també la reflexió crítica tot oferint l'oportunitat d'oferir-los-hi diferents models d'actituds que els permetin adquirir certa autonomia moral.
- *Tenir en compte els coneixements previs.* Permetre manifestar als alumnes "què" en saben de l'objecte d'aprenentatge, "quines" experiències han tingut, "cóm" i "perquè" ho saben, "qui" els hi ha explicat, "quan" els hi ha succeït.
- *Fer referència a altres aprenentatges.* Sigui quin sigui el tema d'aprenentatge, recordar als alumnes altres aprenentatges colaterals o relacionats amb aquest i que j'ha s'han dut a terme en un altre moment del procés d'aprenentatge, per poder completar, ampliar, clarificar i relacionar el que es pretén dur a terme. Es pot preguntar als propis alumnes que recordin o facin memòria d'altres activitats realitzades que tinguin a veure, així com què és el que podrien aprendre per tenir un coneixement més ampli i complert del mateix. També pot ser el mestre qui ajudi a fer aquesta reflexió.
- *Aprofitar les aportacions dels alumnes.* En fomentar la participació dels alumnes ens obliga a donar-hi sentit i coherència al tema d'aprenentatge, de vegades reconduint, concretant o especificant les seves aportacions i oferint el seu grau d'importància. Aquesta tasca correspon principalment al mestre però també es pot recórrer a que els propis alumnes relacionin les aportacions pròpies, i la dels altres, amb el tema d'aprenentatge.

ESTRATÈGIES RESPECTE ELS OBJECTIUS A CONSEGUIR

Explicació:

Cal plantejar objectius que responguin als tres tipus de continguts: conceptuals, procedimentals i actitudinals, en coherència amb els continguts previstos prèviament. Aquests objectius s'han de posar en coneixement dels alumnes, és a dir, cal fer-los hi explícits per a que coneguin clarament la finalitat de les activitats d'aprenentatge. En aquest sentit s'ha de prendre consciència del context dels alumnes i l'escola per tal d'adequar-los a les seves possibilitats.

Projecció a la realitat educativa:

- *Explicitar els objectius als alumnes.* En plantejar qualsevol activitat d'aprenentatge, hem de comunicar als alumnes "què" faran i "per a què", o bé hem de fer que, a través de la seva pròpia deducció, arribin a esbrinar la finalitat que pot tenir la tasca. D'aquesta manera a més de fer explícits els nostres objectius, els alumnes també podran manifestar altres finalitats que ells hi veuen, tot trobant un sentit propi a la tasca o aprenentatge personal. Si per exemple es fa reproduir als alumnes certes grafies, es pot fer al·lusió a la necessitat de perfeccionar el traç, aprendre a escriure millor el nom o controlar els moviments de braç i mà. Si han de fer un dibuix, dir que és per conèixer el que més els hi agrada, utilitzar correctament els colors, identificar els objectes reals o comunicar el que han après als altres. Si han de fer alguna classificació, explicar que és per diferenciar els objectes, cercar semblances, saber ordenar les coses.

- *Prendre consciència del context dels alumnes i l'escola.* Presentar aprenentatges que estiguin propers als seus interessos però també al seu context i al del propi centre. Introduir com a element motivador "la neu" per a identificar les diferents estacions de l'any (l'hivern), pot conduir-nos a efectes contraris als pretesos ja que, pot ser un element allunyat dels interessos dels alumnes. En canvi si introduïm "els refredats", pot estar més proper a la realitat que copsen cada dia (en aquesta època de l'any). D'altra banda, es tipifiquen certs centres d'interès establerts, en detriment d'altres que són més motivadors pels alumnes. Sovint es treballa el carrer, la casa, ..., i no "els cotxes", "les joguines", "els esports", "la tele".

ESTRATÈGIES REFERIDES A L'ORGANITZACIÓ D'AULA

Explicació:

En la planificació de la unitat didàctica, o programació, no és menys important el fet de preveure quina organització d'aula aportarà majors garanties d'èxit per a dur-la a terme.

En aquest sentit s'ha de tenir present una ambientació d'aula favorable així com el fet de mantenir espais diferenciats per a treballs diversos. Així doncs s'ha de pensar en la possibilitat de poder variar la disposició de les taules en funció de l'activitat i vetllar per les condicions espaials generals de l'aula. És a dir, que la mobilitat de l'alumne no quedi entorpidida i que la distribució del mobiliari i material sigui prou àmplia. Això ens ha de fer preveure la disponibilitat de material suficient i en condicions. Per altra banda també és important la situació estratègica del mestre en el conjunt de l'aula i la possibilitat d'anar variant el seu emplaçament, tot facilitant una major atenció per part dels alumnes.

Un altre factor a tenir en compte és l'organització correcta del temps per a la realització de les diferents activitats.

La varietat metodològica és un altre factor que afecta directament a l'organització de l'aula ja que en funció d'aquesta s'ha de preveure major flexibilitat en la distribució i aprofitament de l'espai.

Projecció a la realitat educativa:

- *Ambientar l'aula.* Establir espais diferenciats - descans, racons, joc, treball, higiene-, una disposició de les taules flexible - taules en grup, individuals, en forma de U, en rotllana, com en un teatre-, una bona lluminositat, penjar rètols i treballs dels alumnes, penjadors pels alumnes, lavabos, estris de neteja, prestatgeries, material a l'abast dels alumnes,...
- *Tenir prevista la situació estratègica del mestre a l'aula.* Variar l'emplaçament del mestre en funció de la situació d'aprenentatge. En certs moments pot ser fix en un lloc, bé per a la recepció dels alumnes o per obtenir major control del grup. En d'altres mòvil, anant per taules o passejant per l'aula, i intentant apropar-se als alumnes que precisen ajuda o que volen manifestar una opinió.
- *Organitzar el temps.* Cal fer saber als alumnes el temps que tenen per fer l'activitat oferint-los referents clars: l'hora del rellotge de classe, l'avís del pati, la cançó del temps. D'altra banda s'ha de permetre introduir modificacions del temps de treball, en funció del desenvolupament de l'activitat i del nivell de resposta dels alumnes, allargant i/o aplaçant el temps per fer la tasca, bé ampliant o reduint el temps.
- *Propiciar la varietat metodològica.* Alguns d'aquests recursos són ben coneguts pels mestres, entre ells hi són, els centres d'interès, la investigació del medi, els projectes de treball. A través d'aquests es pot dur a terme un treball globalitzador i/o interdisciplinar. D'altres recursos didàctics a l'abast són els racons, els tallers, la correspondència, el diari, Per últim es pot recórrer a diferents modalitats d'agrupaments dels alumnes: desdoblament del grup, gran grup, petit grup, individual, parelles, així com fer una distribució estratègica de l'alumnat. Totes aquestes modalitats dependran dels continguts i objectius d'aprenentatge.

10.2.- Estratègies didàctiques en l'aplicació de l'activitat

Els aspectes que cal considerar en l'aplicació de l'activitat i les estratègies a incorporar en cadascun d'ells, són:

ASPECTES	ESTRATÈGIES
INICIAR L'ACTIVITAT	<ul style="list-style-type: none"> - Realitzar hàbits i/o rutines - Establir un espai on presentar l'activitat - Preparar l'activitat
PRESENTAR ELS CONTINGUTS	<ul style="list-style-type: none"> - Presentar els continguts de forma variada - Presentar els continguts per part del mestre o els alumnes
MOTIVAR ELS ALUMNES	<ul style="list-style-type: none"> - Introduir comentaris per part del mestre - Promoure la participació dels alumnes - Utilitzar material motivador - Presentar l'activitat com un joc - Introduir elements propers als interessos dels nens - Vivenciar l'activitat amb el cos
RECOLLIR INFORMACIÓ DELS CONEIXEMENTS PREVIS DELS ALUMNES	<ul style="list-style-type: none"> - Preguntar als alumnes sobre el tema d'interès - Recordar altres aprenentatges - Descobrir l'activitat - Requerir als alumnes "què saps de ... què tens de ..."
EXPLICAR L'ACTIVITAT A REALITZAR	<ul style="list-style-type: none"> - Oferir explicacions col·lectives, en petit grup o individuals - Fer explicacions generals o per parts - Utilitzar correctament el llenguatge - Fer explicacions ajustades - Oferir diferents tipus de consignes - Posar exemples i fer demostracions - Utilitzar l'error o engany - Fer descobrir als propis alumnes l'activitat a realitzar
DONAR SENTIT A L'ACTIVITAT	<ul style="list-style-type: none"> - Explicitar la finalitat de l'activitat - Fer que l'alumnat descobreixi la utilitat del que fan o aprenen - Fer referència a temes treballats - Fer referència a temes que es treballaran - Aprofitar les aportacions dels alumnes - Valorar l'activitat - Explicar l'activitat als altres

EXPLICITAR EL PLA DE TREBALL	<ul style="list-style-type: none"> - Anticipar i planificar als alumnes el que han de fer - Establir el propi pla de treball personalitzat
DISTRIBUIR I UTILITZAR EL MATERIAL	<ul style="list-style-type: none"> - Disposar de material de tot tipus - Compartir el llibre de text amb altres materials - Variar la utilització i distribució del material - Organitzar la distribució del material - Establir l'emplaçament del material - Posar el material a l'abast dels nens - Escollir la presència o absència del material
COMPROVAR LA COMPRESIÓ DE L'ACTIVITAT	<ul style="list-style-type: none"> - Potenciar la participació dels alumnes - Ajustar la participació i intervenció del mestre
INFORMAR DEL TEMPS PER REALITZAR L'ACTIVITAT	<ul style="list-style-type: none"> - Organitzar i planificar l'activitat - Adequar el temps i ritme de treball
CONTROLAR LA REALITZACIÓ DE L'ACTIVITAT	<ul style="list-style-type: none"> - Recaptar l'atenció del grup i individual - Fer el seguiment de l'activitat - Recordar les normes i hàbits de treball - Introduir les adaptacions i/o modificacions necessàries
ORGANITZAR UNA NORMATIVA DE CLASSE	<ul style="list-style-type: none"> - Establir càrrecs - Regular la participació del grup d'alumnes - Organitzar la forma de mostrar el treball a la mestra - Organitzar la forma d'anar al wc - Establir l'horari de la jornada escolar
ESTABLIR UNA NORMATIVA PER LA PRESENTACIÓ DELS TREBALLS	<ul style="list-style-type: none"> - Recordar les normes de presentació de l'activitat - Mostrar la realització correcta dels treballs
INTERVENIR EL MESTRE I INTRODUIR MODIFICACIONS I/O AJUSTAMENTS	<ul style="list-style-type: none"> - Variar el tipus d'intervencions per part del mestre - Atendre les intervencions dels alumnes - Reconduir conductes negatives - Comprovar el seguiment de l'activitat - Observar l'activitat
INTERVENIR DE FORMA INDIVIDUALITZADA	<ul style="list-style-type: none"> - Prestar atenció individualitzada - Oferir ajut per part dels propis companys - Adjudicar un rol específic a l'alumne amb n.e.e.
MANTENIR L'ACTITUD GENERAL DEL GRUP	<ul style="list-style-type: none"> - Crear bon ambient - Oferir un tracte personalitzat - Fer intervencions per posar ordre - Motivar al grup envers l'activitat i mantenir l'interès - Realitzar una valoració positiva del procés d'E/A - Afavorir la interacció

AFAVORIR LA INTERACCIÓ	<ul style="list-style-type: none">- Afavorir l'intercanvi d'opinions- Dur a terme l'activitat cooperativament- Oferir respostes referides a l'activitat- Oferir respostes alienes a l'activitat
AFAVORIR L'AUTONOMIA DELS ALUMNES	<ul style="list-style-type: none">- Realitzar intervencions per comprovar que han comprès l'activitat- Fer intervencions per comprovar la realització correcta de l'activitat- Aplicar l'autoavaluació- Fer activitats d'aplicació- Recordar l'ordre o seqüència de l'activitat

En les fitxes que es presenten a continuació s'ofereix al mestre la projecció d'aquestes estratègies didàctiques a l'aula.

ESTRATÈGIES DIDÀCTIQUES EN L'APLICACIÓ DE L'ACTIVITAT

Cal introduir diferents estratègies didàctiques per:

- Iniciar l'activitat
- Presentar els continguts
- Motivar als alumnes
- Recollir informació dels coneixements previs dels alumnes
- Explicar l'activitat a realitzar
- Donar sentit a l'activitat
- Explicar el pla de treball
- Distribuir i utilitzar el material
- Comprovar la comprensió de l'activitat
- Informar del temps per a realitzar l'activitat
- Controlar la realització de l'activitat
- Organitzar la normativa de classe
- Establir la normativa per a la presentació dels treballs
- Intervenir el/la mestre/a i introduir modificacions i/o ajustaments
- Intervenir de forma individualitzada
- Mantenir l'actitud general del grup
- Afavorir la interacció
- Afavorir l'autonomia dels alumnes

ESTRATÈGIES PER INICIAR L'ACTIVITAT

Explicació:

Abans d'iniciar qualsevol activitat és necessari dur a terme el desenvolupament de rutines i/o hàbits, alguns d'ells realitzats a partir de l'adjudicació de certs càrrecs, que faciliten l'organització general de la classe i promou l'adquisició de responsabilitats per part de l'alumnat. Tantmateix és necessari una preparació prèvia per fer l'activitat: seure bé, fer silenci, disposar del material per fer-la, parar atenció, ..., en definitiva posar a l'alumne en situació de treball.

Un altre aspecte interessant és el fet d'establir un espai on presentar l'activitat.

Projecció a la realitat educativa:

- *Realitzar hàbits i/o rutines.* Són per exemple els càrrecs o la distribució de responsabilitats per part dels alumnes per al funcionament de la classe. A més de distribuir tasques necessàries per a mantenir una bona dinàmica general del grup (material, neteja, esmorzar,...), o bé per oferir certes informacions (calendari, temps, assistència de l'alumnat,...), o per tenir cura d'altres aspectes de classe (donar menjar als animals, regar les plantes,..), caldria afegir l'adjudicació de responsabilitats referides a l'ordre i control de classe. És a dir, preveure situacions imprevistes en les que apareixin interrupcions en la dinàmica de classe, bé perquè un alumne s'incorpora més tard, bé perquè algú ens fa un requeriment o demanda específica, de tal manera que l'alumne o grup quedi atès per a un d'ells i permeti seguir la dinàmica de treball. En aquest mateix sentit fóra adient establir un càrrec per al manteniment de l'ordre en la participació de l'alumnat i respectar el torn de paraula. Un exemple d'aquestes darreres estratègies es podria fer de manera que, quan algú s'incorporés a l'aula, es contempli un responsable per a explicar la tasca que s'està realitzant a l'alumne que s'ha incorporat, o bé, si és una interrupció del treball col·lectiu, un responsable prengui la dinàmica del grup tot cantant cançons del repertori de la classe, dient una dita o frase de la setmana, és a dir, a partir d'una consigna que se li ofereixi prou clara i concreta. En el cas de respectar el torn de paraules, es pot dur a terme a partir de que el responsable vagi posant les targetes amb el nom dels companys o les seves fotos en una cartolina específica per aquesta funció.

QUI DEMANA LA PARAULA

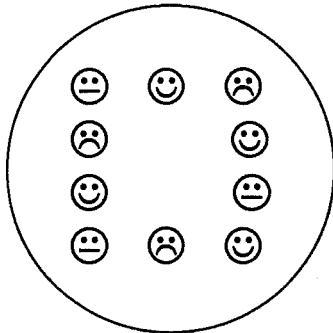
Joana

Alex

Alba

.....

- *Establir un espai on presentar l'activitat.* Fóra interessant establir un lloc o espai a l'aula per a presentar l'activitat, bé a la catifa, en una rotllana, on els alumnes puguin participar i s'estableixi la dinàmica de treball que cadascun, o tot el grup, realitzarà al llarg de la jornada escolar.

- *Preparar l'activitat.* Seure bé, tenir el material suficient i a l'abast, fer silenci (tranquil·litzar, relaxar,...), centrar l'atenció (explicar un fragment d'un conte, comentar la realització de treballs, ...), fer una mena d'exercicis preparatoris a l'activitat, ..., són un exemple del que caldria realitzar a partir de la introducció d'una petita cançó que marqui l'inici del moment de treball, verbalitzant una sèrie d'accions que cal que els alumnes vagin fent i interioritzant, amb l'ajut d'exercicis corporals senzills. Per exemple podem cantar la "cançó de l'escola". Mentre es va cantant s'anirà representant la cançó i la mestra pot anar mostrant imatges corresponents a la tasca que s'ha de realitzar. O també utilitzar recursos musicals per iniciar i canviar d'activitat, en funció d'una melodia concreta que es pugui identificar amb una acció determinada.

Bon dia a tots.
Anem a treballar.
Ens hem d'asseure bé.
Cul a la cadira.
Peus juntets.
Mans a la taula.
I ulls oberts.
Ara escoltem el que avui farem.
Què farem?
I per a què ho farem?
I com ho farem?

ESTRATÈGIES PER PRESENTAR ELS CONTINGUTS

Explicació:

Es important tenir present diferents modalitats en la presentació dels continguts i que no sigui exclusivament la de fer-ho col·lectivament, de forma expositiva i per part del/a mestre/a. Caldrà preveure intervencions en petit grup, així com aportar exemples que facilitin la seva comprensió, tot permetent la intervenció dels propis alumnes en la presentació dels continguts. Sigui quina sigui la modalitat adoptada haurà d'estar d'acord amb el tipus de contingut (conceptual, procedimental, actitudinal) i els objectius pretesos.

Projecció a la realitat educativa:

- *Presentar els continguts de forma variada.*

- Gran grup/Petits grups. La presentació dels continguts es sol fer en gran grup, tant si són referits a continguts conceptuals, procedimentals o actitudinals. Aquesta és important pel sentit de grup i de fer una tasca comuna. Ara bé, cal tenir present la necessitat de fer sovint una presentació dels mateixos en petit grup, ja que d'aquesta manera s'assegura la seva comprensió i ens permet un apropament als interessos dels alumnes i al seu ritme de treball. En aquest cas, els grups poden ser fixos o mòvils. És a dir, grups de 5/8 alumnes per un període de temps d'un trimestre o curs, o grups segons la finalitat de la tasca i amb una durada puntual. També s'ha de preveure la possibilitat d'establir grups homogenis o heterogenis en funció de les intencions educatives.

- General/Concreta. En funció del tipus de contingut a treballar i del moment de la unitat didàctica, es pot preveure fer una introducció o presentació del mateix de forma general i un afiançament o avaluació molt més concret.

- Expositiva/Exemplificació. Es poden presentar els continguts tot explicant de que es tracta i establir una situació de diàleg. També es pot presentar un model o fer una demostració per a transferir coneixements i habilitats.

- *Presentar els continguts per part del mestre/dels alumnes*. El mestre és qui presenta els continguts a treballar, però també ho poden fer els propis alumnes. Sovint molts alumnes faciliten a l'escola objectes, materials, animals, plantes, ..., que porten de casa i que el mestre pot utilitzar per a presentar els continguts a treballar. També els alumnes poden ser responsables d'aquesta presentació, tot anticipant-los el que caldrà que portin, facin, expliquin o esbrinin per a la propera sessió. En aquest mateix sentit, ens trobem al parvulari amb que s'han de realitzar activitats molt semblants i repetitives, i que molts alumnes identifiquen clarament el contingut a treballar.

ESTRATÈGIES PER MOTIVAR ALS ALUMNES

Explicació:

Són recursos utilitzats pels diferents professionals l'oferir comentaris animant, engrescant, divertint, oferint consignes animadores a l'alumnat en la presentació de l'activitat. Sovint també es pot recórrer a promoure la participació dels alumnes tot recollint les seves aportacions.

La introducció d'elements fantàstics, enigmàtics, màgics ("vindran els follets", "farem magia", "polvos màgics per fer callar", ...) és una altre estratègia adient en l'etapa infantil, així com el fet d'utilitzar material prou atractiu i manipulable.

També és molt interessant saber presentar l'activitat com un joc o bé introduir elements de joc, cançons, conte, endevinalles, engany, una mascota de classe,

Altres aspectes o estratègies que valdria la pena tenir en compte són la introducció d'elements propers als interessos dels nens (referits a jocs, programes TV, activitats de temps lliure, ..), així com intentar vivenciar amb el cos l'activitat que han de realitzar tot posant-los un "nom" que les identifiqui.

Projecció a la realitat educativa:

- *Introduir comentaris per part mestre.* La intervenció dels mestres animant, engrescant, divertint, oferint consignes animadores, introduint elements fantàstics, enigmàtics, màgics, ..., és clau per a la motivació dels alumnes. Un exemple en poden ser: "avui aprendrem una cosa molt fàcil", "divertida", "que fa riure", "que fa màgia", "està amagada", "no es veu", "que crema", "de color ...", "que desapareix", "que es desfà",
- *Promoure la participació dels alumnes.* Recollir les seves aportacions, fer preguntes als alumnes, establir cert diàleg. Per exemple, preguntar qui sap: què és?, o perquè serveix?, com és?, on ho han vist?, què es pot fer?. És important tenir en compte escoltar i recollir el que diuen els nens. Quan això no és possible, per manca de temps suficient, o bé per mostrar cert cansament per part dels nens, es pot posar a disposició dels alumnes una llibreta (àlbum) de classe de "recull d'idees" on, els que no han pogut participar oralment en la manifestació d'opinions, ho facin en aquesta a través d'un dibuix, escriptura, imatge. Caldrà trobar altres moments per a que el mestre i els alumnes puguin consultar i comentar aquestes idees o opinions. També sembla adient que a P-3 i P-4 el mestre seleccioni tres o quatre alumnes, de forma rotativa, per a ser els protagonistes de la sessió. A partir de P-5 es pot preveure la participació de l'alumne per endavant i es pot preparar l'exposició pel dia assenyalat.

- *Utilitzar material motivador.* A més d'utilitzar material atractiu, manipulable, adient a l'edat, i segur per als alumnes, cal que disposem de:
 - Material de joc. Aquest ha de ser estructurat (joguines, nines, titelles, botigues) semiestructurat (muntatges, construccions) i no estructurat (jocs didàctics, jocs de taula)
 - Material de treball, és a dir, estris de treball reals
 - Material per a l'expressió simbòlica (joguines, materials plàstics)
 - Material escolar
 - Material de documentació
 - Material del propi entorn

- Excepte el material escolar, es podria preveure que cada cop hi hagi un tipus de material "protagonista", durant un període de temps, segons l'interès o tema que es vulgui treballar.

- *Presentar l'activitat com un joc.* Utilitzar elements de joc, cançons, conte, endevinalles, engany o a través d'una mascota. Podem introduir l'activitat a partir de certs elements de joc, com per exemple "fred i calent", "veig, veig", "fent mim", "les 3/5/10 preguntes o pistes". També a través de cançons com "els colors", "els nombres", "els dies de la setmana". L'ús de contes és més usual i normalment ja hi són presents en els materials curriculars que s'utilitzen. Les endevinalles, com les cançons, hi ha forces reculls amb una ampla bibliografia al mercat, i que fàcilment ens permet la seva selecció en funció del tema o centre d'interès a tractar. En l'engany ens referim a aportar informacions o afirmacions del tot incoherents i absurdes pels nens, obligant-los, voluntàriament, a que les rectifiquin. L'ús d'una mascota de classe, bé sigui de material inanimat (ninot, titella) o animat (ocell, tortuga, hámster), pot ser un altre recurs per a motivar als alumnes envers l'activitat a realitzar.

- *Introduir elements propers als interessos dels nens.* Malgrat volem defugir dels programes televisius i interessar als petits sobre temes quotidians, i propers a la seva experiència, sovint els seus interessos s'orienten cap a aquests. Des d'aquesta perspectiva s'ha de saber aprofitar alguns dels missatges que els diferents mitjans de comunicació ens aporten, per exemple, certes expressions (Un, dos i res, no m'espero més -Club Super 3-; matxambrat i bon rotllo -Sense Títol-; etc.), frases fetes, establir comparacions, analitzar la realitat i la fantasia, aflorar sentiments.

- *Vivenciar l'activitat amb el cos.* Per exemple, si l'activitat comporta haver de retallar es pot gestualitzar amb les mans el gest corresponent, si s'ha de pintar o dibuixar es poden fer gestos tot simulant el dibuix (arbre, sol, elefant), si s'ha d'encerclar ... Això també ens pot servir per a què endevinin de quina activitat es tracta a partir del mim. Una altra estratègia motivadora pels alumnes pot ser posar nom a certes activitats, com per exemple "pinxo, panxo, punxo" quan hem de treballar amb punxo, o "tocatimbal" si hem de ballar o cantar.

ESTRATÈGIES PER RECOLLIR INFORMACIÓ DELS CONEIXEMENTS PREVIS DELS ALUMNES

Explicació:

Una de les estratègies més utilitzades és la de preguntar als alumnes sobre el tema d'interès què en saben, què coneixen o què poden dir, tot donant temps de resposta a cadascun dels alumnes.

També sol ser útil, en funció del tema que es presenta, recordar altres aprenentatges realitzats i que estiguin propers en el temps per a que els alumnes el recordin.

Mostrar l'activitat o fitxa de treball per tal de fer indagar, deduir, fer hipòtesis i endevinar de que es tracta als alumnes, és una estratègia prou engrescadora i participativa. Caldrà preveure l'oferiment de pistes per a que l'alumne descobreixi l'activitat.

Projecció a la realitat educativa:

- *Preguntar als alumnes sobre el tema d'interès.* Alhora que pot ser una estratègia motivadora perquè promou la participació dels alumnes, també ens permet conèixer que sap l'alumne i quina representació mental se'n fa. En el mateix sentit es pot provocar la seva participació i diàleg a partir de preguntes com: qui sap què és?, com és?, per a què serveix?, de quin color és?, qui l'utilitza?, on l'heu vist?, No s'ha d'oblidar el saber recollir totes les aportacions, bé siguin orals o gràficament per a que tothom senti que la seva aportació és necessària per aprendre.
- *Recordar altres aprenentatges.* Tal com s'ha previst en la fase de planificació de la sessió o unitat de programació, podem recórrer a recordar altres aprenentatges fent referència al que ja s'ha fet. Per exemple: recordeu el conte de, quan varem fer la sortida a, quan la Maria ens va dur un, el dibuix de, el llibre de, la cançó del, l'endevinalla ...
- *Descobrir l'activitat.* Una altre possibilitat és la de mostrar als alumnes l'activitat que hauran de desenvolupar (fitxa de treball) i esbrinar ells mateixos de que es tracta, què és el que cal fer i com. També es poden oferir pistes per a que ells l'endevinin i descobreixin. Alguns d'aquests recursos ja han quedat-exposats en les estratègies de motivació.
- *Què saps de ... què tens de* Es tracta de que l'alumne porti allò que pugui tenir en relació a l'objecte d'aprenentatge, per tal de saber quin és el seu nivell de coneixement o apropament al tema. Per exemple, si s'està treballant l'aigua, sabrem el coneixement que en tenen a partir de fotografies que es puguin aportar de les seves vacances prop d'un riu o a la platja, objectes per posar aigua.

ESTRATÈGIES PER EXPLICAR L'ACTIVITAT A REALITZAR

Explicació:

L'explicació ha de consistir principalment en oferir informació de l'activitat a realitzar. Aquesta però es pot realitzar a nivell col·lectiu, en petit grup, individualment. A més poden ser de caire general o per parts.

En tota explicació és necessari utilitzar correctament el llenguatge: gesticular, vocalitzar, oferir claretat, així com mantenir un to de veu moderat i afable. Això no vol dir que en determinats moments, i per tal d'emfatitzar certs aprenentatges, s'exageri el to de veu.

Les explicacions cal que siguin clares, breus, ajustades al tema o activitat, ajustades a l'edat o nivell maduratiu de l'alumne, no barrejar explicacions i/o informacions colaterals. El tipus de consignes a oferir hauria de ser diversa: orals, sonores, gràfiques, escrites, visuals, tàctils, gestuals, gustatives.

Sovint cal acompanyar l'explicació amb exemples o demostracions del que han de fer els alumnes, com també fer repeticions.

Altres estratègies en el moment de l'explicació són la utilització de l'error o engany, tot fent que descobreixin els alumnes la tasca a fer. També es poden aportar hipòtesis i fer suposicions, fins arribar a conèixer el que han de fer i fomentar les relacions lògiques d'idees.

Projecció a la realitat educativa:

- *Oferir explicacions col·lectives, en petit grup o individuals.* De la mateixa manera que es planteja la presentació dels continguts, en explicar l'activitat a realitzar també s'han de considerar les diferents possibilitats de fer-ho tot estant directament relacionades amb els objectius o intencions educatives. En línies generals, si es tracta d'una activitat de presentació o introducció aquesta es pot dur a terme a nivell col·lectiu. Si en canvi és una activitat d'afiançament és aconsellable fer-ho en petit grup, i si és una activitat d'avaluació fóra adient que fos individual.
- *Fer explicacions generals o per parts.* Hem de tenir present que l'explicació de l'activitat es pot dur a terme de forma general, sobretot quan hi ha un coneixement previ de la mateixa per part de l'alumne. En canvi és més adient fer-ho per parts quan es tracta d'una activitat nova i desconeguda pels alumnes.
- *Utilitzar correctament el llenguatge.* En tota explicació no es pot oblidar que s'actua com a model davant els alumnes i que per tant la utilització que es fa del llenguatge ha de servir d'estímul i enriquiment per a ells. Les explicacions han de ser riques, sense estalviar o simplificar, l'estructura de la frase. S'han d'oferir forces detalls i un vocabulari ampli. És necessari parlar a poc a poc, intentant mantenir el to de veu i transmetre el missatge amb claretat. Es pot acompanyar l'explicació amb gestos i variant l'entonació de forma puntual, emfatitzant el que més interessa.